

Täysistunto

Torstai 14.11.2024 klo 16.00—19.35

Täysistunto alkoi klo 16.00. Täysistunto päättyi klo 19.35.

Puhetta johtivat puhemies Jussi Halla-aho (16.00—17.58) ja ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko (17.58—19.35).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Suullinen kyselytunti

Vastaamassa olivat seuraavat ministerit
pääministeri Petteri Orpo
valtiovarainministeri Riikka Purra
sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen
ympäristö- ja ilmastoministeri Kai Mykkänen
puolustusministeri Antti Häkkänen
työministeri Arto Satonen
ulkoministeri Elina Valtonen
ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Ville Tavio
tiede- ja kulttuuriministeri Sari Multala
liikunta-, urheilu- ja nuorisoministeri Sandra Bergqvist
liikenne- ja viestintäministeri Lulu Ranne
sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso
sisäministeri Mari Rantanen
eurooppa- ja omistajaohjausministeri Joakim Strand

Puhemies Jussi Halla-aho: Päiväjärjestyksen 2. asiana on suullinen kyselytunti.

Pyydän paikalla olevia ministereitä siirtymään ministeriaitioon. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää kysymyksen paikalla olevalle ministerille, ilmoittautumaan painamalla P-painiketta ja nousemalla seisomaan. On toivottavaa, että kukin kysymys on osoitettu yhdelle paikalla olevalle ministerille.

Ministereille esitettiin seuraavat kysymykset:

2.1. Suullinen kysymys hoitotakuun pidentämisestä (Paula Werning sd)

Suullinen kysymys SKT 195/2024 vp

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Werning, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.01 Paula Werning sd: Arvoisa herra puhemies! Olen kokenut ensiavun sairaanhoitaja ja arvioinut vuosia ihmisten hoidon kiireellisyyttä. Toisin kuin hallitus tässä salissa toistelee, valvontatyö osoittaa, että hoitoonpääsy ei määräydy hoidon tarpeen arvioinnin perusteella vaan hoitoonpääsyn takarajan mukaan. Hallituksen päätös romuttaa hoitotakuu tarkoittaa, että jatkossa sairas ihminen joutuu kaiken huolen keskellä ammattilaisen rooliin ja arvioimaan pärjäämistään kahden viikon sijaan jopa kolme kuukautta. Sairas laitetaan otamaan vastuu omasta hoidostaan ammattilaisen sijaan. Siirytäänkö nyt puoskariaikaan, poistetaan kierukat itse ja googletellaan sitten jatkohoito-ohjeet? Ministeri Juuso, näettekö, että sairas pystyy jatkossa arvioimaan oman vointinsa ja hoidon kiireellisyyden jopa kolmen kuukauden päähän, ja jos ette, niin miksi yhä ajatte hoitotakuun romuttamista? [Hälinää — Ben Zyskowicz: Missä on hoidon tarpeen arviointi?]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Juuso, olkaa hyvä.

16.02 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt en ihan ymmärrä edustaja Werningin kysymystä. Hoidon tarpeen arvioinnin tekee tietysti ammattilainen eikä potilas itse, ja tällä hoitotakuun ajan pitenemisellä palaamme aikaan, josta ei ole kuin reilu vuosi aikaa, eikä silloinkaan eletty mitään puoskariaikaa. Ei Suomessa ole eletty puoskariaikaa koskaan. Hoidon tarpeen arviointi on se olennainen, ja sitä Suomessa tekevät ammattilaiset. Tämän muutoksen tarkoituksena on ennen kaikkea parantaa hoidon jatkuvuutta ja myöskin priorisoida niitä, joille hoito on erityisen kiireellinen, sen sijaan, että keskitytään siihen, että joka ikinen pääsee sen kahden viikon kuluessa lääkärille. Meidän on pystyttävä priorisoimaan hoitoa, on pystyttävä näkemään ja hoitamaan ne potilaat, jotka kiireellisesti tarvitsevat hoitoa ja priorisoimaan ja satsaamaan sen hoidon jatkuvuuteen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää tähän aiheeseen liittyviä lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan. — Edustaja Werning, olkaa hyvä.

16.03 Paula Werning sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Juuso, puheessanne täällä te usein toivotte ja uskotte. Tämä ei vain riitä. Ministerin pitää tehdä myös faktoihin perustuvia päätöksiä. Yli puolet alueista on ilmoittanut yhtyvänsä SDP:n valtuustoaloitteeseen pitäen kiinni kahden viikon hoitotakuusta. Me teemme parhaamme, mutta teidän lakinne vie kaikilta, myös hoitotakuuta jatkavilta alueilta, hoitotakuun rahoituksen ja johtaa siihen, että Suomessa on jatkossa kahden kerroksen väkeä: niitä, jotka saavat hoitoa ajoissa, ja niitä, jotka sinnittelevät vaivojensa kanssa jopa kolme kuukautta.

Ministeri Juuso, te säädätte lain, jota ette kehota noudattamaan ja jota ei alueilla aiota noudattaa. Olisiko nyt aika lopettaa tämä varjonyrkkeily ja myöntää, että kyseessä on tyyli-
lipuhdas leikkaus suomalaisten perusterveydenhuollosta?

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Juuso, olkaa hyvä.

16.04 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lainsäädännöllä määritellään se maksimiaika, mutta itsehallinnolliset hyvinvointialueet voivat tietysti tarjota palveluita enemmän ja paremmin kuin mitä lainsäädäntö määrää. [Välihuutoja vasemmalta] Se on alueellisen itsehallinnon piirissä. Se, että rahoitusta leikataan, johtuu tasan tarkkaan siitä rahoituslain mekanismista, jonka te itse olette viime kaudella luoneet, eli kun velvoitteita vähennetään, niin silloin myöskin rahoitus vähenee, ja jos velvoitteita lisätään, silloin lisätään myöskin rahoitusta, eli se toimii molemmin päin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Berg, olkaa hyvä.

16.05 Kim Berg sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvinvointialueilla päätetään näinä viikkoina ensi vuoden budjetista. Vaikka valtion rahoitus kasvaa vuoden 23 alijäämän korjauksella ja inflaatiotarkistuksella, rahoitusta myös leikataan. Koko maassa hämmästellään perustason hoitopääsyn leikkausta. Rahoitusta vähennetään 120 miljoonalla eurolla ja hoitopääsyaikaa venytetään 14 vuorokaudesta jopa kolmeen kuukauteen. STM:n omien laskelmien mukaan tuo vähennys tarkoittaa 650:tä lääkäriä ja 500:aa hoitajaa. Se kohdistuu kokonaan lääkäreiden ja hoitajien vastaanottotoimintaan, joka vähenee kolmanneksella. Kukaan terveydenhuollon asiantuntija ei näe tässä leikkauksessa mitään järkeä. Näettekö te, ministeri Juuso?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Juuso, olkaa hyvä.

16.06 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysymys on myöskin hoitohenkilökunnasta eli siitä, kuinka paljon lääkäreitä meillä on perusterveydenhuollossa ja kuinka paljon hoitajia meillä on. Kaikki tiedämme, että meillä on pula sekä lääkäreistä että hoitajista. Osa näistä päivystyksistä hoidetaan ihan täysin vuokralääkäreiden voimalla, ja koko ajan vuokralääkäreiden kysyntää halutaan vähentää ja halutaan, että ne lääkärit, jotka toimivat julkisilla, toimisivat siellä vakituisina, koska vuokralääkärit ovat kalliita, ja kun se tarve on välttämätön, niin he pystyvät hinnoittelemaan palvelunsa ylihintaiseksi. Tämä esitys myöskin edesauttaa sitä, että vuokralääkäreiden tarve vähenee, ja senhän pitäisi olla hyvä asia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Merinen, olkaa hyvä.

16.06 Ville Merinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun mielestäni tämä on aika epäreilu tilanne, että tässä talossa me edustajat, ministerit — vaikka minä, kun valitin työuupumustani — pääsemme samana päivänä lääkärille. Normikansalainen, kun katsoo tätä lähetystä, pääsee kolmessa kuukaudessa. Eihän siinä ole mitään järkeä.

Minun kysymykseni on lyhyt ministeri Juusolle: Miksi te ette puolusta tätä asiaa kunnonla? [Ben Zyskowiczin välihuuto] Miksi te ette puolusta tätä ja kokoomus saa huseerata näitä Kela-korvauksia terveysjäteille? Me vain annetaan periksi näin iisisti tästä hoitotakuusta. [Perussuomalaisten ryhmästä: Kuka siellä valiokunnassa istuu?] Kaikki asiantuntijat vastustavat tätä — kaikki — että hoitotakuu pitenee. Joku kysyi, mitä vastustaa. Asiantuntijat vastustavat sitä, että hoitotakuu pitenee kolmeen kuukauteen. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Grahn-Laasonen, olkaa hyvä.

16.07 Sosiaalityöministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Tästä puheenvuorosta seuraa jatkokysymys: olisi todella mielenkiintoista kuulla, tarkoittiko tämä puheenvuoro sitä, että työterveyshuoltoon kohdistuu laajasti kritiikkiä. [Vasemmalta: No ei todellakaan!] Se on osa työssäkäyvien terveydenhuoltoa.

Sitten toinen kysymys oli tämä ”huseerataan Kela-korvausten kanssa” -kohta, ja siihen haluaisin edustaja Meriselle todeta, että hallitus on tuomassa juuri esityksen, jossa Kela-korvauksia laajennetaan muun muassa naisten gynekologikäynteihin ja suun terveydenhuoltoon eli sentyyppeihin palveluihin, joita julkinen terveydenhoito hyvinvointialueilla ei tällä hetkellä riittävästi tarjoa. Ajattelisin, että tämä on erittäin viisasta tässä tilanteessa, että naiset pääsevät sinne gynekologipalveluihin, joihin tässä edellisissä puheenvuoroissa myöskin viitattiin, että niille on tarvetta. [Sheikki Laakso: Ei tarvitse kierukoita itse ottaa pois!]

Seuraava vaihe on sitten se, että me pyrimme auttamaan myöskin 65 vuotta täyttäneiden suomalaisten eli meidän seniori—eläkeläisväestön hoitoonpääsyä käynnistämällä uudenlaisen kokeilun, jolloin Kela-korvauksia hyödyntämällä voisi julkisen terveydenhuollon asiakasmaksun hinnalla päästä myöskin yleislääkärikäynnille yksityiselle vastaanotolle. Tämä on hintakatollinen ja sitä kautta veronmaksajien rahaa vastuullisesti hyödyntävä kokeilu. [Puhemies koputtaa] Hedelmöityshoitojen Kela-korvaukset myöskin palautetaan, niin että mielestäni ihan perusteltuja [Puhemies koputtaa] ratkaisuja.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kurvinen, olkaa hyvä. [Välihuutoja] Edustaja Kurvinen, olkaa hyvä.

16.09 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En meinannut kuulaa nimeäni, pahoittelut ensin. Mutta mennään itse asiaan.

Puhemies! Mielestäni Orpon hallituksen sote-politiikka on täysin epäonnistunut. Te olette olleet puolitoista vuotta vallassa, ja te ette ole tehneet mitään politiikkatoimia, joilla olisi helpotettu hyvinvointialueitten tilannetta ja ihmisten palvelujen saamista. Olette olleet täysin piittaamattomia, ja jos olette joitakin toimenpiteitä tehneet, niin te olette vaikeuttaneet tilannetta. Kun teidän pitäisi parantaa, niin te heikennätte.

Puhemies! Keskusta on tällä vaalikaudella ehdottanut noin pariakymmentä erilaista käytännön toimenpidettä, millä voitaisiin helpottaa ihmisten palvelujen saamista hyvinvointialueilla ja hyvinvointialueitten taloudellista tilannetta. Olemme ehdottaneet lääkäreitten ja hoitajien ammatinharjoittajamallia, yrittäjävetoista mallia käyttöön enemmän. Olemme ehdottaneet vuokralääkäreitten parempaa sääntelyä. Olemme ehdottaneet Kela-taksien vastuun siirtämistä hyvinvointialueille. Mikään keskustan ehdotus ei ole kelvannut, [Jani Mäkelän välihuuto] niille on vain naurettu.

Kun tilanne on näin vaikea, niin kysynkin nyt, puhemies: kelpaisiko nyt hallitukselle joku keskustan ehdottama parannus?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Juuso, olkaa hyvä.

16.10 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllähän hallitus tekee koko ajan töitä. Meillä on lastensuojelulaki valmistelussa, te-

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

rapiatakuuesitys on eduskunnassa. Ministerien Grahn-Laasonen ja Ikonen kanssa olemme juuri päättäneet aloittaa Omalääkäri-ohjelman, millä tullaan tukemaan hyvinvointialueita siinä, että omalääkärimalli jalkautuisi useampaan hyvinvointialueeseen kuin tällä hetkellä. Omalääkärimalliahan tällä hetkellä jo pilotoidaan usealla hyvinvointialueella RRP-rahoituksella. Toimia tehdään koko ajan erityisesti mielenterveyden kentällä. Me jaoimme myöskin erilaisiin hankkeisiin hankerahaa, millä pyrimme ohjaamaan palveluja siihen suuntaan, että ennaltaehkäisy ja perusterveydenhuollon palvelut paranisivat.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nurminen, olkaa hyvä.

16.11 Ilmari Nurminen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Juuso, teidän johdollanne te olette leikanneet kaikista pienituloisimmilta suomalaisilta tämän koko hallituskauden ajan, sairailta ihmisiltä, työttömiltä, monilta pienituloisilta. Ja nyt tässä ei kritisoida työterveyshuoltoa, se toimii. Ministeri Juuso, tekin pääsette työterveyteen samoin tein. Mutta nyt te leikkaatte kaikista pienituloisimpien, ikääntyneiden, työttömien ihmisten hoitoonpääsystä.

Mitä, ministeri Juuso, te ajattelette, kun tällainen ikääntynyt kokee, että hänellä on pitkittynyt sairaus, hän soittaa ja pyytää apua, hänelle tarjotaan aika kolmen kuukauden päähän helmikuulle? [Sheikki Laakso: Ja saa silloin!] Mitä te vastaatte hänelle? Minkä takia aina te olette leikkaamassa pienituloisimmilta ja heikoimmassa asemassa olevilta suomalaisilta? Voitteko, ministeri Juuso, kertoa yhdenkin asiantuntijan tai asiantuntijatahon, joka kannattaa tätä teidän hoitotakuun pidentämistä kolmeen kuukauteen? Ja jos ette keksi, oletko valmis vetämään tämän esityksen pois?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Juuso, olkaa hyvä.

16.12 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En tunnista tätä, että leikataan pienituloisilta. [Veronika Honkasalon välihuuto] Se kolmen kuukauden hoitotakuu koskee ihan kaikkia, ihan riippumatta siitä, mikä se tulotaso on, niin että tätä en kyllä tunnista.

Tosiaan työterveyshuolto meillä toimii todella hyvin. Pidän hieman kummallisena nyt sitä, mitä SDP oikeasti haluaa: halutaanko tässä työterveyshuoltoa nyt kritisoida [Sosiaali-demokraattien ryhmästä: Ei!] tai jollakin tavalla heikentää? Olen hyvin tyytyväinen siihen, [Välihuutoja — Puhemies koputtaa] miten meillä työterveyshuolto tällä hetkellä toimii. Toivon, että myöskin julkisella puolella otettaisiin hiukan mallia sieltä ja jossakin vaiheessa päästäisiin kehittämään ihan oikeasti [Suna Kymäläinen: Kuka kannattaa?] hyvinvointialueiden julkisia palveluja siihen suuntaan, että ne toimisivat tehokkaammin, hoidossa olisi parempi jatkuvuus, otettaisiin käyttöön uusia, erilaisia toimintamenetelmiä, yhdistettäisiin sitä perusterveydenhuoltoa ja erikoissairaanhoidtoa, integroitaisiin sitä, kuten on ollut tarkoitus koko sote-uudistuksessa, että integroidaan [Ilmari Nurminen: Vastatkaa kysymykseen!] perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoidto ja tuodaan, jalkautetaan erikoissairaanhoidto ja myöskin perusterveydenhuolto.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Forsgrén, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

16.13 Bella Forsgrén vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen hiukan huolissani ministerin äskeisestä puheenvuorosta. Kyllähän me tiedämme, että julkista sektoria käyttävät eniten kaikkein pienituloisimmat johtuen siitä, että työssäkäyvät ovat työterveyden piirissä. Sitten ovat ihmiset, kenellä on yksityiseen terveydenhuoltoon varaa, ja he voivat sitä käyttää. Eli kun julkiselta sektorilta leikataan, varsinkin sosiaali- ja terveystalve-luista, niin kyllä se kohdistuu juuri niihin pienituloisiin, ja kyllä tämän pitäisi olla ministe-rillä tiedossa vaikeasta tilanteesta huolimatta.

Minä haluaisin nostaa esille, että Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan hoitoon-pääsy on parantunut hyvinvointialueilla hoitotakuun tiukentamisen seurauksena, mutta tämä myönteinen kehitys nyt tulee tyssäämään hallituksen leikkauksien myötä. Alijäämäi-set hyvinvointialueet joutuvat tekemään tällä hetkellä paniikinomaisia säästöleikkauksia, ja ne heikentävät erityisesti ennaltaehkäiseviä palveluita. Pelkään, että leikkaukset ajavat soten järjestämisen entistä syvempiin vaikeuksiin, kriisiin. Kysyisinkin, ministeri Juuso, teiltä: milloin te ja koko hallitus otatte kentän huolen tosissaan [Puhemies koputtaa] ja var-mistatte, että hyvinvointialueet pystyvät [Puhemies koputtaa] edelleen takaamaan sujuvan hoitoonpääsyn ja hoidon jatkuvuuden?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Juuso.

16.15 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhe-mies! Sosiaali- ja terveysministeri ja valtiovarainministeri käyvät keskusteluja jokaisen hyvinvointialueen kanssa. Ne keskustelut ovat juuri alkaneet, ja ensimmäisenä on ollut Vantaa, Kerava, seuraavaksi Lappi, ja muistaakseni Kanta-Häme on tulossa. THL myös-kin arvioi joka vuosi jokaisen hyvinvointialueen selviytymistä siinä, millä tavalla he ovat palveluvuolteesta selvinneet. Me seuraamme sosiaali- ja terveysministeriössä hyvin tarkasti sitä, mitä eri alueilla tapahtuu. THL kerää koko ajan tietopohjaa, jonka perusteella voimme jatkossa ennakoida palvelutarpeita entistä paremmin ja myöskin hakea niitä yhte-näisiä hyviä käytäntöjä, levittää ja jalkauttaa niitä useammalle hyvinvointialueelle. Kyllä tätä ohjausta ja tätä seurantaa tehdään hyvin tiiviisti koko ajan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

16.15 Aki Lindén sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me haluamme, että ter-veyskeskuspalvelut ovat yhtä hyviä kuin työterveyshuolto.

Kolme virhettä oli tähän mennessä ministeri Juuson vastauksissa. Ehdin korjaamaan niistä vain yhden. Tämä kolmen kuukauden sääntö: Aikanaan, kun 2004 säädettiin hoito-takuusta, meillä pääsi 80 prosenttia suomalaisista viikossa terveyskeskukseen. Sen takia sinne ei silloin säädetty sen tiukempaa hoitotakuuta, vaan päähuomio keskitettiin erikois-sairaanhoidon. Nyt tilanne on kääntynyt pääläelle. Hoitoajat ovat pitkittyneet, ja sen ta-kia Marinin hallitus sääti tämän kahden viikon ja jopa viikon hoitotakuun. Ja nyt kysymys on siis ei-päivystyksellisistä sairauksista: jos joku lyö kirveellä jalkaan tai saa sydänpoh-tauksen, hän pääsee Suomessa heti hoitoon. Kysymys on pitkittyneistä vatsavaivoista, pit-kittyneistä nivelvaivoista, pitkittyneistä mielialahäiriöistä, pitkittyneestä yskästä, monista asioista, joissa takana voi olla piilevä sairaus, ja näissä pitää päästä kahdessa viikossa hoi-toon, ei kolmessa kuukaudessa. Nyt monet alueet ovat pitkittämässä sitä teidän leikkaus-tenne takia [Puhemies koputtaa] sinne kolmeen kuukauteen, ja tämä ei ole terveystalve-iti-

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

sesti viisasta. Miten te voitte perustella tätä ei-kiireellisten sairauksien hoitoonpääsyn pitkittämistä? [Kimmo Kiljunen: Nyt ministerin pitäisi vastata kunnolla!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Juuso, olkaa hyvä.

16.17 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perustelen tätä samoilla perusteilla kuin millä olen tehnyt jo useammalla kyselytunnilla. Olikohan nyt neljäs kyselytunti, kun tästä hoitotakuusta keskustelimme. Perustelen sitä sillä, että tarkoituksena on satsata enemmän hoidon jatkuvuuteen. Luotan siihen, että hoitotarpeen arviointi Suomessa toimii erittäin hyvin ja pystymme priorisoimaan vastaanotolle ne potilaat, joiden oikeasti tarvitsee nopeasti päästä. Eli luotan siihen ja myöskin perustelen sitä sillä, että meillä on hoitajapula, meillä on lääkäripula, meidän on huolehdittava siitä, että vuokralääkärit eivät pääse hinnoittelemaan itseänsä ylen määrin, vaan että meillä olisi tarvittava lääkärimäärä siellä, missä niitä tarvitaan, mielellään tietenkin julkisen terveydenhuollon palveluksessa, jotta meidän ei tarvitsisi kallista vuokralääkäriyövoimaa käyttää.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Minja Koskela, olkaa hyvä.

16.18 Minja Koskela vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hoitotakuun pidentäminen kolmeen kuukauteen on yksi älyttömimmistä sote-päätöksistä, joita tämä hallitus on tehnyt. Koko tämän sote-uudistuksen iso tavoite, yhdessä jaettu tavoite, on ollut se, että paine sieltä kalliimmasta erikoissairaanhoidosta siirtyisi sinne huokeampaan perusterveydenhuoltoon. Ja mitä te teette? Te pitkitätte hoitoonpääsyä, mikä pahimmillaan eskaloi näitä sairauksia, ja se tarkoittaa sitä, että se lisää sitä kalliimman erikoissairaanhoidon käyttöä, mikä toimii tätä tavoitetta vastaan. Tämä on vain yksi esimerkki siitä, miten lyhytnäköistä tämä teidän säästöjä näennäisesti lisäävä politiikkanne on, koska todellisuudessa tämäkin päätös lisää eriarvoisuutta, se lisää inhimillisiä kustannuksia ja se lisää taloudellisia kustannuksia.

Vasemmistoliitto on esittänyt sitä, että tämä hoitotakuu lyhennettäisiin viikkoon ja tämä rahoitettaisiin sillä rahalla, jonka te olette laittamassa yksityisten Kela-korvausten korottamiseen. Ministeri Juuso, eikö tämä olisi terveystaloudellisesti järkevämpää kuin rahan hankkiminen yksityisten terveysfirmojen katteisiin? [Puhemies koputtaa] Koska tämä koskee hoitotakuuta, niin kysymys kuuluu siis ministeri Juusolle.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Juuso, olkaa hyvä.

16.19 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edelleenkin painotan siitä, että meillä on pula lääkäreistä julkisella puolella. Lääkäreitä ei voi pakottaa sieltä yksityiseltä puolelta töihin julkiselle, [Ben Zyskowicz: Kyllä vasemmiston yhteiskuntamallissa voi!] varmaan ymmärrätte tämän. Meidän on pärjättävä sillä työvoimalla, mikä meillä tällä hetkellä on.

Edellinen hallitus jätti meille hoitajapulan, tiukkennevat säännökset, hoitajamitoituksen, hoitotakuun, johon ei ole rahaa eikä meillä ole myöskään henkilöstöä. Tässä taloustilanteessa, kun yritämme kaikin keinoin jarruttaa hyvinvointialueiden koko ajan kasvavia kustannuksia, meidän on tehtävä toimenpiteitä, joilla me osa näistä teidän säättämistänne laeis-

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

ta palautetaan siihen hieman aikaisempaan tasoon, siihen, mihin meillä yhteiskuntana on varaa ja mihin meillä riittää henkilöstö. [Välihuutoja — Puhemies koputtaa]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Tuppurainen, olkaa hyvä.

16.20 Tytti Tuppurainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä se armoston totuus on se, että tämä Orpon—Purran oikeistohallitus, ministeri Juuson asiaa seuratesa, on romuttanut hyvin toimivan hoitotakuun ja siirtää kansalaiset kolmen kuukauden hoitojonoihin ja vie rahat hyvinvointialueilta. No, kuitenkin monilla hyvinvointialueilla ymmärretään paremmin ja on tehty jo päätöksiä sosiaalidemokraattien esityksestä, että pidetään hoitotakuusta kiinni, [Ben Zyskowiczin välihuuto] eikä ihme, koska se on hyvää terveyspolitiikkaa. Se on järkevää myös kustannusten hallinnan näkökulmasta.

Ministeri Juuso, voitteko te sanoa sen yhden asiantuntijan, joka on puoltanut tätä teidän lainsäädäntöänne pidentää hoitojonoja kolmeen kuukauteen? Itse asiassa tässä on tapahtumassa merkittävä vastuunsiirto terveydenhuollon ammattilaisilta potilaille itselleen. Ja nyt kysyn, ministeri Juuso: kuinka suurta omavastuuta te olette valmis lisäämään tavalliselle ihmiselle, joka pohtii kotonaan, onko tämä vatsakipu riittävän paha, että olisi mentävä päivystykseen, [Puhemies koputtaa] onko tämä pääkipu sellainen, että on aika mennä lääkärin pakeille, [Puhemies koputtaa] kun hoitotakuun puitteissa enää ei hoitoon pääse?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Juuso, olkaa hyvä.

16.21 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hoidon tarpeen arvioinninhan tekee aina asiantuntija, jolle potilas yleensä soittaa ja kertoo vaivoistaan. Pidän hyvin epätodennäköisenä sitä, että tämä hoitotakuun pidennys johtaisi siihen, että ihminen ei ollenkaan soittaisi sinne terveydenhuoltoon eikä pyytäisi aikaa tai kysyisi lääkärin konsultaatiota. Ajatus on jotenkin... En oikein ymmärrä tätä ajatusjuoksua. Jos vaivoja on, niin totta kai ihminen ottaa yhteyttä omaan terveysasemaan, kertoo vaivoistaan ja hoidon tarpeen arviointi tehdään. Se lääkäriaika sitten annetaan josakin aikataulussa, minkä se asiantuntija sitten arvioi. Näinhän se menee, ja näin se on mennyt aikaisemminkin.

Tämä kahden viikon hoitotakuu astui voimaan vasta 1.9.2023. Siitä on vähän reilu vuosi aikaa. Emme me silloinkaan kovin vaikeassa tilanteessa olleet. On tietenkin hyvä, jos jotkut hyvinvointialueet kuitenkin tästä huolimatta haluavat säilyttää sen kahden viikon hoitotakuun. Tätähän voivat kaikki hyvinvointialueet harkitessaan tehdä aivan itsehallinnon puitteissa. [Puhemies koputtaa — Suna Kymäläinen: Kuka sitä kannattaa?]

2.2. Suullinen kysymys omalääkärimallista (Harry Harkimo liik)

Suullinen kysymys SKT 196/2024 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Harkimo, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Keskustelu

16.23 Harry Harkimo liik: Kiitos, arvoisa puhemies! Tänään on keskusteltu myös omalääkärimallista. Norjassa ja Tanskassa omalääkärimalli toimii hyvin. Jokaisella lääkäriellä on 1 000—1 500 asiakasta. He ovat yrittäjiä siellä, ja he tienavat kohtuullisen hyvin ja nauttivat tästä. Nyt te olette sanoneet täällä, että yksityiseltä puolelta ei saa lääkäreitä terveyskeskuksiin. Miksi tämmöistä omalääkärimallia ei voitaisi ottaa käyttöön nyt heti? Esimerkiksi nämä Kela-korvausrahat, jotka te nyt laitatte tuonne yli 65-vuotiaille — miksei niitä voitu laittaa tähän omalääkärimalliin? [Antti Kurvinen: Fiksu idea!] Eihän semmoisia kokeiluja enää tarvitse, kun se voidaan kopioida suoraan Norjasta ja Tanskasta ja tiedetään, että se toimii hyvin. Ihmiset saavat semmoisen tunteen, että heitä kuunnellaan, heillä on hyvä olo ja he tietävät, mihin he ottavat [Puhemies koputtaa] yhteyttä, ja he saavat heti hoitoa. Tämähän olisi loistava asia. Nyt siitä [Puhemies koputtaa] vain puhutaan koko ajan ja kerrotaan, että joka puolella on kokeiluja.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Grahn-Laasonen, olkaa hyvä.

16.24 Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan niin kuin ministeri Kaisa Juuso täällä hyvin kertoi, omalääkärimalli on erittäin toivottava ja hyvä malli. Siinä turvataan hoidon jatkuvuutta eli sitä, että lääkäri tuntee potilaan, potilas tuntee lääkärin, syntyy luottamus, syntyy hoidon jatkuvuutta, syntyy vaikuttavampaa, laadukkaampaa hoitoa. Jopa kustannuksiakin säästyy. Tätä omalääkärimallia hallitus lähtee nyt levittämään hyvinvointialueiden kanssa, kuitenkin niin, että se ei ole valtion ylhäältä alaspäin kertomaa, että näin tämä tehdään, vaan hyvinvointialueilla voi muodostua hyvin erilaisiakin käytäntöjä, ja se on hyvin toivottavaa. Nämä kokeilut ovat tuottaneet jo ensimmäisiä tuloksia.

Myös Kela-korvaukset ovat mahdollinen keino, eli me olemme varanneet tästä Kela-korvauskokeilurahasta myöskin omalääkärimalliin. Nämä kokeilut itsessään jo tuottavat omalääkärimallin kaltaista hoidon jatkuvuutta.

Eli tämä omalääkärimalli on hallituksen tavoite. Se on erittäin hyvä potilaille. Ja nyt jos voi toivoa ja kannustaa, niin hyvinvointialueet ja myös eduskunta voivat osallistua tähän työhön. Me otamme asiantuntijat mukaan, niin että me pohdimme, millainen omalääkärimalli on tulevaisuuden omalääkärimalli Suomessa — potilaiden parhaaksi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Marttila, olkaa hyvä.

16.25 Helena Marttila sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtaosassa hyvinvointialueita hoitotakuu on toteutunut noin 90-prosenttisesti, yhdeksän kymmenestä ihmisestä siis pääsee hoitoon määräajassa.

Kyselyiden perusteella hoitoon pääseminen on yksi eniten kansalaisia huolestuttavista asioista. Hoitoonpääsyn vaikeuttaminen on täysin väärä viesti asukkaille tilanteessa, jossa moni on erityisesti tästä asiasta huolissaan. Ihmisten jättäminen pitkiin hoitojonoihin ei ole inhimillistä eikä edes taloudellisesti järkevää. Hyvinvointialueet eivät säästä euroakaan, jos ihmisiä pidetään jonoissa kolme kuukautta kahden viikon sijaan. Päinvastoin, kustannukset kasvavat, kun sairaudet lisääntyvät ja pahenevat, ja niiden hoitaminen on sen jälkeen kalliimpaa.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Arvoisa ministeri Juuso, jos unohdetaan kokonaan tämä inhimillinen puoli, uskotteko todella, että on taloudellisesti järkevää pitää ihmisiä jonossa, ja voisitteko vihdoinkin kertoa jonkin asiantuntijatahon, joka tätä esitystä kannattaa?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Juuso, olkaa hyvä.

16.26 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan nyt siihen kysymykseen, mitä te olette kysynyt, mikä asiantuntijataho on tätä kannattanut. Lausuntoja tuli todella paljon, enkä ole kaikkia lukenut läpi, joten en pysy tähän vastaamaan sen takia. [Vasemmalta: Oho!] Sen takia en ole siihen vastannut. Lausuntoja tuli muistaakseni yli sata, pitkälti yli sata, ja se on tietysti [Vasemmalta: Ettekö muista yhtään myönteistä? — Hälinää — Puhemies koputtaa] tässä tilanteessa, kun näitä lakeja tuodaan, kohtuutonta olettaakaan, että ministeri ehtii lukea kaikki lausuntopalautteet.

Mitä tulee tähän hoitotakuuseen, niin edelleenkin vetoan siihen, että meillä on Suomessa erittäin ammattitaitoisia henkilöitä tekemässä sitä hoidon tarpeen arviointia. Luotan siihen kivenkovaa, että se toimii ja sillä ehkäistään se, ettei henkilöitä ajaudu sinne erikoissairaanhoidon. Tämä on se ajatus, mikä tässä on takana. Vetoan edelleenkin [Harry Harimon välihuuto] siihen, että meillä vasta 1.9.:hän kiristyi tämä hoitotakuu, ja sitä ennen on ollut pitkään, siis vuosikautia, kolmen kuukauden hoitotakuu. Me olemme kuitenkin siitä yhteiskuntana selvinneet, ja ihmiset ovat päässeet hoitoon, [Puhemies koputtaa] toki vähän epätasaisesti eri puolilla Suomea, mutta totta kai on tärkeää, [Puhemies koputtaa] että ihminen saa hoitoa silloin, kun tarvitsee.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Virta, olkaa hyvä.

16.28 Sofia Virta vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisa ministeri Juuso, te puolustitte hallituksen sote-politiikkaa toteamalla, että hallitus mahdollisesti toteuttaa lastensuojelun kokonaisuudistuksen. Se on hienoa, jos se menee eteenpäin, mutta olettehan ministerinä samaan aikaan tietoinen, että tällä hetkellä hyvinvointialueilla tilanne on se, että esimerkiksi minun entiset kollegani lastensuojelusta ovat lomautettuina, että yritykset lastensuojeluyksiköissä laittavat lappuja luukulle, koska lastensuojelun avohuoltoa, laitostenmuotoista perhekuntoutusta, ostetaan huomattavasti vähemmän? Samaan aikaan tiedetään, että tämä ilmiö näkyy jo lastensuojelun sijaishuollon puolella, siellä viimesijaisissa toimitissa. Ja vastaus ei voi olla se, että no, nämä lapset ovat varmaan sijoitettuja tai perheet saavat tukea julkisella puolella. Ei siellä ole kapasiteettia. Vastaus on, että he ovat ilman apua ja tukea. Te voitte sanoa, että se on alueiden vastuu, mutta se johtuu hallituksen leikkauksista, siitä, että te laitatte alueet leikkaamaan liikaa ja liian nopeasti ja maksatatte sen hinnan näillä perheillä ja näillä lapsilla.

Ennaltaehkäisyyn pitäisi panostaa. No, miksi leikkaatte järjestöiltä, jotka tekevät sitä työtä? Miksi syvennätte lapsiperheköyhyyttä? Miksi leikkaatte neuvoloista ja niin edespäin? Nimenomaan ennaltaehkäisyyn pitää panostaa, jotta lastensuojelun [Puhemies koputtaa] sijoitukset ja avohuollon toimet vähenevät. Ne ovat kalliita palveluita. Olitteko tietoisia, [Puhemies koputtaa] että tämä on alueilla tilanne lastensuojelun kriisin keskellä?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Juuso, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

16.29 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassa lukee, että hallitus panostaa ennaltaehkäiseviin toimiin ja portaitaiseen hoitoon. Eli nimenomaan panostetaan avohuoltoon, panostetaan mielenterveyspalveluihin terapiatakuun muodossa, ja kaiken tämän tarkoituksena on se, että lapsia ei ajautuisi lastensuojelutoimenpiteisiin. [Sofia Virta: Tapahtuuko näin?] Haluamme ennaltaehkäistä sen.

Nyt hyvinvointialueet tekevät säästöjä näistä toimista, mutta hyvinvointialueiden tarvitsee kuitenkin tuottaa ne tarvittavat palvelut, ja heitä valvovat aluehallintovirastot ja Valvira. Jos tässä on jotain pielessä, niin ihan varmasti minulle tulee siitä viestiä. Valvontaviranomaiset kyllä valvovat sitä. Se kuuluu heidän tehtäväalueeseensa. Mutta missään nimessä lastensuojelua ei saisi laiminlyödä, ei missään nimessä. Kyllä sen tulee toimia. Ja niiden lasten, jotka tarvitsevat lastensuojelun toimenpiteitä, tulee ne saada.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Laiho, olkaa hyvä.

16.30 Mia Laiho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten täällä ministerit Juuso ja Grahn-Laasonen ovat kertoneet, hallitus tekee jatkuvasti töitä sen eteen, että hoidon jatkuvuutta saadaan parannettua omalääkärimallilla ja muilla toimin, on se sitten virkalääkäri, on se sitten Kela-korvauksen kautta yli 65-vuotiaille, omalääkäri sitä kautta, ammatinharjoittajamalli, josta on tällä hetkellä kokemuksia. Hallitus tuntee vastuunsa kyllä hoitoonpääsyn osalta. Ja lasten ja nuorten terapiatakuu on juuri tällä hetkellä sosiaali- ja terveysvaliokunnassa käsittelyssä.

Mutta Marinin kaudellahan, kun määrättiin tämä tiukka hoitoonpääsy kiireettömissä hoidoissa ja monia muita mitoituksia ja normituksia, vuokralääkäribisnes räjähti tässä maassa. [Perussuomalaisten ryhmästä: Oho!] Ja se on osittain syy nyt tämänhetkiseen hyvinvointialueiden tilanteeseen. Siellä on liikaa normituksia, he eivät voi tehdä niitä järkevällä tavalla ja asiakaslähtöisesti potilaiden tarpeen mukaan, vaan heidän pitää noudattaa niitä normeja ja lukuja. Sen takia tässä [Puhemies koputtaa] halutaan edetä. Ja kysyisinkin ministeri Juusolta: Miten [Puhemies koputtaa] te olette valmistellut Ruotsin mallin mukaista vuokralääkäribisneksen rajoittamista? [Puhemies koputtaa] Mikä tämän työn tilanne on?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Juuso, olkaa hyvä.

16.31 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan vuokralääkäriohjelmaa. Tarkoituksena on katsoa Ruotsista vähän mallia tässä asiassa. Ruotsissa on viime keväänä otettu käyttöön tällainen raamisopimus eli vuokralääkärisopimus, minkä hyvinvointialueet voivat halutessaan ratifioida elikkä ottaa käyttöön. Siinä sopimuksessa on määriteltä kattohinnat lääkäreille ja sairaanhoitajille, eri pätevyyksillä, ja näitä tietoja päivitetään. Kaikki alueet Ruotsissa ovat ottaneet nämä käyttöön, ja seuraamme hyvin tarkasti, miten asiat siellä etenevät ja auttaako se tähän vuokralääkäriongelmaan. Samaa tullaan selvittämään ja tekemään myöskin Suomessa. Tarkoitus on, että tämän vuoden loppuun mennessä saan siitä ehdotuksen, ja tämä toteutettaisiin sitten vuodesta 25 tai 26 alkaen.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

2.3. Suullinen kysymys hyvinvointialueiden henkilöstön työhyvinvoinnista (Henrik Wickström r)

Suullinen kysymys SKT 197/2024 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Jussi Halla-aho: Ledamot Wickström, varsågod.

Keskustelu

16.32 **Henrik Wickström r:** Arvoisa puhemies, värderade talman! Hoidon jatkuvuus on äärettömän tärkeää perusterveydenhuollossa, ja siksi kuulostaakin hyvältä, mikäli hallitus käynnistää tällaisen Omalääkäri-ohjelman, jolla tavallaan lähdetään oikeasti, kunnolla kehittämään Suomeen omaa ja toimivaa omalääkärimallia toki huomioiden sitten hyvinvointialueiden erityispiirteet. Esimerkiksi Länsi-Uudellamaalla on jo käytössä ammatinharjoittajamallikokeilu, ja toivottavasti se tulee myöskin kunnolla käyntiin, kunhan vain asiat saadaan sitten verottajan kanssa järjestykseen.

Det som vi oroar oss för inom SFP är förstås det att för att vi ska ha någon vård överhuvudtaget i Finland så måste personalen må bra.

Työhyvinvointi on todella tärkeä asia, ja pakko se on sanoa, että me varmaan kaikki ollaan huolissaan sote-sektorin tilanteesta ja varsinkin henkilöstön työhyvinvoinnista. Tässä ministeri Juuso jo mainitsi, että sosiaali- ja terveysministeriö on aloittamassa neuvotteluja jokaisen hyvinvointialueen sekä HUSin kanssa hyvinvointialueiden yleisestä tilanteesta. Me ollaan RKP:ssä huolissaan niistä uutisista, mitä muun muassa tänään ollaan saatu lukea HUSin toiminnasta esimerkiksi Lohjan synnytysosastolla, jossa henkilöstöllä ei ole tietoa, minne mennä töihin kahden viikon kuluttua. Millä tavalla työhyvinvointi nousee esiin näissä keskusteluissa alueiden kanssa?

Puhemies Jussi Halla-aho: Ministeri Juuso, olkaa hyvä.

16.34 **Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puheenjohtaja! Edustaja Wickström, oli hyvin ikävä lukea tämä Svenska Ylen uutinen siitä, että Lohjan sairaalan synnytykset lakkautetaan 1.12. ja kätilöt eivät vielä tiedä, miten heidän työnsä jatkuvat, [Antti Kurvinen: Tämä on se todellisuus!] ja tietoa on luvattu vasta noin pari päivää ennen synnytystoiminnan lopettamista. Erittäin valitettava uutinen. Sannon suoraan, [Hälinää — Puhemies koputtaa] että se kertoo mielestäni myöskin erittäin huonosta henkilöstöpolitiikasta.

Työntekijöiden hyvinvoinnin parantamiseksi ollaan käynnistetty Hyvän työn ohjelmassa erilaisia hankkeita, millä tätä hyvinvointia yritetään parantaa ja hakea niitä hyviä käytäntöjä, miten parannetaan sitä. Minulla on tarkoitus myöskin ensi vuoden alusta käynnistää yhteistyöaluekohtaisesti kehittämispäivät, joissa tulemme keskustelemaan myöskin hyvästä johtajuudesta, mitä tarkoittaa hyvä johtaminen hyvinvointialueella. Katson, että tämä on erittäin tärkeä aihe, koska meillä on ongelmia henkilöstön kanssa, henkilöstö on ylira-

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

sittunutta, johdosta valitetaan, että se ei toimi. Me puutummme tähän hyvän johtamisen teemaan, ja se lähtee käyntiin heti tammikuussa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Viimeinen lisäkysymys tähän aiheeseen liittyen, edustaja Lindtman, olkaa hyvä.

16.35 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaivat ja sairaudet eivät jonoissa parane. Siksi me kutsumme nyt suomalaisia mukaan taistelemaan hoitotakuun puolesta.

Ministeri Juuso, te vastaatte Suomessa suomalaisten hoitoonpääsystä. Se, mitä te sanotte ja linjaatte tässä salissa, on koko hallituksen linjaus. Teillä on tässä vastuu. Huhtikuussa te teitte erittäin merkittävän linjauksen: sen jälkeen, kun hallitus oli päättänyt romuttaa hoitotakuun, te ilmoititte täällä tässä salissa ministerinä, joka vastaa näistä palveluista, että te toivotte, että alueet pitävät kiinni tästä kahden viikon hoitotakuusta tästä leikkauksesta huolimatta — hallituksen linjauksena, vastuullisen ministerin suusta. Nyt nämä virkamiehet, jotka keskustelevat alueilla, myös toimivat teidän luottamukseenne varassa. Onko tämä viesti näissä keskusteluissa alueilla, joita mainitsitte — Vantaa, Kerava, Lappeenranta — ollut sama? Onko siellä virkamiesten linjaus sama kuin teidän, että pitää kiinni tästä hoitotakuusta?

Puhemies Jussi Halla-aho: Ministeri Juuso, olkaa hyvä.

16.36 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, tämä kolme kuukautta on vain maksimiaika. [Antti Lindtmanin välihuuto] On luonnollista, että mitä pikemmin potilas pääsee hoitoon, niin sitä parempi. Kannustan tietysti kaikkia hyvinvointialueita satsaamaan siihen. Ihan hyvä, jos osa on jo siihen toimeen lähtenyt. Kolme kuukautta on vain maksimiaika, [Antti Lindtman: Te viette rahat!] mutta mikään ei estä hoitamasta asioita paremmin kuin mihin laki velvoittaa. Mitä tulee siihen, että mitä keskusteluita käydään hyvinvointialueiden kanssa, niin en ole niissä keskusteluissa mukana, joten en tiedä niitä yksityiskohtia, mistä siellä keskustellaan, vaan siellä on virkakunnan keskustelut, ja ne raportit tulevat minulle myöhemmin tänä vuonna tai ensi vuoden alussa viimeistään.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.4. Suullinen kysymys valtion omaisuuden myynnistä (Vesa Kallio kesk)

Suullinen kysymys SKT 198/2024 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Jussi Halla-aho: Seuraava kysymys, edustaja Kallio, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.37 Vesa Kallio kesk: Arvoisa puhemies! Keskusta suhtautuu äärimmäisen kriittisesti valtion omaisuuden myyntiin. Erään edesmenneen poliitikon kerrotaan todenneen hänen

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

yrittäksensä tehtyä konkurssin, että velat menivät mutta onneksi varat jäivät. Hallituksen toimia katsoessa on vaarana, että tilanne kääntyy juuri päinvastoin. Nyt hallitus on valmis myymään valtion rautateitä ja lentokenttiä, myös tiellä vesihuollon yksityistämiseksi uhkaa haista tuore asfaltti. Keskustalle ei tämä resepti maistu. Aina kun yhteistä omaisuutta myydään, tulee saada vastauksia seuraaviin kysymyksiin: mitä myydään, [Jani Mäkelän välihuuto] milloin myydään, millä hinnalla myydään, kenelle myydään ja mitä myynnistä saaduilla rahoilla tehdään, jotta ne palvelevat koko Suomea ja kaikkia suomalaisia. [Sanna Antikainen: Mites kävi Uniperin kanssa? — Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä]

Arvoisa puhemies! Kysyn omistajaohjauksesta vastaavalta ministeri Strandilta — hän istuu tuolla: Onko Valtionrautatiet, VR, myynnissä, ja jos on, milloin, kenelle ja millä hinnalla se myydään? Toteutuuko myynnissä kaikkien suomalaisten etu? [Hälinää] — Toivotavasti kuulitte kysymyksen tästä [Puhemies koputtaa] melusta huolimatta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Pyydän kaikkia edustajia todellakin hillitsemään tarpeetonta hälinää. — Ministeri Strand, olkaa hyvä.

16.38 Eurooppa- ja omistajaohjausministeri Joakim Strand (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtio on pitkäjänteinen, vastuullinen omistaja. Me pidetään aina huolta siitä, että kriittinen infra pysyy valtion hallinnassa. Mielestäni omistajapolitiikka on vähän sama kuin ulko- ja turvallisuuspolitiikka: siinä täytyy olla Suomi-paita päällä. Ei tehdä siitä turhaa vastakkainasettelua. [Välihuutoja — Puhemies koputtaa]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää tähän aiheeseen liittyvän lisäkysymyksen, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

16.39 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Omaisuuden myynti saattaa tulla valtiolle kalliiksi. [Perussuomalaisten ryhmästä: Sehän tuli viime kaudella!] Nimittäin meillä on paljon pörssiyhtiöitten omistusta, joka tuottaa erittäin hyvin valtiolle. Jos me ajatellaan, että keskimäärin tuottaisi vaikka kuusi prosenttia ja me maksamme velasta kolmen prosentin korkoa, niin talousmielessähän ei ole mitään järkeä luopua tuottavasta omaisuudesta. Nyt kansalaiset kuitenkin ovat hyvin kiinnostuneita siitä, että kun meillä on todella tärkeitä yhtiöitä, on lentokenttäyhtiö Finavia, on Valtionrautatiet — ne ovat kansallisomaisuutta — niin nyt lisätalousarviossa te kerroitte, että näitä omistusrajoja lasketaan 50,1 prosenttiin. Nyt haluan kysyä ja Suomen kansalaisia kiinnostaa: arvoisa pääministeri, voiko hallitus tällä hetkellä vakuuttaa, että tämän hallituksen aikana te ette tule myymään ulkopuolelle Valtionrautateitä tai lentokenttäyhtiötä, jotka ovat kansallista, tärkeitä omaisuutta, vaan ne ovat kaikkien meidän suomalaisten yhteistä omistusta valtiomistuksen kautta?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Pääministeri Orpo, olkaa hyvä.

16.40 Pääministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tehdään nyt ihan selväksi se asia, että me emme myy suomalaisten kriittistä infrastruktuuria tai luonnollisia monopoleja, meidän kansallisomaisuutta. Niiden pitää pysyä suomalaisissa käsissä. On aivan turha esimerkiksi levitellä pelkoa siitä, että me olisimme esimerkiksi vesiva-

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

roja Suomesta myymässä. Aivan älytön ajatus. [Antti Kurvinen: 50 prosenttia!] Valtion omaisuutta voidaan harkitusti myydä eduskunnan mandaatin mukaisesti, jos sitä käytetään toisaalla valtion omaisuuden kartuttamiseen, [Antti Kurvinen: Myydäänkö lentokenttiä?] kasvun luomiseen, järkeviin investointeihin. Se on ihan normaalia.

Minä jättäisin nyt nämä salaliittoteoriat tässä vähemmälle. Tehdään yhdessä järkevää sinivalkoista omistajapolitiikkaa. Pidetään huolta meidän kriittisestä kansallisomaisuudesta, ei myydä sitä kellekään. [Perussuomalaisten ryhmästä: Keskusta levittää disinformaatiota!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kosonen, olkaa hyvä.

16.41 **Hanna Kosonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Valtion omaisuutta sijoittava Solidium on saanut sijoituksillaan perustamisestaan saakka yli yhdeksän prosentin tuoton ja viimeisen viiden vuodenkin aikana matalamman kasvun ajalla yli viisi prosenttia. Velkaa Suomi on saanut parhaimmillaan nollakorolla, ja nytkin lainaa on tarjolla 2—3 prosentin korolla. [Petri Huru: Sitä te kyllä otittekin!] Taloustieteen oppien mukaan omaisuuden tuotto-odotuksen pitäisi olla korkeampi kuin valtion velasta maksettu korko. Nyt te, arvon hallitus, olette myymässä vähintään yli viiden prosentin tuottoa tekevää omaisuutta neljällä miljardilla eurolla esimerkiksi pääministerin suosikkijunan rahoitusta varten, vaikka Turun tunnin junaa ei kannata edes valtiovarainministeriö. [Timo Heinonen: Pystytte parempaan! — Mauri Peltokangas: Saarikon juna!] Ja lainaa olisi siis tarjolla 2—3 prosentin korolla.

Hyvä hallitus, teille tärkeää on talouden kuntoon saattaminen. No, se on olennainen, tärkeä tehtävä. Oletteko, valtiovarainministeri, laskenut, kumpi olisi järkevämpää talouden hoidollisesti hankkeiden rahoittamisessa, [Puhemies koputtaa] velanotto vai omaisuuden myynti?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Valtiovarainministeri Purra, olkaa hyvä.

16.42 **Valtiovarainministeri Riikka Purra** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hallituksella on neljän miljardin investointipaketti, josta hankkeita kohdistuu eri puolille Suomea. [Ben Zyskowicz: Kepu vastustaa!] Ymmärrän, että niistä kaikki eivät ole edustaja Kososen mieleen, mutta mikäli haluatte kritisoida kokonaisuutta, niin ymmärtänne, että aika moni teidänkin puolueenne edustama hanke nyt todellakin tällä kaudella etenee. [Sheikki Laakso: Juuri näin! Kerrankin!] Tämä hallitus ei ota lisää velkaa näiden tärkeiden tieyhteyksien ja muiden infrahankkeiden läpiviemiseen ja rakentamiseen vaan käyttää siihen omaisuustuloja, [Vesa Kallio: Sama asia!] ja meidän mielestämme tämä on hyvin perusteltua. Muistelen, että täällä on hallituksessa ennenkin ollut toimijoita, jotka ovat kuuluttaneet esimerkiksi, että ”valtion tase töihin”.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Junnila, olkaa hyvä.

16.43 **Vilhelm Junnila ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Viime hallituskaudella sosiaalidemokraatit ja keskusta toimivat kättilöinä, kun Uniper myytiin saksalaisille. Lehtitietojen mukaan sen jälkeen Uniper on tehnyt miljardivoittoja. [Perussuoma-

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

laisten ryhmästä: Ohhoh!] Kysyn omistajaohjausministeri Strandilta: onko tämä sellainen varoittava esimerkki, josta voidaan jatkossa ottaa oppia? Laitetaan tase töihin, mutta muuten toimitaan Suomen etu edellä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Strand, olkaa hyvä.

16.44 Eurooppa- ja omistajaohjausministeri Joakim Strand (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Omaisuustulot ovat osinkoja, pääoman palautuksia, ja voi olla osakemyyntejä mutta myös muita järjestelyitä. Itse en voi kommentoida sellaista, mikä on tapahtunut ennen omaa aikaani. Aina asioista voi oppia, mutta silloin oli täysin erilainen maailmantilanne, ja varmaan siitä voi joku sitten järjestää jonkun erillisen tilaisuuden. Kriittinen infra pysyy valtion hallinnassa, se on kaiken a ja o. Ja meidän tuoreessa periaatepäätöksessä on vielä erillisyys riskienhallintaan, huoltovarmuuteen, geopolitiikkaan.

Suomi-paita päälle, ei tehdä tällä turhaa politiikkaa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Viimeinen lisäkysymys tähän aiheeseen liittyen, edustaja Hanna Räsänen, olkaa hyvä.

16.45 Hanna Räsänen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aivan turha väittää, että kansallisomaisuutta ei valmistella myyntiin, ei hallitus olisi muuten hakemassa eduskunnalta lisävaltuuksia tämän asian suhteen. En jaksa uskoa, että te turhan takia sitä teette.

Minä kysynkin nyt ministeri Strandilta: Te olette aina puhunut maakuntakenttien puolesta, olette kertonut, että ymmärrätte, kuinka tärkeää elinvoiman kannalta on toimivat lentoyhteydet ja lentokenttäverkosto. Voitteko nyt sanoa siinä, että esimerkiksi Vaasan kenttä tai Joensuun kenttä ei ole edes osin menossa myyntiin?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Strand, olkaa hyvä.

16.45 Eurooppa- ja omistajaohjausministeri Joakim Strand (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toimivat liikenneyhteydet ovat vientiteollisuudelle edelleen erittäin tärkeitä. Me ollaan kaikki yhdessä täällä tehty työtä sen eteen, että tiettyjä reittejä tuetaan. Siihen ei kuulu mainitsemanne energiapääkaupunki Vaasan kenttä, mutta se keskustelu käydään muissa foorumeissa, se ei ole omistajaohjausministerin tehtävä.

Se, että ollaan hieman säädetty näitä vähimmäisomistusrajoja, mahdollistaa tiettyjä asioita tulevaisuudessa, mutta se ei välttämättä tarkoita, että ollaan tekemässä tietyn yhtiön osalta yhtään mitään. Kaikkia näitä yhtiöitä arvioidaan ajassa sen pohjalta, mikä on Suomen kokonaisedun kannalta parasta. Kriittisessä infrassa, mukaan lukien mainitsemanne Finaviassa, vähimmäisomistusosuus on 50,1 prosenttia — vähimmäisomistusosuus. [Antti Kurvisen välihuuto] Eliikkä kyllä nämä pysyvät julkisessa hallinnassa.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.5. Suullinen kysymys hallituksen ilmastotoimista (Oras Tynkkynen vihr)

Suullinen kysymys SKT 199/2024 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Jussi Halla-aho: Seuraava kysymys, edustaja Tynkkynen, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.46 Oras Tynkkynen vihr: Kiitos, puhemies! YK:n ilmastokokous alkoi Azerbaidžanin Bakussa tällä viikolla, ja siellä puhunut tasavallan presidentti Stubb sanoi seuraavasti: ”Jos emme onnistu rajoittamaan maapallon lämpötilan nousua, jätämme tuleville sukupolville maailman, jossa on entistä enemmän pandemioita, nälkää ja konflikteja.”

Suomi lähti kuitenkin tähänkin kokoukseen käytännössä tyhjin käsin. Täällä kotimaassa te hallituksessa romutatte järjestelmällisesti ilmastotoimia, ja kansainvälisesti Bakun kokouksen ykkösaihe on kansainvälisen ilmastorahoituksen mobilisointi. Mitä hallitus tekee? [Miko Bergbom: Ei ole rahaa!] Leikkaa ilmastorahoitusta omista toimista.

Ministeri Mykkänen, miten te aiotte toimia hallituksessa, jotta tästä tärkeästä kokouksesta saataisiin joitain merkittäviä tuloksia aikaan? Nyt näyttää siltä, että monet hallituksen toimet pikemminkin vaikeuttavat eteenpäin menemistä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Mykkänen, olkaa hyvä.

16.47 Ympäristö- ja ilmastoministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Tynkkyselle tärkeästä kysymyksestä.

Ensinnäkin, kun olemme käyneet tietysti näitä neuvotteluita nyt tähän ilmastositomukseen liittyen erityisesti viime viikkoina, niin kansainvälisessä kontekstissa Suomi näyttäytyy maana, joka on ensimmäisten joukossa pystynyt pääsemään eroon fossiilisista ja hiilestä meidän energiajärjestelmässä jo lähes täysin. Me olemme esimerkki siitä, miten on mahdollista tehdä se, mitä esimerkiksi Dubaissa vuosi sitten sovittiin maailmanyhteisössä, että 2030-luvulla energiajärjestelmä olisi pääasiassa hiilivapaa. Me olemme malli siitä, että se on oikeasti mahdollista. Tätä lähinnä yleensä katsotaan, kun Suomesta puhutaan.

Olemme edelleen kiihdyttämässä päästövähennyksiä erityisesti raskaassa teollisuudessa ja lämmöntuotannossa. Itse olin eilen ja toissa päivänä Oulussa, Kokkolassa ja Raahessa näiden kysymysten parissa.

Juuri ennen tätä kyselytuntia kävimme EU-koordinaation etäkokouksena läpi, ja nyt siinä Bakussa on tärkeää, että EU pystyy omalta osaltaan vaikuttamaan siihen, että saadaan vahvistus Dubain tavoitteille ja myöskin rahoituspaketti, joka on kohtuullinen. Mutta se edellyttää kyllä myös sitä, että 2000-luvulla keskituloisiksi nousseet maat, [Puhemies koputtaa] Kiina ja muut, osallistuvat rahoitukseen eikä leikitä, että maailma olisi samanlainen kuin [Puhemies koputtaa] 30 vuotta sitten.

2.6. Suullinen kysymys hallituksen ilmastotoimista (Mai Kivelä vas)

Suullinen kysymys SKT 200/2024 vp

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Jussi Halla-aho: Lisäkysymys tähän aiheeseen liittyen, edustaja Kivelä, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.49 **Mai Kivelä vas:** Arvoisa puhemies! Ilmastokriisi aiheuttaa tuhoa ympäri maailmaa. Esimerkiksi Espanjassa satoja ihmisiä on kuollut viimeaikaisissa tulvissa. No, maailman valtiot ovat nyt kokoontuneet YK:n ilmastokokoukseen Bakuun, ja, ministeri Mykkänen, te kommentoitte kokousta näin: ”Saavutettu sopu fossiilisesta polttoaineesta irtaantumiseksi on vietävä käytäntöön, ja maailman mailta vaaditaan tekoja.”

Te siis vaaditte muilta mailta ilmastotekoja, mutta oletteko te tosiaan itse sitoutuneet niihin? Katsotaanpa. Te olette leikanneet kansainvälisestä ilmastorahoituksesta rajusti. Viimeksi tänään meillä on ollut täällä eduskunnassa käsittelyssä teidän esityksenne ilmastolain heikentämisestä, ja te olette leikanneet monta tärkeää ilmastotoimea kokonaan pois. Ministeri Mykkänen, teillä on suuret puheet mutta kovin vähäiset toimet. Kysynkin: Missä viipyvät hallitukselta ne ilmastotoimet, ne tarvittavat lisätoimet, joita te, ministeri, muiltakin vaaditte? Ja miksi te leikkaatte ilmastorahoituksesta, [Puhemies koputtaa] jota nyt kiipeästi tarvitaan? [Ben Zyskowicz: Vasemmistoliitto ei leikkaisi mistään mitään!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Mykkänen, olkaa hyvä.

16.50 **Ympäristö- ja ilmastoministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro):** Arvoisa puhemies! Ensinnäkin, kuten jo äsken totesin, Suomi näyttäytyy kyllä maana, joka nimenomaan on esimerkki siitä, että fossiilisista ollaan jo pitkälti energiassa päästy eroon.

Jos nyt katsotaan sitten päästövähennyksiä seuraavan kymmenen vuoden aikana, niin se suurin potentiaali on raskaassa teollisuudessa. Eilen itse asiassa vierailin Raahen SSAB:n terästehtaalla, jonka päästöt yksittäin vastaavat koko Suomen henkilöautoliikenteen vuositason päästöjä, ja tässä suhteessa hallituksen päätös puhtaan siirtymän investointien massiivisesta verohuojennuksesta 150 miljoonaan euroon asti tällaisista tehdasta kohden on kyllä konkreettisinta, mitä tälle siirtymälle on tässä maassa toistaiseksi tehty. Sen lisäksi on aivan totta, että täytyy tehdä koko ajan lisää. Meidän täytyy myös löytää tapa esimerkiksi talteenottaa hiilidioksidia 10—15 vuoden sisällä kattavasti ja tehdä siitä synteettisiä tuotteita. Tähän energia- ja ilmastostrategiassa keväällä hallitus etsii keinoja. Monia keinoja täytyy tehdä.

Edustaja mainitsi ilmastolain muutoksen, jossa on kysymys kuntien velvoitteesta oman ilmastosuunnitelman tekemiseen. Se syntyy kyllä kunnassa tarpeeseen, jos on syntyäkseen. Emme usko siihen, että pakottamalla jokainen kunta piirustamaan velvoitepaperi tehtäisiin ilmastomuutokselle juurikaan.

2.7. Suullinen kysymys kansainvälisen ilmastorahoituksen valvonnasta (Kaisa Garedew ps)

Suullinen kysymys SKT 201/2024 vp

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Jussi Halla-aho: Kysymys samasta aihepiiristä, edustaja Garedew, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.51 Kaisa Garedew ps: Arvoisa puhemies! Ylen aivan tuoreen uutisen mukaan kansainvälisestä ilmastorahastuksesta on saattanut kadota savuna ilmaan jopa 41 miljardia dollaria, noin 40 prosenttia varoista.

Näissä asiakirjoissa olevat huomattavat puutteet estävät rahojen käytön läpinäkyvää seurantaa. Vastaavia haasteita on ilmennyt muun muassa EU:n elpymisvälineessä. Näihin ilmastotoimiin vedoten on hukattu valtava määrä suomalaisten verorahoja.

Perussuomalaisten vahtivuorolla holtittomaan rahankäyttöön on vihdoinkin puututtu. [Antti Kurvinen: Olisiko perussuomalaiset hallituksessa?] Esimerkiksi vihreästä ilmastorahastosta on nyt vihdoinkin leikattu 40 miljoonaa euroa. Juuri nyt täällä Bakun ilmastokokouksessa vaaditaan — taas — lisää panostuksia, joista suurin saastuttajamaa, Kiina, on jo kieltäytynyt.

Kysynkin nyt, arvoisa pääministeri Orpo: [Puhemies koputtaa] miten voimme tehostaa julkisen rahan käytön valvontaa, jotta vastaavaa puhallusta [Puhemies koputtaa] ei enää koskaan tapahdu?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Pääministeri, olkaa hyvä.

16.53 Pääministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aloitetaan tuosta kansainvälisestä ilmastorahoituksesta: Siitä on tullut raportti, jonka mukaan halutaan, että rahojen käyttöön ja niitten vaikuttavuuteen pitää kiinnittää parempaa huomiota. Siitä ei ole riittävästi näyttöä. Tämän raportin mukaan — itse en ole sitä lukenut, mutta saamani raportin perusteella — varsinaisia väärinkäytöksiä ei ole, vaan on suuri huoli siitä, että nämä suuretkin summat käytetään tehokkaasti. Tähän liittyen valtiovarainministeri Purra yhdessä monen samanmielisen maan kollegan kanssa on laatinut kirjeen Maailmanpankin johdolle, joka edellyttää kansainvälisiä järjestöjä laatimaan keinoja, joilla paremmin erilaisten rahoitusvälineiden vaikuttavuutta pystytään mittaamaan ja niiden rahojen käyttöä seuraamaan. Mielestäni tämä on aivan oikein, ja näin juuri pitää toimia.

Käytetään niitä veronmaksajien rahoja sitten maailmalla, Euroopassa tai Suomessa, niin niitä pitää käyttää aina vastuullisesti. Meidän periaattemme on se, että me valvomme, mihin rahat käytetään ja että ne käytetään tehokkaimmalla mahdollisella tavalla.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.8. Suullinen kysymys naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemisestä (Ville Valkonen kok)

Suullinen kysymys SKT 202/2024 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Jussi Halla-aho: Seuraava kysymys, edustaja Valkonen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Keskustelu

16.54 Ville Valkonen kok: Arvoisa puhemies! Tällä viikolla julkaistiin tutkimus, jonka mukaan jopa joka neljäs nuori mies ajattelee, että nainen voi ansaita häneen kohdistuvan väkivallan esimerkiksi ulkonäöllä, pukeutumisella tai käytöksellä. Tulos on järkyttävä. Onneksi selvä enemmistö ei hyväksy väkivaltaa missään muodossa.

Ongelma on Suomessa kuitenkin aito. Rikosuhritutkimuksen mukaan lähes viidesosa naisista on kokenut jonkinasteista väkivaltaa tai uhkailua viimeisen vuoden aikana. Väkivallalla ei sivistyneessä yhteiskunnassa ole mitään oikeutusta. Tämän ongelman ratkaiseminen ja asenteiden tervehdyttäminen on meidän kaikkien vastuulla. Suomea pitää rakentaa suuntaan, jossa kenenkään ei tarvitse pelätä kotona eikä muualla. Kysyn arvoisalta sisäministeriltä: mitä viranomaiset voivat tehdä [Puhemies koputtaa] ehkäistäkseen väkivaltaa ja erityisesti naisiin kohdistuvaa väkivaltaa?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Rantanen, olkaa hyvä.

16.55 Sisäministeri Mari Rantanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän tässä edustaja Valkosta erinomaisesta kysymyksestä. Selvää on se, että kukaan ei ansaitse väkivaltaa eikä väkivaltaan ole oikeutusta. Se on nyt hyvä huomata.

Totean tässä, että on syytä tehdä tutkimusta lisää näistä aihealueista, sillä kyllähän tässä on tällaisia punaisia lippuja, joita kukaan meistä ei halua tässä maassa nähdä. On myöskin hyvä huomata se, että tämä on koko yhteiskunnan asia. [Sheikki Laakso: Ei vain hallituksen!] Tätä eivät voi hoitaa pelkästään viranomaiset, tämä on kaikkien meidän asia, niin päättäjien kuin viranomaisten. Totean myös sen, että se on myös ystävien asia, se on sukulaisten asia, se on naapureiden asia. Kenen hyvänsä, joka näkee tai kokee väkivaltaa, tulisi ilmoittaa siitä viranomaisille, sillä vain ilmoitettu asia voidaan saattaa viranomaisten tietoon ja sitä kautta eteenpäin.

On tietysti selvää, että meidän viranomaiset myös keskittyvät tähän. Meillä on lähisuhdeväkivallassa äärimmäisen karmivia tapauksia ja traagisia tapauksia [Puhemies koputtaa] aivan lähimenneisyydestäkin, ja meillä kyllä poliisi tähän keskittyy. [Vasemmalta: Hyvä vastaus! Kiitos!]

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.9. Suullinen kysymys nuorten miesten hyvinvoinnista (Mika Poutala kd)

Suullinen kysymys SKT 203/2024 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Jussi Halla-aho: Seuraava kysyjä, edustaja Poutala, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.57 Mika Poutala kd: Arvoisa puhemies! Tämä kyselytutkimus väkivaltaan liittyen oli todella herättävä. Se sai pohtimaan nuorten hyvinvointia laajemminkin. Osa nuorista miehistä kärsii mielenterveyden haasteista, yksinäisyydestä ja päihteiden liiallisesta käytöstä.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Suuri onnellisuusongelma on sekin, jos ei löydä vierelleen puolisoa. Tuoreen perhebarometrin mukaan 61 prosenttia 18—29-vuotiaista miehistä elää ilman minkäänlaista parisuhdetta, vaikka vain 16 prosenttia ikäryhmästä toivoo olevansa tällä hetkellä kokonaan ilman parisuhdetta. Ongelma on naistenkin kohdalla olemassa, mutta kuilu heillä on onneksi pienempi. Vaikka kyse on ennen kaikkea siitä, että kaksi ihmistä löytää toisensa, on myös yhteiskunnallinen ongelma, jos ihmisten unelmia jää toteutumatta ja perheitä perustamatta. Arvoisa puhemies, kysyn siksi ministeri Grahn-Laasoselta: onko hallituksella suunnitelmia nuorten tukemiseksi ja erityisesti miesten parisuhdehaaveiden toteutumiseksi?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Grahn-Laasonen, olkaa hyvä.

16.58 Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä ongelma, jonka edustaja nosti esiin, on todella surullinen ja todellinen. Eli on totta, että meillä on kasvava nuorten miesten joukko, joka syrjäytyy ja jää tästä yhteiskunnasta sivuun, joiden koulutustaso saattaa jäädä matalaksi, joilla on korkeampi riski jäädä työttömäksi ja sitä kautta myöskin ulkopuolelle tästä yhteiskunnasta. Jotain tapahtui ehkä korona-aikana, mikä on kiihdyttänyt tätä, ja siihen liittyy mahdollisesti myöskin — tutkijoidenkin mukaan — tämä älypuhelinien yleistymisen ja etämaailmoihin siirtyminen. Eli fyysiset, sosiaaliset kohtaamiset ovat vähentyneet meidän yhteiskunnassa, ja se lisää yksinäisyyttä ja myös mielenterveysongelmia, ja näihin täytyy puuttua.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma on juuri valmistumassa, ja siinä noteerataan nuorten miesten heikommat oppimistulokset, koulutuksellinen tasa-arvo ja myös nämä syrjäytymiskehitykset. Suoraan parisuhteiden muodostumisen maailmaan täältä eduskunnasta käsin emme tietenkään pääse kiinni, eikä se ole lakiasia, mutta me voimme miettiä, miten me voimme rakentaa yhteiskuntaa, jossa ihmiset kohtaavat toisiaan, jossa nuoret voivat hyvin ja paremmin ja nuoret miehet saavat mahdollisuuksia tässä maailmassa. Asia on vakava, ja siihen täytyy myös suhtautua niin.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.10. Suullinen kysymys poliisien palkkauksen parantamisesta (Timo Vornanen tv)

Suullinen kysymys SKT 204/2024 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Vornanen, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.59 Timo Vornanen tv: Arvoisa puhemies! Suomen Poliisijärjestöjen Liitto SPJL vaatii palkankorotuksia poliiseille. Perusteena on muun muassa se, että nykyinen palkkaus ei vastaa vaativia työtehtäviä, ja siksi nykyinen palkkataso ei houkuttele alalle uusia työntekijöitä. Lisääntyvä työmäärä johtaa poliisityötä tekevien uupumiseen ja jopa alalta poistumiseen. Tämä on erittäin valitettavaa ja vaikuttaa suoraan Suomen sisäiseen turvallisuuteen ja ihmisten saamaan palveluun.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Suomessa on väkilukuun suhteutettuna Euroopan vähiten poliiseja, ja on totta, että emme voi menettää huonon palkkauksen takia enää yhtään poliisia muille aloille. Alalta pois lähteneitä on jo nyt tälläkin hetkellä liikaa.

Arvoisa sisäministeri, onko näkemyksenne yhtenevä Suomen Poliisijärjestöjen Liiton kanssa? Miten suhtaudutte tähän asiaan ja pyrittekö parantamaan poliisien palkkausta?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Rantanen, olkaa hyvä.

17.01 Sisäministeri Mari Rantanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me emme ole tietenkään työmarkkinaosapuoli, mutta sen sijaan hallitus voi tehdä monta muuta asiaa. [Suna Kymäläinen: Mutta vientimallin kuitenkin!] Meillä on hallitusohjelmassa ensinnäkin poliisien määrän nostaminen, jonka yksi tarkoitus on luonnollisesti lisätä meidän sisäistä turvallisuutta, mutta samalla poliisien määrän lisääminen vähentää työn kuormittavuutta. Siitä olemme täysin samaa mieltä, että poliisi on kuormittunut. Poliisi tekee paljon työtä, ja siihen on tietenkin tehtävä myös poliisilaitoksissa paljon töitä. Siihen liittyvät hyvät työolot, siihen liittyy hyvä johtaminen, muun muassa.

Sen lisäksi totean täältä meidän hallitusohjelmastamme sen, että me pyrimme muutoinkin helpottamaan poliisin työtä siten, että me saamme poliisille toimivaltuuksia, jolloinka työn tuloksellisuus tuo myöskin työn mielekkyyttä. Tältä osin pyrimme sen tekemään, mitä hallituksena tälle asialle voimme.

Kysymyksen käsittely päättyi.

Kyselytunti päättyi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Siirrymme päiväjärjestyksen muihin asioihin.

3. Kansainvälisten suhteiden ja Euroopan unionin asioiden tutkimuslaitoksen hallituksen eräiden jäsenten vaali

Vaali VAA 78/2024 vp

Vaaleja

Puhemies Jussi Halla-aho: Päiväjärjestyksen 3. asiana on kansainvälisten suhteiden ja Euroopan unionin asioiden tutkimuslaitoksen hallituksen eräiden jäsenten vaali. Nyt valittavien jäsenten toimikausi alkaa 1.1.2025 ja päättyy 31.12.2029. Totean, että vaali on yksimielinen.

Eduskunta valitsi ehdokaslistan mukaisesti seuraavat henkilöt:

osastopäällikkö, EU-asioiden valtiosihteeri Jari Luodon,

ulkoasiainneuvos Klaus Korhosen,

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

kansainvälisen politiikan professori Tuomas Forsbergin,

yliopistonlehtori, johtaja Leena Malkin,

professori Henri Vogtin ja

apulaisprofessori Johanna Rainio-Niemen.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain 2 §:n ja ortodoksisesta kirkosta annetun lain 119 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 113/2024 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 22/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 22/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu, edustaja Päivi Räsänen, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.03 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Hallintovaliokunnan puheenjohtaja ei ollut nyt tätä mietintöä esittelemässä, joten ihan lyhyesti totean aluksi, että tämä esitys koskee siis hallintovaliokunnan mietintöä hallituksen esityksestä laeiksi valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain ja ortodoksisesta kirkosta annetun lain muuttamisesta. Nämä muutokset siis koskisivat evankelis-luterilaisen kirkon hoitamiin yhteiskunnallisiin tehtäviin myönnettävän valtionrahoituksen ja ortodoksille kirkolle myönnettävän valtionavustuksen määrää. Eli nämä lähtötasot määriteltäisiin uudelleen vuodesta 2025 alkaen.

Tämä hallituksen esitys pohjautuu viime kevään kehysriihessä sovittuihin veromuutoksiin. Tätä ei ollut hallitusohjelmassa vielä sovittu. Kun valtio nyt joutuu säästämään jokseenkin kaikesta rajusti, myös tuista kolmannen sektorin toimijoille, on sinänsä ymmärrettävää, että vähennysmuutosten vuoksi syntyvää verotulotuoton kasvua seurakunnille halutaan vetää ikään kuin valtion kassaan vajaat puolet lisäyksen kokonaismäärästä. Eli on selvyyden vuoksi todettava, että luterilaiset seurakunnat jäävät arvioiden mukaan tästäkin toimesta huolimatta noin 25 miljoonaa euroa plussan puolelle, mikä on positiivinen puoli tässä kokonaisuudessa.

Kirkkolain mukaan kirkolliskokouksen tehtävänä on antaa valtioneuvostolle kirkon ja valtion suhdetta koskeissa merkittävässä kysymyksissä lausuntoja. On valitettavaa, että nyt käsillä oleviin muutoksiin liittyen kirkon ylimmällä toimielimellä, kirkolliskokouksella, ei ollut mahdollisuutta istuntoviikkojensa puitteissa, jotka olivat aivan hiljattain, tähän kannanottoon, vaan se saatiin valtioneuvostolle vasta, kun mietintö oli jo eduskunnan hallintovaliokunnassa valmis. Kirkkohallitus on viime elokuussa säädösvalmistelun yhteydessä antanut lausunnon, jossa se on todennut vastustavansa tätä esitettyä valtionrahoituk-

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

sen lähtötason muutosta ja valtion yksipuolista leikkausta aiemmin sovittuun noin 80 prosentin korvaustasoon.

Arvoisa puhemies! Tämä on itselleni siinä mielessä läheinen aihe, että kirkollisasioista vastaavana ministerinä toimiessani 2011—2015 olin ajamassa läpi sellaisen muutoksen, joka tuli voimaan vuoden 2016 alussa. Siinä siitä aiemmasta kirkon yhteisöverotuksesta, joka oli koettu hyvin laajasti epäoikeudenmukaiseksi, luovuttiin, ja sen tilalle tuli siis valtion talousarvion määrärahoista maksettava rahoitus. Tuolloin lakiin kirjattiin rahoituksen kuluttajahintaindeksiin sidottu määrä 114 miljoonaa euroa, jolla siis rahoitetaan lakimääräisiä tehtäviä: hautaustointa, väestökirjanpidon tehtäviä ja kulttuurihistoriallisesti arvokaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpitoa.

Tuolloin, silloin vuoden 2014 hallituksen esityksessä, rahoituksen kohtuulliseksi osuudeksi arvioitiin 80 prosenttia tehtävien kokonaiskustannuksesta, eli ajateltiin, että seurakunnan jäsenet kirkollisverorahoituksella voisivat tuon 20 prosenttia olla kattamassa. Mutta nyt esitetty uusi lähtötaso korvaisi enää noin 52 prosenttia näiden yhteiskunnallisten toimien kokonaiskustannuksista, mitä siis kirkko ei enää pidä kohtuullisena.

Seurakuntien kahden kukkaron problematiikka ei varmaankaan ole kaikille päätöksentekijöille ihan kirkas. Nimittäin hallituksen rahoituslakiesitys on nyt tällä päätöksellä sekoittanut kahden eri tarkoitukseen varatun rahoituksen sinänsä ongelmallisella tavalla. Seurakunnat eivät voi kattaa leikkauksesta johtuvaa alijäämää kirkollisverosta siten kuin esityksen logiikka edellyttäisi — tosin näin siis tulee ainakin ensi vuonna nyt tapahtumaan. Monissa seurakunnissa on jo nykyisellään käytetty kirkollisverotuloa, siis kirkon jäsenten jäsenmaksua, myös kirkkoon kuulumattomien aiheuttamiin hautaustoimen kuluihin. On huomattava, että luterilaiseen tai ortodoksiseen kirkkoon kuulumattomien osuus väestöstä on huomattavasti noussut hautaustoimilain säätämisen ajoista.

Kun valtion korvaus hautaustoimen hoidosta on nyt ratkaisevasti ja esityksen mukaan pysyvästi pienentymässä, tulisi uudelleen ottaa tarkasteluun se, mitä vuonna 2002 nykyistä hautaustoimilakia säädettäessä hallintovaliokunta ja samalla eduskunta totesivat. Nimitäin vuonna 2002 perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan pitävänsä hyväksyttävänä, että maksujen perusteena otettaisiin tai voitaisiin ottaa huomioon myös jäsenyyss aika kirkossa, vaikka siis meillä nykyisellään hautaustoimilaki ei salli erisuuruisia taksoja kirkon jäsenille ja kirkkoon kuulumattomille.

Nyt hallintovaliokunta toteaa mietinnössään, että esityksellä ei ole vaikutuksia evankelis-luterilaisen kirkon jäsenten ja kirkkoon kuulumattomien jäsenten yhdenvertaisuuteen, jos seurakunnat ja seurakuntayhtymät päätyvät korottamaan esityksen johdosta hautaustoimen palveluista perittäviä maksuja. Tässä esityksessä ei huomioida sitä, miten muutokset osuvat erilaisiin seurakuntiin jo nykyisellään. Etenkin suurilla paikkakunnilla, esimerkiksi pääkaupunkiseudulla, hautausmaksut ovat moninkertaisesti korkeampia kuin jossain muualla Suomessa, ja tähän vaikuttaa moni asia, muun muassa kirkkoon kuuluvien prosentuaalinen osuus. Kun hautauskustannusten omavastuuosuus nousee merkittävästi, se tarkoittaa käytännössä sitä, että hautausavustusten muodossa maksettavaa valuu osaltaan entistä enemmän myös sosiaalitoimen kautta valtion kustannettavaksi sitä kautta.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi totean, että hallituksen esityksessä todetaan, että hallitus laatii selvityksen valtionrahoituksen suhteesta evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisista tehtävistä aiheutuviin kustannuksiin. Valiokunta pitää tätä selvityksen laatimista perusteltuna.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Koska leikkaus käytännössä ikään kuin pakottaa seurakuntia nostamaan hautaustoimen maksuja, olisi mielestäni jo tällä vaalikaudella hyvä pohtia, ryhdytäänkö edistämään hautaustoimilain uudistamista siten, että se, onko vainaja ollut kirkon jäsen, voidaan ottaa huomioon hautaustoimen maksuissa mielellään siten, että myös tuo jäsenyyden pituus huomioidaisiin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nieminen, olkaa hyvä.

17.11 Mira Nieminen ps: Arvoisa herra puhemies! Tänään käsittelemme hallituksen esitystä laeiksi, jotka koskevat valtion rahoitusta evankelis-luterilaiselle ja ortodoksiselle kirkolle niiden hoitamien yhteiskunnallisten tehtävien osalta. Tämä esitys koskee lakimuutoksia valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain sekä ortodoksisesta kirkosta annetun lain muuttamiseksi. Molemmilla kirkkoilla on Suomessa perinteisesti merkittävä rooli julkisoikeudellisina yhteisöinä, jotka osallistuvat laajasti myös yhteiskunnallisten tehtävien hoitamiseen. Esityksen tavoitteena on varmistaa, että kirkkojen yhteiskunnalliset tehtävät, kuten hautaustoimi, väestökirjanpitoon liittyvät tehtävät ja kulttuurihistoriallisten rakennusten ylläpito, voidaan hoitaa vaakaalla ja ennustettavalla rahoituksella. Tällaisista tehtävistä hyötyy koko yhteiskunta riippumatta siitä, kuuluvatko yksittäiset kansalaiset kirkkoon vai eivät. Siksi niiden rahoittaminen yhteiskunnan tuella on perusteltua.

Arvoisa puhemies! Esityksen taustalla ovat hallituksen sopeuttamistoimia koskevat päätökset, joiden seurauksena kirkollisveron tuotto kasvaisi evankelis-luterilaisen kirkon osalta yhteensä noin 48 miljoonaa euroa ja ortodoksisen kirkon osalta noin 1,3 miljoonaa euroa. Kirkollisveron tuoton kasvu muodostuu verotuksen ansiotulovähennyksen poistamisesta ja sen korvaamisesta työtulovähennyksen korotuksella sekä niin sanotusta kanavointiratkaisusta, jolla päätettyjä säästötoimia kohdennetaan hallituksen linjaamalla tavalla. Ehdotetun valtionrahoituksen vähennyksen tarkoituksena on tasata näiden muutosten vaikutuksia.

Hallintovaliokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotetun valtionrahoituksen vähennyksen jälkeenkin evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkon talous vahvistuu muutoksen seurauksena, mikäli muut kirkollisverotuottoon vaikuttavat tekijät säilyvät ennallaan. Saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena.

Arvoisa puhemies! Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää vuosittain evankelis-luterilaiselle kirkolle rahoitusta hautaustoimeen, väestökirjanpitoon sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpitoon liittyviin, laissa säädettyihin tehtäviin. Rahoituksen käyttö on kirkon vapaassa harkinnassa, sillä kirkko saa itse päättää, miten se jakaa rahoituksen yhteiskunnallisten tehtäviensä kesken. Hallintovaliokunnan saaman selvityksen mukaan osa lausunnonantajista katsoo, että siltä osin kuin kirkon jäsenet joutuisivat ehdotetun lakimuutoksen myötä vastaamaan myös kirkkoon kuulumattomien lakisääteisten palvelujen kustannuksista, kirkkoon kuuluvat olisivat eriarvoisessa asemassa suhteessa kirkkoon kuulumattomiin ja että esitys on yhdenvertaisuuden näkökulmasta silloin ongelmallinen.

Hallintovaliokunta toteaa, että esityksellä ei ole vaikutuksia evankelis-luterilaisen kirkon jäsenten ja kirkkoon kuulumattomien jäsenten yhdenvertaisuuteen, jos seurakunnat ja seurakuntayhtymät päätyvät korottamaan muun muassa esityksen johdosta hautaustoimen

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

palveluista perittäviä maksuja. Valiokunta kuitenkin katsoi, että tilanne saattaa muodostua oikeudenmukaisuuden kannalta erilaiseksi, jos hautaustoimen kustannusten kattamiseen päädytään käyttämään kirkollisverojen tuottoa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tällaisessakin tilanteessa on kuitenkin merkitystä sillä, että esimerkiksi vuonna 2023 noin 83 prosenttia evankelis-luterilaisen kirkon ylläpitämille hautausmaille haudatuista vainajista oli kirkon jäseniä ja vain noin 17 prosenttia haudatuista ei kuulunut kirkkoon.

Ehdotetun suuruisen valtionrahoituksen leikkaus ei saadun selvityksen mukaan muodostu niin olennaiseksi, että se vaarantaisi evankelis-luterilaisen kirkon kykyä huolehtia sille asetetuista yhteiskunnallisista tehtävistä. Hautaustoimen merkitys ei ole kirkolle kuitenkaan vain yhteiskunnallinen tehtävä, vaan siihen sisältyy myös kirkon jäsenten uskonnonharjoittamiseen liittyviä elementtejä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi: Kirkon jäsenmääräennusteen ja Suomen uskonnollista kehitystä koskevan tutkimustiedon perusteella voidaan arvioida, että erilaisiin uskontoihin ja vakaumuksiin liittyvä moninaisuus tulee kasvamaan yhteiskunnassamme. Tämä haastaa valtion etsimään toimia, jotka parhaalla mahdollisella tavalla edistävät yhdenvertaisuutta ja uskonnonvapautta niin hautaustoimessa kuin muillakin yhteiskunnan aloilla. Valiokunta piti tärkeänä, että tilanteen kehittymistä seurataan. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kallio, olkaa hyvä.

17.16 Vesa Kallio kesk: Arvoisa puhemies! Kaikille ei varmaankaan ole selvää, ainakaan tämän salin ulkopuolella, että valtion evankelis-luterilaiselle kirkolle myöntämä määräraha tulee käyttää kirkolle osoitettujen ja sille veloitettujen yhteiskunnallisten tehtävien hoitamiseen. Näitä yhteiskunnallisia tehtäviä ovat, kuten täällä on tuotu jo esille, hautaustoimen, väestökirjanpidon ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpito. Nämä tehtävät ovat kaikki laissa säädettyjä.

Hallituksen toimintalogiikka on niin sotessa kuin nyt kirkon rahoituksessa osoittautunut samaksi: rahoitusta leikataan, mutta velvoitteet säilyvät. Lisäksi on hyvä huomioda, että nämä velvoitteet koskettavat niin kirkkoon kuuluvia kuin kuulumattomia. Hautaamatta ei jätetä ketään sen takia, ettei hän kuulu kirkkoon.

Arvoisa puhemies! Rahoituslain mukainen valtion rahoitus on korvaus kirkolle ja seurakunnille lailla säädettyjen yhteiskunnallisten tehtävien hoidosta. Kyse ei ole uskonnosta, vaan yhteiskunnallisista tehtävistä. Jo tähänkään saakka valtion osoittama rahoitus ei ole kattanut näitä laissa säädettyjä velvoitteita. Aikanaan on arvioitu, että rahoituksen kohtuullinen osuus näistä lakisääteisten yhteiskunnallisten tehtävien kustannuksista olisi noin 80 prosenttia. Nyt hallituksen esitys tarkoittaa, että tämä romahtaa reiluun 50 prosenttiin kustannuksista, ja tilanne vain pahenee, kun suomalaisten ikärakenteesta johtuen haudattavien määrä kasvaa ja kirkkoon kuuluvien määrä laskee.

Vainajien hautaaminen on kirkon yhteiskunnallinen tehtävä. Hautaustoimi on hoidettava terveysturvallisesti kaikissa olosuhteissa, ja se on hoidettava arvokkaalla ja vainajien muistoa kunnioittavalla tavalla.

Arvoisa puhemies! Rakas äitini murehti joskus, että onkohan heillä varaa hoitaa itsensä hautaan saakka. Minä lohdutin häntä, ettei hän tule olemaan suvussa ensimmäinen, joka jäisi hautaamatta. Hallitus tätä riskiä on kasvattamassa, mutta aion pitää tämän lupaukseni myös jatkossa. Meille kansanedustajille tämä ei ole kustannuskysymys. Hallituksen toimien myötä niiden määrä kasvaa, joille se voi jatkossa sitä olla. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hanna Räsänen, olkaa hyvä.

17.19 Hanna Räsänen kesk: Arvoisa puhemies! Heti alkuun totean, että tulemme toises-
sa käsittelyssä esittämään tämän lakiesityksen hylkäämistä, ja olisin myös kiittänyt toista
edustaja Räsästä eli edustaja Päivi Räsästä äskeisestä hyvästä puheenvuorosta.

Kirkkojen ja valtion suhde on erityislaatuinen järjestely. Siinä kirkot hoitavat yhteiskun-
nallisia tehtäviä. Järjestely on merkityksellinen myös uskonnonvapauden ja uskonnollis-
ten yhteisöjen autonomian kannalta. Katsomme, että esityksessä kajotaan kirkkojen ja val-
tion sopimukseen yhteiskunnallisten tehtävien rahoituksesta yksipuolisesti. Hallituksen
esitys johtaa tilanteeseen, jossa yhä useampi kirkon jäsen rahoittaa maksamillaan kirkol-
lisveroilla esimerkiksi kirkkoon kuulumattomien henkilöiden hautauskuluja. Tilanne on
ongelmallinen uskonnonvapauden ja myös yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Esitys on-
kin säästölaki, jonka päämääränä on vähentää evankelis-luterilaisen kirkon eräisiin yhteis-
kunnallisiin tehtäviin maksettavaa valtionrahoitusta ja ortodoksisen kirkon valtionavustus-
ta yhteensä 20 miljoonalla eurolla vuonna 2025. Tason leikkaus jäisi pysyväksi.

Olennaista tässä esityksessä on huomata, että lakiin on kirjattu evankelis-luterilaisen
kirkon ja ortodoksisen kirkon vastuille lukuisia yhteiskunnallisia tehtäviä, kuten täälläkin
jo on mainittu esimerkiksi hautausmaat, hautaukset, hautaustoimi, myös kirkkoon kuulu-
mattomien osalta, väestökirjanpito sekä kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten
ja irtaimistonkin ylläpito. Valtionavustuksia on maksettu edellä mainittujen lakisääteisten
vastuiden hoitamiseen, koska ne eivät ole sidoksissa kirkkojen jäsenyyteen. Evankelis-lu-
terilaisen kirkon edellä mainittujen lakisääteisten yhteiskunnallisten tehtävien nettokustan-
nukset olivat vuonna 2023 yhteensä 162,5 miljoonaa euroa. Kyseisenä vuonna kirkolle
maksettu valtionrahoitus kattoi noin 75 prosenttia äsken mainituista kustannuksista. Nyt
esitetty pysyvä rahoitusleikkaus olisi jopa noin 10 prosentin vähennys kansalliskirkkojem-
me valtionosuuksiin hoitaa lakisääteisiä velvoitteita. Leikkauksen jälkeen valtionrahoitus
kattaisi enää hieman yli 60 prosenttia lakisääteisten velvoitteiden kustannuksista, kun
vuonna 2014 valtionosuusuudistuksen yhteydessä edellinen kokoomusjohtoinen hallitus
oli sopinut noin 80 prosentin valtionavustustasosta. Tämän lisäksi kokoomuksen ja perus-
suomalaisen johtama hallitus leikkaa vuosina 2024—2027 yhden prosenttiyksikön verran
vuotuisia hintaindeksikorotuksia, jotka myöskin murentavat evankelis-luterilaisen ja orto-
doksisen kirkon rahoituspohjaa hoitaa lakiin kirjattuja yhteiskunnallisia velvoitteita.

Arvoisa puhemies! Esityksen ongelmallisuutta korostaa se, että hallitus tuo eduskunnal-
le pelkän leikkausesityksen, ei edes jaksotettuna vaan kertarysäyksenä, ilman että kansal-
liskirkkojemme vastuita hoitaa yhteiskunnallisia tehtäviä vähennettäisiin tai ylipäättään
hallitus kertoisi, mitä kansalliskirkkojen pitäisi tässä tilanteessa tehdä. Niiden liikkumava-
ra sopeuttaa talouttaan hallituksen rujan leikkauspolitiikan seurauksena on pieni. Hallitus-
puolueiden omaksumaa vastuutonta ja lyhytnäköistäkin säästövimmaa sekä kyvyttömyyt-
tä ratkaista haasteita kuvaa myös se, että hallitus on vasta alkamassa laatia selvitystä val-
tionrahoituksen suhteesta evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisista tehtävistä ai-
heutuviin kustannuksiin sekä ortodoksiselle kirkolle myönnettävien valtionosuuksien suh-
teesta ortodoksisen kirkon toiminnasta aiheutuviin kuluihin. Viisaampaa olisi ollut tehdä
ensin selvitys ja sen jälkeen käydä molempien kirkkokuntien kanssa keskustelua ja käydä
tehtävät läpi ja määritellä yhdessä valtionosuuksien taso. Esityksellään hallitus on myös
asettamassa kirkkoon kuuluvat kirkollisverovelvolliset eriarvoiseen asemaan kirkkoon
kuulumattomien kanssa. Varmuudella voidaan sanoa, että niin sanottujen suurten ikäluok-

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

kien poisnukkumisen seurauksena ainakin hautaustoimen kustannukset tulevat edelleen kasvamaan. Samalla hallitus on avaamassa tien tai ymmärtämättömyyttään keskustelun sille, miksi seurakuntalaiset joutuisivat kustantamaan kirkkoon kuulumattomien hautaamista. Emme voi missään oloissa kannattaa tätä esitystä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kontula, olkaa hyvä.

17.24 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Aloitan korjaamalla hiukan edustaja Päivi Räsästä sen verran, että kirkolliskokouksen kanta kyllä ehti hallintovaliokuntaan hyvissä ajoin ennen mietinnön laatimista — sitä ei vain otettu huomioon sen johtopäätöksissä.

Valtion kirkkoille kohdistaman rahoituksen perusteena on kompensoida sellaisia yhteiskunnallisia tehtäviä, joita nämä historiallisista syistä hoitavat. Näistä taloudellisessa mielessä merkittävin on hautaustoimi. Tässä esityksessä rahoitusta leikattaisiin tuntuvasti. Tämän seurauksena syntyy tilanne, jossa seurakunnat joutuvat joko rahoittamaan muiden kuin kirkkoon kuuluvien hautauksen jäsentensä kirkollisverotuloilla tai vaihtoehtoisesti korottamaan hautausmaksuja merkittävästi. Kumpikaan vaihtoehto ei ole kohtuullinen, minkä hallituskin ilmeisesti tunnistaa, koska aiheesta on suunnitteilla selvitys.

Arvoisa puhemies! Vaikka muutos sinällään — tässä on prosentteja pyöritelty suuntaan ja toiseen — ei ehkä vaikuta niin isolta, sillä on iso merkitys sille, kuka meidän yhteiskunnassa julkisia tehtäviä rahoittaa. Meillä on perinteisesti ajateltu, että julkisia tehtäviä ei hoideta yhdistysten jäsenmaksuilla, ei edes uskonnollisten yhdistysten jäsenmaksuilla, vaan verotuloilla. Ja sekä luterilaisen kirkon että ortodoksisen kirkon kirkollisverossa on käytännöllisesti kysymys kuitenkin verotusjärjestelmän kautta kerättävistä yhdistyksen jäsenmaksuista.

Se, kuinka merkittävä vääristymä syntyy siitä, että maksajat ovat kirkon jäseniä mutta haudattavat ovat sitten kaikki ne, jotka seurakunnan alueella hautaamista tarvitsevat, vaihtelee merkittävästi eri puolilla Suomea. Tilanne on ehkä selkein Helsingissä, jossa yli 60-vuotiaista luterilaisen kirkon jäseniä on 62 prosenttia. Eli todennäköisesti niistä henkilöistä, jotka hautauspalveluja tarvitsevat, melkein puolet, yli kolmannes, on kuitenkin muita kuin luterilaisen kirkon jäseniä. Maksajien kohdalla vääristymä on vielä merkittävämpi, sillä Helsingin seurakunnissa alle puolet asukkaista on luterilaisen kirkon jäseniä. Kysymys on periaatteellinen, ja sen takia minäkään vasemmistoliiton edustajana en voi tätä esitystä hyväksyä.

On hyvä, että aiheesta on nyt esityksen saaman vastustuksen johdosta herätty laatimaan selvitystä. Selvityksessä on hyvä katsoa sitä, kuinka hyvin valtion rahoitusosuus riittää näitä julkisia tehtäviä kattamaan, mutta pohtia myös sitä, että jos valtiolla ei ole halukkuutta kompensoida yhdistyksille antamiaan tehtäviä, niin olisiko siinä tilanteessa pohdittava näiden tehtävien siirtämistä osittain tai kokonaan julkisen vallan hoidettavaksi. Joka tapauksessa mahdolliset muutokset rahoituksessa tai julkisten tehtävien hoidon vastuissa tulisi toteuttaa vasta selvityksen valmistuttua — ei niin, että ensin viedään rahat ja sitten mietitään, oliko tämä viisasta vaiko ei.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

17.28 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

tehtäviin annettua lakia ja ortodoksisesta kirkosta annettua lakia siten, että evankelis-luterilaisen kirkon hoitamiin yhteiskunnallisiin tehtäviin myönnettävän valtionrahoituksen ja ortodoksiselle kirkolle myönnettävän valtionavustuksen määrää vähennetään yhteensä 20 miljoonalla eurolla vuodesta 2025 alkaen. Esityksen taustalla on valtiontalouden edelleen heikentynyt tilanne ja tarve sopeuttaa valtion menoja. Lisäksi esityksen taustalla ovat hallituksen muita sopeutustoimia koskevat päätökset, joiden seurauksena kirkollisveron tuoton arvioidaan kasvavan evankelis-luterilaisen kirkon osalta yhteensä noin 48 miljoonalla eurolla ja ortodoksisen kirkon osalta noin 1,3 miljoonalla eurolla. Tämän esityksen sopeutuksella siis tasataan näiden muutosten vaikutuksia.

Me sosiaalidemokraatit pidämme lähtökohtaisesti perusteltuna, että välttämättömään valtiontalouden tasapainottamiseen osallistuvat myös evankelis-luterilainen kirkko ja ortodoksinen kirkko kohtuullisena pidettävällä tavalla. On myös sinänsä ymmärrettävää, että hallituksen toisaalla tekemistä veromuutoksista aiheutuvaa kirkollisveron tuoton merkittävää kasvua pyritään tasaamaan tällä esityksellä. Me katsomme kuitenkin, että hallituksen esittämä leikkaus evankelis-luterilaisen kirkon valtionrahoitukseen ja ortodoksisen kirkon avustukseen on tasoltaan liian korkea ja sitä on kohtuullistettava. Vastalauseessa olemme tehneet esityksemme sopeutuksen kohtuullistamiseksi molempien kirkkojen osalta.

Hallintovaliokunnan kuulemisissa on tuotu esiin huoli siitä, että esityksellä saattaa olla vaikutuksia evankelis-luterilaisen kirkon jäsenten ja kirkkoon kuulumattomien yhdenvertaisuuteen, jos hautaustoimen kustannusten kattamiseen päädytään käyttämään kirkollisverotuottoja yhä suuremmissa määrin. Tällöin kirkollisveroa maksavat seurakuntalaiset joutuisivat rahoittamaan myös kirkkoon kuulumattomien hautausmaksuja. Kuitenkin valiokunnan kuulemisten mukaan tällaisessa tilanteessa olisi merkitystä sillä, että esimerkiksi vuonna 2023 noin 83 prosenttia evankelis-luterilaisen kirkon ylläpitämille hautausmaille haudatuista oli kirkon jäseniä ja vain noin 17 prosenttia kirkkoon kuulumattomia. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotettu leikkaus ei muodostuisi niin olennaiseksi, että se vaarantaisi evankelis-luterilaisen kirkon kyvyn huolehtia sille asetetuista yhteiskunnallisista tehtävistä.

Me sosiaalidemokraatit kiirehdimme hallitusta laatimaan viimein nyt lupaamansa selvityksen valtionrahoituksen suhteesta evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisista tehtävistä aiheutuviin kustannuksiin sekä ortodoksiselle kirkolle myönnettävän valtionavustuksen suhteesta ortodoksisen kirkon toiminnasta aiheutuviin kustannuksiin. Tätä selvitystään eduskunnan hallintovaliokunta on edellyttänyt jo kahdella vaalikaudella. Selvitys ja sen johtopäätökset ovat avainasemassa arvioitaessa evankelis-luterilaisen kirkon valtionrahoituksen ja ortodoksisen kirkon avustuksen kehittämistä tulevina vuosina. Tässä yhteydessä yhdenvertaisuuskysymykseen olisi viimeistään löydettävä laajasti tyydyttävä ratkaisu, jotta tästä asiasta ei tarvitsisi valtiopäivistä toiseen aina keskustelua käydä.

Vaadimme myös, että hallituksen tulee selvityksensä yhteydessä arvioida hautaustoimilakia ja mahdollisuutta uudistaa lakia hautaustoimen maksusäädösten osalta rahoituksen muuttuessa. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on kyseistä lakia käsitellessään antanut lausunnon, jossa valiokunta on pitänyt hyväksyttävänä, että maksujen perusteena otetaan huomioon jäsenyysaika kirkossa. Kuitenkin tällä hetkellä voimassa olevan hautaustoimilain sanamuodon on tulkittu estävän maksujen alhaisemman tason kirkon jäsenille. Hallituksen tulisi selvittää ja tarkoin arvioida, tulisiko muutokseen ryhtyä, kun valtionrahoitus ei enää aikaisemmalla tasolla korvaa seurakuntien yhteiskunnallisten tehtävien kuluja.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Asiaa selvittäessään hallituksen tulisi kuulla laajasti eri osapuolia ennen johtopäätöskien tekemistä tämän lain avaamisesta.

Edellä toteamani perusteella, arvoisa puhemies, esitän, että käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseeseen 1 sisältyvät lakiehdotukset.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Joona Räsänen, olkaa hyvä.

17.34 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tämä asiakokonaisuus on monella tapaa mielenkiintoinen. Ensinnäkin jos tätä katsotaan käytännön näkökulmasta, mitä tällä esityksellä on tapahtumassa, tosiasia on juuri se, että 20 miljoonaa euroa valtionrahoitus vähenee, mutta toisaalta myös se, että kirkollisveron tuotto kasvaa sen vajaa 50 miljoonaa. Eli näidenkin muutosten jälkeen kirkolle jää 30 miljoonaa euroa enemmän rahaa kuin ennen näitä muutoksia. Siltä osin voisi ajatella, että tämä ei ehkä ihan pahimmasta päästä tämän hallituksen esityksiä ole, ja siltä osin olisin taipuvainen ajattelemaan, että tilanteessa, jossa valtiontaloutta on välttämätöntä tasapainottaa, myös meidän kirkko on näissä talkoissa mukana.

Mutta, arvoisa puhemies, sitten tähän totta kai liittyy myös tämä periaatteellinen tilanne. Kun me tiedämme jo nyt, että valtionrahoitus ei ole riittänyt kattamaan sitä osuutta kirkon menoista, joka aiheutuu juuri näistä julkisen palvelun tehtävistä, niistä tehtävistä, jotka me olemme säättäneet kirkon vastuulle, niin siinä tilanteessa, kun valtionrahoitus edelleen vähenee, totta kai myös sitten tämä epäsuhde niiden velvoitteiden ja resurssien suhteen kasvaa. Tältä osin päädyn kyllä samaan johtopäätökseen kuin edustaja Peltonen tuossa edellä, että tätä leikkausta kirkon valtionrahoitukseen on syytä kohtuullistaa juuri niistä syistä, etteivät ainakaan ne huolet, joita tämän asian käsittelyn yhteydessä asiantuntijat ovat todenneet, realisoituisi niin pahasti.

Sitten kokonaan eri asia on se, mitä jatkossa pitäisi tehdä. Täällä on moni viitannut tähän hallituksen käynnistämään selvitykseen näistä kirkon yhteiskunnallisista tehtävistä ja niiden rahoituksesta. Minusta on hyvä se johtopäätös, joka täällä yhteisesti on todettu, että tätä selvitystä olisi syytä kiirehtiä, jotta myös kirkko tietää pidemmällä aikavälillä, mitä tuleman pitää.

Sitten toinen kysymys liittyy vielä tähän hautaustoimilakiin. Kannattaisin kyllä sen pohdintaa, voitaisiinko todella nyt sitten esimerkiksi hautausmaksuissa ottaa huomioon se, onko haudattava ollut kirkon jäsen kuinka kauan vai onko hän mahdollisesti päättänyt omalta osaltaan toisin. Näin ollen tämä valtionrahoitus ja toisaalta kirkon kirkollisverotuotot paremmin kohdistuisivat sitten myös näiden menojen osalta, joita erilaisista tehtävistä koituu.

Summa summarum: Päädyn siihen johtopäätökseen, että minusta kohtuullisen vakuuttavalla tavalla, kun tässä on tätä asiaa käsitelty eri näkökulmista, parhaimman näkökulman, joka tässä salissa on nyt tähän kokonaisuuteen esitetty, tarjosi kyllä edustaja Peltonen, ja siksiäpä kannatan hänen tekemiään esityksiä. Uskoisin, että tältä pohjalta voisimme yhdessä mennä eteenpäin, toisaalta niin, että myös kirkko osallistuu näihin valtiontalouden tasapainotuksiin — sitä summaa voidaan kuitenkin hieman kohtuullistaa — ja sitten annettaisiin myös pidempi suunta eteenpäin sille, miten tässä jatkossa meneteltäisiin näiden selvitysten ja mahdollisten muiden lakimuutosten johdosta, ja tämän luulisi olevan kohtuullisesti meille ihan yhteinen tavoite.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, olkaa hyvä.

17.37 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tätä kysymystä voidaan lähestyä periaatteellisemmin, ehkä jopa historiallisemmin ja sitten hyvin käytännönläheisesti, kuten nämä käytetyt puheenvuorot tässä juuri nyt ovat olleet koskien tätä itse lakiesitystä. Se periaatteellinen, historiallisempi kulma tulisi varmaan Forssan kokouksesta 1903, joka on ollut yksi niitä kantavimpia dokumentteja, joilla tämä suomalainen hyvinvointiyhteiskunta on sittemmin rakennettu, ja ylpeänä tietysti voi sanoa, kun se on oman puolueeni ohjelma silloin aikoinaan ollut, että se on toteutettu läpeensä kaikilta muilta osin paitsi sen pykälän osalta, sen tavoitteen osalta, että kirkko ja valtio tulisi erottaa toisistaan.

Arvoisa puhemies! En lähde avaamaan tätä kulmaa pidemmälle. Halusin vain esittää tämän lähestymistavan, että me olemme Suomessa kuitenkin päätyneet siihen, että meillä on niin sanottu valtionkirkko edelleen olemassa ja sillä on jopa julkisia palvelutehtäviä, kuten tässä on nyt viitattu, ja tämä lakiesityskin liittyy nimenomaan tähän kulmaan.

Kun meillä on nyt tavallaan kaksi isompaa kirkkoryhmittymää, evankelis-luterilainen kirkko ja sitten ortodoksinen kirkko, jotka molemmat ovat saamassa myöskin vahvasti valtionavustusta, niin kuin tässä on esillä, niin olen taipuvainen yhtymään kyllä pragmaattisesti tähän tilanteeseen, niin että kun arvioidaan, että leikkauksia nyt tehdään tässä valtakunnassa, niin kaikki kantakoot kortensa kekoon. Mieluummin säästäisin tietenkin heikoimpia kansalaisia, heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä. Tämä hallitus tuntuu rokoittavan enemmän heitä ja vauraammille antavan elintilaa. Kirkko edustaa kaikkia, laajaa yhteisöä, eli siinä ei tähän jakoon päästä kiinni. Olen samaa mieltä kuin tässä nyt on esitetty kaikissa puheenvuoroissa, lähestymistavoissa ja hallituksen esityksessäkin, että kirkkoväkin ja kirkkokunnat joutuvat osallistumaan näihin talkoisiin.

Mutta kuultuani myöskin näitä puheenvuoroja tässä jollain tavalla olen taipuvainen yhtymään edustaja Räsäsen ja edustaja Peltosen puheenvuoroihin täällä, että kohtuus kaikessa tässäkin kohdassa. Siinä suhteessa olisin valmis myöskin tukemaan tätä Peltosen tekemää esitystä eriävästä mielipiteestä tähän hallituksen esitykseen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

17.39 Juha Hänninen kok: Arvoisa herra puhemies! Seurakuntaelämä on itselleni erityisen tärkeää, myös hautaan siunaaminen ja hautaaminen. Nyt sopeutetaan valtion rahoitusta kirkolta. Huolestuttavaa on se, että seurakunnat joutuvat kattamaan hautauskustannuksia kirkollisverorahoilla eli kirkon jäsenet maksavat kirkkoon kuulumattomien hautauksista. Tämä on kirkon jäseniä kohtaan epätasa-arvoinen asia. Valtio myöntää kirkolle avustusta juuri hautaustoimen hoitamiseen.

Kannatan edustaja Päivi Räsäsen ehdotuksia. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ja edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

17.40 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunnan mietinnöstähän käy ilmi, että tähän asiaan liittyen tehtiin useampikin vastalause, ja ne vastalauseet hieman eroavat sisällöltään toisistaan. Keskusta ja vasemmistoliitto olivat valiokunnassa esittämässä koko tämän hallituksen esityksen hylkäämistä, kun taas me sosiaalidemokraatit siten valitsimme hieman rakentavamman lähestymistavan tähän asiaan ja olisimme kohtuul-

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

listamassa tätä kirkkoille kohdistuvaa sopeutusta, joka on välttämätön osa sitä valtiontalouden tasapainottamista, jota kuitenkin tässäkin maassa joudutaan tekemään, ja silloin on vain oikein, että sitä taakkaa tasapuolisesti jaetaan yhteiskunnassa eri toimijoille.

Eräs luovuus tässä keskustan vastalauseessa kuitenkin osui silmääni. Siellä vastalauseessa keskusta aika kovastikin arvostelea eräitä menneitä hallituksia. Mutta yksi hallitus sieltä joukosta puuttuu, nimittäin pääministeri Sipilän hallitus. Se hallitushan, jos ajatellaan kirkon rahoitukseen liittyvän historian valossa, asetti useammalle vuodelle kirkon valtionrahoitukseen indeksijarrun, siis sen saman indeksijarrun, jota nyt pääministeri Orpon hallitus on käyttämässä tällä vaalikaudella kerätäkseen sieltä sen prosentin suuruisen hyödyn valtiontalouteen. Tämä on mielestäni hyvä myös tässä yhteydessä ääneen lausua, ettei synny sellaista väärinkäsitystä myöskään tämän keskustelun pohjalta, etteikö täällä kirkon yhteiskunnallisen rahoituksen kirstulla olisi myöskin keskustapuolue omalla hallitusvastuullaan käynyt. Tämän olin suorastaan velvollinen tuomaan esiin, kun tätä asiaa ei tuossa keskustan sinänsä monipuolisessa vastalauseessa esiin tuoda.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

5. Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus 2023

Kertomus K 1/2024 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 6/2024 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 6/2024 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta. — Keskustelu. Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Kiljunen, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.43 **Kimmo Kiljunen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on aina eduskunnassa se historiallinen hetki, kerran vuodessa tämä koittaa, jolloin me käymme lävitse näitä kansainvälisiä järjestöjä, joissa eduskunta, kansanedustajat ovat edustettuina, tekevät erittäin palkitsevaa ja isoa työtä näissä parlamentaarisisissa elimissä, joita on ennen kaikkea nyt tässä tapauksessa nämä kolme, jotka meillä ovat esityslistalla olevia asioita: Pohjoismaiden neuvosto, jonne Suomi liittyi 1955, sitten on Etyjin parlamentaarinen yleiskokous, johon Suomi liittyi Etyj-järjestöä ja tätä yleiskokousta perustettaessa 90-luvun alussa, ja sittemmin myöskin Euroopan neuvosto. Eli näiden kolmen merkittävän eurooppalaisen parlamentaarisen yhteistyöelimen raportit tässä nyt meillä ovat saatavilla. Ja vaikka tämä on juuri se hetki, jolloin me voimme nyt keskustella tästä kansainvälisestä tilanteesta ja tästä työstä, mitä arvokkaasti myöskin suomalaiset tekevät, ovat kokoukset sitten Strasbourgissa, Wienissä tai Pohjolan eri kulmilla, niin tälläkin kerralla on kyseessä sama tilanne, joka on ollut aikaisemminkin, että sali on aika tyhjä tässä keskustelussa siitä huolimatta, että edustajat toimivat näissä.

Tällä johdannolla otetaan tämä ensimmäinen näistä vuosikertomuksista, joka on Pohjoismaiden neuvoston.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Pohjoismaiden neuvosto on ollut niitä runko-organisaatioita, joihin Suomi liittyi pikkuisen jälkijättöisesti. Neuvosto perustettiin jo 1952. Suomi meni 1955 mukaan, ja siinä oli dilemmana Suomella erityisesti tämä, että me yritimme välttää sitä, että joutuisimme keskustelemaan erityisesti ulko- ja turvallisuuspoliittisista kysymyksistä millään kansainvälisillä foorumeilla, jotka sitoisivat sitten sen hankalan tilanteen, missä Suomi siinä kohdassa koki olevansa, jolloin vältettiin myöskin Pohjoismaiden neuvoston puitteissa käsittelemästä näitä asioita itse asiassa aina 90-luvun alkuun asti.

Nyt turvallisuuspoliittinen keskustelu on tullut erittäin vahvasti esille Pohjoismaiden neuvostossa, ja tässä meidän valiokuntamme mietinnössäkkin korostetaan juuri sitä, että kun tämä Helsingin sopimus, joka on se pohja-asiakirja pohjoismaiselle yhteistyölle, on tähän saakka ikään kuin väljästi jättänyt pois turvallisuuspoliittisten kannanmuodostusten tapahtumisen Pohjoismaiden neuvoston työssä, vaikka sitä tosiasiassa tapahtuu, niin nyt sitä oltaisiin päivittämässä. Uskon, että ainakin valiokuntamme kanta on tässä, että tälle päivitystyölle on paikkansa monestakin kulmasta. Yksi kulma on myöskin se, että kaikki me viisi Pohjoismaata mukaan lukien itsehallintoalueet olemme osa Pohjois-Atlantin puolustusliittoa eli Natoa, ja sitäkin kautta tässä on synergiaetua, että me pystyisimme tälläkin foorumilla, joka on Pohjolan oma foorumi, käymään turvallisuuspoliittista keskustelua ja nimenomaan pitämään mielessä laajan turvallisuuskäsitteen, ei pelkästään tämän asevaraisen, voimapolitiittisen, todellisuuden, johon me joudumme tietenkin reagoimaan, vaan laajan kulman.

Toinen iso teema, joka nimenomaan Pohjoismaiden neuvoston työssä raportointikaudella on ollut esillä, on ollut tämä vihreän siirtymän tukeminen. Se, jos mikä, on myöskin Pohjolalle yhteinen teema, iso teema, ja asia, jota voidaan viedä. Olemme olleet pitkälti edelläkävijöitä Kioton sopimuksen osalta koko Euroopan unioninkin puitteissa, mutta Pohjola erityisesti on näissä asioissa ollut yksi linjan näyttäjä maailmanlaajuisesti ja myöskin saanut siinä saavutuksia, joten on hyvin järkevää, että Pohjoismaiden neuvostokin tähän puoleen on kiinnittänyt huomiota.

Yhtenä isona teemana siellä on myöskin nuoret sukupolvet. Minä edustan iäkkäämpiä sukupolvia, ja osaan antaa sen suuren arvon, mikä myöskin nuoriin sukupolviin ja heidän tarpeisiinsa liittyy. Pohjola on yhtenäinen työssäkäyntialue, liikkumisrajoituksista vapaata integraatiota täällä on harrastettu jo paljon pidempään ja aikaisemmin kuin single market eli Euroopan unionin tasolla tapahtunut sisämarkkinaintegraatio oli edes olemassakaan. Tässä suhteessa olemme täällä olleet tiennäyttäjiä, ja erittäin hyvä näin.

Joissakin yhteyksissä saattaa tulla keskusteluissa vähän esille se, että tämä Pohjoismaiden neuvoston työ ulottuu myöskin muihin alueellisiin yhteistyöjärjestöihin. Yksi semmoinen kulma on ilman muuta Baltic Assembly, Baltian maiden yhteistyö, ja siinä on yhteistyöasiakirjat, yhteistyöjärjestelyt, olemassa Baltian maiden neuvoston ja Pohjoismaiden neuvoston välillä, joka on sinänsä arvokas asia. Joskus on myöskin heitetty sitä kysymystä esille, pitäisikö balttien tulla osaksi tätä Pohjoismaiden neuvoston työtä. Sitähän näissäkin yhteyksissä aikaisemmin on täällä arvioitu, ja on ehkä päädytty siihen ratkaisuun, että ehkä sitten kuitenkin tämä integriteetti on vielä sen kaltainen, että Pohjola, Pohjoismaat, on oma kokonaisuus, baltit omansa, ja sitten NB8-ryhmän kautta on harjoitettu tätä vuorovaikutusta, josta puhemieskin on hyvin tietoinen ja ollut mukana näissä prosesseissa. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kokko, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

17.48 **Jani Kokko sd:** Arvoisa puhemies! Täytyy yhtyä tuohon ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan toteamukseen siitä, että nyt kun ulko- ja turvallisuuspolitiikasta keskustellaan ja nimenomaan kansanedustajien mahdollisuudesta vaikuttaa näissä kansainvälisissä järjestöissä, niin sali on todellakin valitettavan tyhjä. Olisi tietysti aina hyvä, että näissäkin keskusteluissa aktiivisesti oltaisiin mukana, niin että pystyttäisiin myös ulospäin vahvemmin perustelemaan ja näyttämään sitä roolia, mitä kansainvälinen yhteistyö merkitsee myös kansanedustajien työssä, että kansalaiset saisivat ehkä sitten totuudenmukaisemman kuvan siitä, mihinkä niitä verorahoja näissä organisaatioissa ja kansanedustajien osallistuessa kokouksiin käytetään, kun iltapäivälehdissä se näkökulma saattaa välillä olla hyvinkin toisenlainen.

Mutta, arvoisa puhemies, erityisesti näin Pohjoismaiden neuvoston valtuuskunnan jäsenenä on ollut hienoa huomata, miten siirtymä nimenomaan tähän ulko- ja turvallisuuspolitiikan huomioimiseen on tapahtunut nopeasti Pohjoismaiden neuvostossa. Kuten valiokunnan puheenjohtajakin hyvin kuvasi, niin sehän on ollut vuosikymmenien ajan enemmän koulutukseen, talouteen, tulliratkaisuihin, kulttuuriin, tällaiseen yhteistyöhön enenevässä määrin keskittyvä ja ulko- ja turvallisuuspoliittiset näkökulmat ovat jääneet pienemmälle huomiolle. Mutta nyt erityisesti, kun olemme kaikki saman puolustusliiton jäseniä, turvallisuus on luontaista ottaa esille. Tässä toimintakertomuksessakin jo hyvin on nostettu niitä teemoja ja keskusteluita esille, mitä Pohjoismaiden neuvostossa on turvallisuuden osalta käyty, ehkä konkreettisena nimenomaisesti Pohjolan sotilaallisen liikkuvuuden ja näiden esteiden poistaminen. Varsinkin Norja, Ruotsi ja Suomi ovat tässä suhteessa yhtä toiminta-aluetta, jos puhutaan sotilaallisesta liikkuvuudesta ja siitä, minkälaisia infrastruktuuriparannuksia valtioiden välillä on syytä tehdä. Tähän on myös Pohjoismaiden neuvoston valiokunnissa keskitytty hyvin vahvasti, ja se on ollut erittäin hyvä asia.

Toinen keskeinen näkökulma on nimenomaisesti tämä Helsingin sopimuksen päivittäminen — ei pelkästään sen takia, miten tämä kolmen itsehallintoalueen rooli tulevaisuudessa määritellään, vaan nimenomaan myös turvallisuuspolitiikan huomioimiseksi ihan tässä Pohjoismaiden neuvoston niin sanotussa perussopimuksessa. Se on hyvä, että se päivittystyö, mikä viime vuonna on käynnistetty, on tänä vuonna edennyt vauhdikkaasti, ja toivottavasti myös nyt sitten ministerineuvosto ottaa nämä Pohjoismaiden neuvoston huomiot erittäin vakavasti, kun sitten Helsingin sopimuksen päivittämiseen ryhdytään tältä osin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Väyrynen, olkaa hyvä.

17.51 **Ville Väyrynen kok:** Kiitos, arvoisa puhemies! Yhdyn oikeastaan näihin kahteen edelliseen puheenvuoroon siinä mielessä, että on oikeastaan harmi, että ollaan näin vähälukuisena paikalla. Mutta koen ehkä Suomen valtuuskunnan puheenjohtajana velvollisuudeksi ilmaista siitä tyytyväisyyden, että valtuuskunta onneksi on kyllä ollut aktiivinen itse työssä sekä täällä kansallisesti että ihan neuvoston tiimoilta sekä puolueryhmissä, erilaisissa vaikuttamistoimielimissä, rajaestetyössä ja varsinkin tämän mainitun Helsingin sopimuksen päivittämisen yhteydessä.

Tässä valiokunnan mietinnössä tuli oikeastaan aika lailla iso kuva selväksi. Ihan muutama sana tästä valiokunnan käytännön työstä ja ehkä enemmän kuluvasta vuodesta ja sitten pikkuisen tulevaisuudestakin.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Kuluvan vuoden puheenjohtajamaa on Pohjoismaiden neuvostossa ollut Islanti, ja kuten perinteisiin kuuluu, niin puheenjohtajamaa pitää sitten syksyllä täysistunnon, joka oli tässä edellisen kuun vaihteessa Reykjavíkissa. Siellä pääteemana olivat arktisen alueen turvallisuus, varautuminen ja tämä moneen kertaan mainittu Helsingin sopimus, jonka prosessista muutama sana.

Oikeastaan, kuten edustaja Kokko äsken hyvin avasikin, jossain vaiheessa tuntui, että tämä itsehallintoalueitten asema olisi jollakin lailla ollut päällimmäisenä teemana, mutta siellä oli äärettömän monta kokonaan uutta artiklaa, päivityksiä liittyen puolustuspoliittikaan, turvallisuuteen, ympäristöön, varautumiseen, jotka kaikki vietiin aika lailla yksimielisesti läpi. Niin kuin sanottu, edellinen päivitys on vuodelta 95, ja geopolittinen ote tästä maailmasta on muuttunut moneen kertaan sen jälkeen, niin että siinä mielessä erittäin hyvä, että tämä prosessi on saatu eteenpäin.

Suomen valtuuskunnalle jonkun verran ylimääräistä työtä aiheutti nimenomaan tämä viime vaiheen keskustelu itsehallintoalueitten tilanteesta, mutta siihenkin löydettiin sitten kaikkia tyydyttävä kompromissiratkaisu Reykjavíkissa ja saatiin yksimielisenä sitten siirrettyä tämä valmistelutyö sinne, minne sen seuraavana kuuluu mennäkin, eli Pohjoismaiden hallituksille ja ministerineuvostoon.

Suomen kannalta oikeastaan merkittävää on nyt se, että ensi vuonna on puheenjohtajuusvuosi ministerineuvostossa ja sitten seuraavana vuonna taas Pohjoismaiden neuvostossa, jolloin tänne tulee täysistunto suhteellisen isona tapahtumana. Pääministeri Orpo julkaisikin tuossa Reykjavíkin istunnon yhteydessä ministerineuvoston puheenjohtajuuskauden ohjelman, ja itse Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajuusohjelmaa ruvetaan valmistelevaan jo tulevilla viikoilla täällä meillä eduskunnassa, niin että siinäkin mielessä työ on käynnissä.

Kaiken kaikkiaan on erittäin tärkeätä, että viisi valtiota, mukaan lukien kaikki itsehallintoalueet, pysyvät yhtenäisenä. Ja jos ajatellaan tätä geopolittista tilannetta, mihin monta kertaa viitataan, niin näinä aikoina on entistä tärkeämpää, että oikeasti kaikki kahdeksan aluetta pysyvät tässä työssä mukana motivoituneina ja tyytyväisinä. Kaikki luotto siihen on, ja uskon, että voidaan katsoa myös tuleviin vuosiin hyvin positiivisin mielin. — Kiitos tästä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Skinnari, olkaa hyvä.

17.54 Ville Skinnari sd: Arvoisa puhemies! Kiitos, ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja ja kollegat, hyvistä alustuksista.

Pohjoismaiden neuvosto ja Pohjoismaat — kun tässä nyt näin entisenä Pohjoismaiden neuvoston jäsenenäkin ja muutenkin katsoo tätä kertomusta, niin äärettömän tärkeitä asioita. Ehkä kolme huomiota:

Ensinnäkin tämä iso kuva, joka on selkeästi tietysti Norjan johdolla ollut sitä, että katsotaan nyt kokonaisturvallisuutta. Pohjoismaat on maailman kymmenenneksi suurin talous. Mutta samalla: mitä voidaan tehdä yhdessä ja enemmän?

Sitten tähän liittyy toinen huomioni, että on hyvä, että ulko- ja turvallisuuspolitiikka nousee ja sen pitääkin nousta keskiöön, mutta ei pidä unohtaa niitä asioita, mitä olemme pitkään kehittäneet: liikenneyhteydet, työmarkkinat, elinkeinot ja niin edelleen. Kaikkea tätä pitää tehdä yhteisesti.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Arvoisa puhemies! Tässä minä tulen oikeastaan tähän kolmanteen asiaan, joka liittyy juuri tähän kokonaisturvallisuuskokonaisuuden konseptina kehittämiseen. Sen omistajuus ei nyt oikein ole löytynyt, ja se ei ole kansallinen asia — vai onko? Minä olisin toivonut esimerkiksi, nyt kun hallitukset tapasivat, että Suomen ja Ruotsin välillä olisi sovittu konkreettisia askelmerkkejä, konkreettista omistajuutta, työnjakoa eri pääkaupunkien välillä. Se voidaan laittaa sinne ministereiden tasolle, mutta siihen täytyy sitouttaa, ja, arvoisa puhemies, minun mielestäni sen tulisi olla pääministeritasolla. Näin se on joskus ollut, ja silloin se on toiminut, silloin siihen on sitouduttu.

Lopuksi, puhemies, tämä digitaalinen Pohjola -kokonaisuus. Minä toivon, että se nostetaan nyt ihan uudella tavalla esille, koska siinä Pohjoismaat johtavat koko maailmaa, koko Eurooppaa. Se olisi avaus, eikä edes uusi avaus, mitä Suomen kannattaa pitää esillä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

17.56 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Yhdyn kyllä siihen huoleen, jonka edustaja Kiljunen esittelypuheenvuorossaan toi esille, että tässä salissa on kovin hiljaista silloin, kun on mahdollisuus keskustella meidän kansainvälisten järjestöjen tärkeistä toimintakeromuksista. Näistä kertomuksistaahan avautuu ikkuna näiden kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja siihen kansainväliseen yhteistyöhön, johon Suomikin omalla tärkeällä panoksellaan osallistuu.

Juuri tässä ajassa, jossa sota riehuu Euroopassa ei niin kovin kaukana Suomesta, Lähi-itä on varsinaisessa kriisin kierteessä, ilmastonmuutos herättää laajaa huolta, tarvitaan enemmän ja syvempää kansainvälistä yhteistyötä valtioiden välillä rauhan, turvallisuuden ja myöskin vakauden rakentamiseksi kansakuntien kesken niin täällä Euroopassa kuin maailmassa laajemminkin.

En itse ole Pohjoismaiden neuvoston valtuuskunnan jäsen, mutta kyllä tämän työn arvon tunnistan ja tunnistan järjestön tärkeän työn arvon. Olkoon tämä puheenvuorokin yksi osoitus tässä salissa siitä, että kyllä meitä valtuuskunnan ulkopuolisiakin edustajia tämän järjestön toiminta kiinnostaa ja me myös sitä seuraamme omalta osaltamme ja omalla panoksellamme.

Suomella on paljon annettavaa Pohjoismaiden neuvoston toiminnassa, mutta Suomella on myös paljon opittavaa. Täällä eduskunnassa ja sen valiokunnissa siinä arjessahan Pohjoismaiden neuvosto näkyy ennen kaikkea sen antamien suositusten kautta. Näitä suosituksiahan annetaan tänne eduskuntaan vuosittain. Ne tulevat valiokunnissa käsittelyyn tiedoksi, ja niihin pääsemme valiokuntatyön kautta tutustumaan. Olen itsekkin nyt hallintovaliokunnan ja lakivaliokunnan kautta päässyt tutustumaan näihin suosituksiin, joita Pohjoismaiden neuvosto on sitten meille tänne kansallisesti antanut, ja ne ovat kyllä erittäin arvokkaita. Niiden avulla me pystymme laajentamaan sitä meidän omaa kansallista näkökulmaamme, katsomaan sitä, miten muissa Pohjoismaissa näitä asioita on ratkottu, minkä tyyppisiä ongelmia olemme yhdessä löytäneet, minkä tyyppisiä ongelmia olemme yhdessä nostaneet esiin ja mihin tahdomme sitten yhtenäisenä Pohjolana etsittävän ratkaisuja.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

17.59 **Kimmo Kiljunen sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä oli erittäin hyviä puheenvuoroja, ja kun edustaja Väyrynen on tässä vielä paikalla ja hän viittasi omassa, painavassa puheenvuorossaan myöskin tähän Helsingin sopimukseen ja sen uusimistarpeisiin, ja totesitte, että te seuraatte huolella sitä Pohjoismaiden neuvoston puitteissa, niin kuin pitääkin, niin siinä on yksi kohta, joka on ilmeisen ristiriitoja synnyttänyt. En tiedä, onko se ”ristiriitoja synnyttänyt” väärä termi, mutta tässä meidän valiokuntamietinnössämme, mikä me tästä tehtiin, kiinnitimme siihen huomiota, että siellä taitaa yksi asia olla vielä avoimena, ja se on näiden itsehallintoalueiden aseman määrittely. Niiden määrittely itse sopimusteksteissä, miten se näyttäytyy, ja sitten myöskin se, mikä mandaatti tälle itsehallinnolle annetaan. Senhän me kaikki tunnistamme, että tämä on harvinainen alueellinen yhteenliittymä, jossa itsehallintoalueille on annettu aito rooli, ja jos voi sanoa, niin Ahvenanmaakin, joka on yksi näistä itsehallintoalueista, varsinaisesti kukoistaa tässä pohjoismaisessa perheessä lippuineen, olemuksineen, toimintamuotoineen ja identiteetteineen, mitä siinä on osana suvereenia Suomen tasavaltaa. Samahan on tietysti sitten Färsaarten ja Grönlannin asema, jotka ovat sitten osin debatin alla ehkä Tanskan sisällä enemmän kuin missään muualla, eivätkä ne varmaankaan itse tässä Helsingin sopimuksen tarkistuksessa tule välttämättä esille. Tästä olisin mielelläni teiltä kuullut hieman, osaatteko sitä vähän arvioida, koska sillä on se liippauskohtansa myöskin Suomeen ja meidän järjestelyihimme Ahvenanmaahan liittyen.

Toinen huomio, arvoisa puhemies, jonka tekisin näin yleisesti ottaen: Pohjoismaista yhteistyön mallia on monesti kansainvälisesti ihailtu ja pidetty hienona alueellisena tapana integroitua ja poistaa niitä jakolinjoja, joita täällä historiassa joskus aikoinaan on ollut — mennään siis kauas taakse historiaan, mutta on ollut, ja ne ovat jo kaikki ratkenneet ja monella tavalla tämä on integroitunut yhdeksi perheeksi, joka esiintyy myöskin kansainvälisissä yhteisöissä jatkuvasti yksituumaisesti ja myöskin tässä Nato-keskustelussa, jota me olemme viimeksi täällä käyneet, on todettu, kuinka tärkeää Nato-profiilissamme on pohjoismainen yhteistyö siinäkin lohkossa, puhumattakaan nyt YK:ssa toimimisesta tai joissain muissakin kansainvälisissä yhteyksissä. Keskeinen foorumi.

Ulkoapäin usein katsottuna... Otan nyt esimerkin vain siitä, mikä tulee hetken kuluttua tuossa enemmän esille, kun puhutaan Etyj-järjestöstä, Keski-Aasian, joka kuuluu alueena myöskin Etyjin piiriin: Siellä on Keski-Aasiassa usein tähyilty tänne Pohjolan suuntaan ja todettu, olisiko tästä pohjoismaisesta yhteistyöstä mallia heille. Kun itse olen ollut erityisedustajanakin tuolla alueella Etyjin puolelta joskus aikoinani, niin hyvin usein on leikitelty siellä, mikä näistä viidestä Keski-Aasian maasta on mikäkin Pohjoismaa ja millä tavalla ne voisivat toimia. Itse asiassa se on sen verran ottanut tulta, jos olen ymmärtänyt oikein, että oikeastaan kysyisin Väyryselä: kuinka paljon teillä on nyt nimenomaan Keski-Aasian suuntaan ollut yhteistyötä? Olen ymmärtänyt, että siellä on ollut vuorovaikutuksia ja he ovat usein halunneet peilatakin tähän eurooppalaiseen kontekstiin omaa asemaansa. Siellä hankalasti geopolitiittisesti sijaitsevalla maa-alueella Kiinan ja Venäjän välissä tämä eurooppalainen tai ainakin pohjoismainen suuntaus ja pohjoismainen yhteistyö saattaisi heille toimia monellakin tavalla kiintoisana referenssinä ja yhteistyömuotona. [Puhemies ko-puttaa] Tätä halusin edustaja Väyryselä tässä kysyä vielä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Väyrynen.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

18.02 Ville Väyrynen kok: Rouva puhemies! Keski-Aasiasta sen verran, että ehkä ensin nyt katsotaan meidän itsehallintoalueitilanne ja siirrytään sitten Keski-Aasiaan. Ei ole ollut vielä, ainakaan minä en ole ollut missään roolissa minkäänlaisessa keskustelussa liittyen Keski-Aasian tilanteeseen tai yhteistyökuvioihin meidän kanssamme tai edes yhtymäkoh-tiin.

Mutta tämä kysymys näistä itsehallintoalueista:

Niin kuin sanoin tuossa, niin päästiin kompromissiesitykseen, mutta se kompromissiesi-tys sisälsi itsehallintoalueitten osalta kaksi eri vaihtoehtoa, jotka lähtivät sitten neuvostolta eteenpäin hallituksille harkittavaksi jatkoon. Ne eivät ole mitenkään perustavalla tavalla erilaisia toisistaan, niissä on ehkä tietynlaisia sanamuotopainotuksia. Se kuvastaa sitä, mikä se ongelma sitten loppujen lopuksi oli.

Se minun tulkintani on se, että se liittyi aika paljon nimenomaan näihin kunkin maan eli käytännössä Suomen ja Tanskan perustuslaillisiin tulkintoihin: Tanska, Färssaaret ja Grön-lanti sekä meillä Ahvenanmaa. Yksi semmoinen yllätys, mikä ilmeisesti on tullut tämän prosessin aikana, oli se, että nämä eivät ole täysin yhteismitallisia suhteessa emomaahan-sa. Jollakin lailla ilmeisesti siinä prosessin alkuvaiheessa ajateltiin, että nämä on helppo ni-puttaa yhdeksi kokonaisuudeksi suhteessa Pohjoismaiden neuvostoon ja on helppo tehdä semmoinen yhteismitallinen päivitys tähän sopimukseen. Se on ilmeisesti tullut sitten jos-sain vaiheessa yllätyksenä etenkin näitten valtioitten jäsenille, jotka eivät ole Tanskasta tai Suomesta. Tämä aiheutti tässä lopussa vähän, sanotaan, töitä, ja niitä sanamuotoja veivat-tiin edestakaisin.

Sitten se meni vähän ehkä niin, mistä annettiin oikeastaan palautettakin Suomen val-tuuskunnan puolesta eteenpäin, että se prosessi oli vähän hankala, koska puhuttiin kahdek-sasta eri alueesta ja siellä jokainen piti erikseen palaverieja, sorvattiin kompromissiehdo-tuksia ja ne sinkoivat edestakaisin, niin että se oli vähän hankalaa sitten loppujen lopuksi siitä eteenpäin, kun ymmärrettiin tämä eroavaisuus. Mutta se loppuvaihe meni erittäin hy-vin, sieltä saatiin hyvä ehdotus eteenpäin. Se on tosiaan muuten täysin yksimielinen ehdo-tus hallituksille, mutta tosiaan tässä itsehallintoalueitten kohdalla on kaksi erillistä vaihto-ehdot edetä, mutta nekin ovat pääasiassa sanamuotoihin liittyviä eroja.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kokko.

18.05 Jani Kokko sd: Arvoisa puhemies! Valtuuskunnan puheenjohtaja hyvin kuvasi nyt tuon itsehallinnosta tehdyn kirjauksen ja sen problematiikan. Siinä missä Suomen perus-tuslaki määrittelee aika selkeästi Ahvenanmaan ja Suomen suhteen, Tanskan kohdalla se on hieman monimutkaisempi Grönlannin ja Färssaarten osalta. Toisaalta näissä keskuste-luissa on kyllä sekä viime vuoden aikana että tänä vuonna näyttäytynyt, että tämä on aika pitkälti kyllä Tanskan sisäpoliittinen kysymys, miten he järjestävät suhteensa ja tulevai-suutensa näihin itsehallintoalueisiin. Mutta kerta nyt nämä itsehallintoalueet nousivat esil-le, niin erityisesti ehkä Färssaarten ja Grönlannin kohdalla ei voi olla mainitsematta nimen-omaan heidän turvallisuuspoliittista ulottuvuuttaan. Sekä Färssaaret että Grönlanti ovat osa tätä Grönlannin, Islannin, Färssaarten muodostamaa kapeikkoa, joka on erityisesti Pohjolan puolustuksen ja Pohjois-Atlantin meriliikenteen vapauden kannalta erittäin kriittistä aluet-ta ollut jo kylmän sodan aikana ja on edelleen.

Jos katsoo, minkälaista jalansijaa Kiina on ottanut arktisella alueella ja erityisesti min-käläisiä suhteita he ovat muun muassa Grönlantiin ja Färsaarille luoneet, niin kun viime ke-

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

väänä Pohjoismaiden neuvosto piti Färsaarilla kokouksen ja keskusteltiin Färsaarten edustajien ja itsehallintoalueen johtajien kanssa, kyllä siellä hyvin monessa puheenvuorossa oli nimenomaan se taloudellinen yhteistyö Kiinan kanssa, miten Kiina on investoinut saarien infrastruktuuriin ja moniin muihin kysymyksiin. Herättää kyllä tietyssä mielessä huolta, mitenkä tasapainoisesti kyetään varmistamaan itsehallintoalueiden rooli ja heidän toimintavapautensa osana Pohjoismaiden neuvostoa, mutta kuitenkin nämä tietyt uudet turvallisuuspoliittiset reunaehdot huomioiden. Ja se ei varmasti ole kenellekään yllätys, millä tavalla Kiina katsoo muun muassa Grönlannin luonnonvarojen perään ja siihen, mitenkä siellä itsehallintoalue tulevaisuudessa mahdollisesti niitä pyrkii hyödyntämään. Tämä on tietysti tässä keskustelussa erittäin hyvä ottaa huomioon, että tämä ei ole pelkästään juridinen itsehallintokeskustelu vaan että tässä on nämä turvallisuuspoliittisetkin ulottuvuudet.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Skinnari.

18.07 Ville Skinnari sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Kiljunen täällä kysyi ihan hyvän kysymyksen, että onko Pohjoismaiden neuvostossa Keski-Aasian asiat esillä. Ei ehkä siellä suoranaisesti, mutta kyllähän Pohjoismaat tekevät Keski-Aasiaan liittyvää työtä yhdessä, esimerkiksi tuossa meidän seuraavassa aiheessa eli Etyjissä, mutta siihenkin liittyy juuri se, että Pohjoismaat tekevät yhdessä. Ja se, miksi tämä toimii niin hyvin Pohjoismaiden kesken, liittyy just nyt siihen meidän yhteiseen hienoon historiaan vuosikymmeniltä. Me pystymme yhdessä viemään pohjoismaista ajattelua, pohjoismaista tekemistä, pohjoismaisia arvoja, eteenpäin oikeastaan kaikissa monenkeskisissä organisaatioissa.

Sen takia minun mielestäni keskustelu siitä, pitäisikö Pohjoismaiden neuvostoa laajentaa, on keskustelu, mihin minä suhtautuisin aika varovaisesti, koska meillä on kuitenkin yhteinen kieli. Se on hyvin ainutlaatuista. Meillä on yhteinen kansainvälinen salakieli, eli tällainen skandinaavinen kieli — mitä me kaikki puhumme tietysti vähän omalla tavallamme — mutta uskokaa tai älkää, sillä on ihan mieletön arvo, kun ollaan jossain sellaisessa paikassa, missä esimerkin englannin kieltä ei kannata tai voi käyttää, kun halutaan puhua luottamuksella.

Minä muistan, arvoisa puhemies, kun aloittelin täällä noin kymmenen vuotta nuorempana tätä työtä kansanedustajana, mitä muutama kokenut edustaja — valitettavasti osa jo edesmenneitä — sanoi minulle, kun minä kysyin, että minkä minä näistä monenkeskisistä organisaatioista nyt ottaisin, mikä kannattaisi ottaa. Vastaus oli, että ota poika tuo Pohjoismaiden neuvosto, siitä on sinulle eniten hyötyä, koska Pohjoismaiden rooli vain kasvaa, ja näinhän tässä kävi. Tietysti Keski-Aasian osalta — jos saan nyt luvalla sanoa — edustajat Kanerva ja Tuomioja usein muistuttivat minua, että vie se pohjoismainen malli myös sinne Keski-Aasiaan, ja minä luulen, että tämä työ nyt ainakin jatkuu meidän sukupolvella, mutta voi olla, että se jatkuu vielä seuraavallakin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen.

18.09 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Me tähän Keski-Aasia-teemaan ehkä vielä joudumme palaamaan ja saamme itse asiassa palata vielä, kun käsitellään erityisesti Etyj-järjestöä hetken kuluttua.

Mutta reagoin ensin nopeasti tähän keskusteluun, kun on pohdittu sitä, pitäisikö balttien tulla mukaan Pohjoismaiden neuvoston työhön. Muistan, että joskus parikymmentä vuotta

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

sitten itsekin olen aktiivisesti pohtinut sitä vaihtoehtoa, että nämä kahdeksan Pohjolan pientä maata löytäisivät toinen toisensa, mukaan lukien sitten mahdollinen EU-polku, jossa sielläkin voisi tätä yhteistyötä olla, vaikka me tiedämme, että Norja ja Islanti eivät siinä olekaan mukana.

Mutta siinä oli se yksi tekijä, joka oli ehkä huulenheiton tasolla, joka enemmän menee juuri tuohon, mitä Skinnari sanoi, kielenkäyttöön ja kieleen. Olihan siinä se ongelma — glurps — että skandinaviska on se yhteinen kieli, mutta kyllä suomalaiset delegaatit ja islantilaiset delegaatit usein löytävät toisensa siitä, että olisi se hyvä, kun täällä voitaisiin käyttää englantia tai käyttäisimme englantia. Jos baltit tulisivat mukaan, niin sitten se olisi selvä, että se olisi meidän yhteinen kokouskieleemme, käyttökielemme. Mutta luulen, että edustaja Skinnari on oikeassa siinä, että sillä on kyllä oma identiteettiarvonsa, että meillä on tämä: Vi kan snacka också på svenska här om det är nödvändigt. Se on tärkeää.

Oikeastaan käytän tämän puheenvuoron sen vuoksi, että jäin vielä miettimään — kun edustaja Väyrysellä on näköjään puheenvuoro tuolla perässäni, niin hän voi vielä argumentoidakin perään viivyttämättä liiaksi tätä keskustelua — tätä siitä kulmasta, kun totesitte, että meillä on ehkä väärä mielikuva, yleismielikuva, Pohjoismaiden neuvostosta ja Pohjolan maista ja itsehallintoalueista, se, että ne olisivat homogeenisiä, että nämä kolme aluetta olisivat ikään kuin samantyyppisessä asemassa suhteessa emämaahan: Färsaaret, Grönlanti, Ahvenanmaa. Te totesitte äsken, että näin ei ole ja että siellä on yllättävän suuriakin eroja, ja yhdyn siihen, koska pystyn tunnistamaan ne erot.

Meillä Ahvenanmaalla on tehty Kansainliiton kautta aikoinaan vuonna 2021 tämä ratkaisu, jossa tehtiin tämä, voidaan sanoa, separatistinen liike. Tämä pyrkimys irrottautua Suomesta tyypistyi siihen, että annettiin iso itsehallinto alueelle ja alue säilyi Suomen suvereniteetissa. Silloin kaikki osapuolet, Ruotsi, suomalaiset ja ahvenmaalaiset, olivat tyytymättömiä ratkaisuun, mutta tänä päivänä jo pitkään kaikki ovat todenneet, että tämä oli loistavin mahdollinen ratkaisu. Ahvenanmaallahan ei ole olemassa aidosti — siellä on muutama henkilö — liikettä, joka olisi ajamassa Ahvenanmaata erilleen Suomesta itsenäiseksi tai osaksi Ruotsia, sitä ei ole. Sen sijaan Grönlannissa on melkoisen vahvakin. Färsaarillakin on asiasta keskusteltu, siitä, pitäisikö itsehallintoa laventaa, pitäisikö sen ulottua jopa suvereniteetin tasolle. Se on enemmän resursseista kiinni, koska Tanskan budjetin varassa molemmat alueet toimivat. Grönlannilla alkaa olla myöskin luonnonvaroja jo sen verran käytössä, että sitä on pitkään pohdittu, olisiko siellä jopa resurssit itse irrottautua.

Sitten tuli tämä iso kulma, minkä edustajat Kokko ja Skinnari toivat esille, joka liittyi geopolitiikkaan ja suurstrategioihin ja suurvaltaintresseihin. Vai toitteko tekin sen esille? Eli silloin tullaan näihin dilemmoihin ja isoihin kysymyksiin.

Mutta jäin kysymään sitä teiltä, ovatko grönlantilaiset edustajat esiintyessään Pohjoismaiden neuvostossa vannoutuneesti itsehallintomallin takana, vai onko siellä jossain käytäväkeskusteluissa pohdittu sitä, tulisivatko he jopa itsekin toimeen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Väyrynen.

18.13 Ville Väyrynen kok: Joo, siis oikeastaan varmaan keskeinen pointti on se, että jos me näitä kolmea aluetta tässä prosessissa katsotaan ja me keskustellaan tästä Helsingin sopimuksen avaamisesta, niin minä luulen, että jokaisella näillä itsehallintoalueellakin on pikkusen eri lähtökohdat siihen. Siellä kaikki aistivat sen, että Färsaarilla on hyvin vahva itsenäistymispyrkimys. Grönlannin suhde on ehkä sinne ministerineuvostoon enemmän

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

ongelmallinen kuin varsinaisesti Pohjoismaiden neuvostoon, joskin he sielläkin etsivät asemaansa.

Minulle on tullut henkilökohtaisesti mielikuva, että ehkä Färsearilla nimenomaan se itsenäistymispyrkimys on vielä isompi kuin Grönlannilla. Jos ajattelee heidän riippuvaisuuttaan Tanskan budjetista, niin kyllä minä muistelen, että Grönlanti on huomattavan paljon riippuvaisempi edelleen — vuosittain puhutaan 70—80 prosentista, ellen väärin muista — ja Färsearten kohdalla se menee melkein toisinpäin. Eli en tiedä ihan tarkkaan grönlantilaisten vakavaa suhtautumista omaan mahdolliseen itsenäistymiseensä, mutta tämän prosessin kannalta ongelmallisin asia oli se, että nämä kolme itsehallinto-alueetkin lähtivät minun mielestäni koko prosessiin vähän eri lähtökohdista, ehkä jopa eri tavoitteilla — ainakin se oli mielikuva, mikä tuli ulkopuolisena sitä katsellessa — ja sen takia oli hyvin hankala sovittaa yhteen tätä koko prosessia.

Mikä oikeastaan jäi korostamatta omassa puheenvuorossa, mikä tässä on tullut monella muulla, niin kyllähän kaikista tärkeintä on tulevaisuudessa se, että meillä nimenomaan nämä kahdeksan aluetta ovat yhdessä. Grönlannilla on oma valtava merkityksensä varmasti tulevaisuudessa arktisen alueen tilanteen kannalta. Samaan hengenvetoon minäkin sanoisin sen, että en olisi kauhean innolla lähdyssä kasvattamaan Pohjoismaiden neuvostoa tästä enää laajemmaksi tässä hetkessä. Totta kai koskaan ei tiedä — me ollaan nähty, mitä tässä viiden vuoden aikana on maailmassa tapahtunut, kukaan ei osaa ennustaa — mutta tällä hetkellä meidän on saatava tämä itsehallintoalueitten tilanne ja koko Pohjoismaiden neuvoston tilanne vakiinnutettua, niin kuin se tällä hetkellä on, että pystytään yhtenäisenä Pohjolana menemään eteenpäin ja pitämään huolta arktisen alueen turvallisuudesta ja yhtenäisyydestä ja siitä, että me näymme maailmalla. Kyllä minun mielestäni tällä hetkellä tässä mielessä vallitseva tilanne on se, mitä minä ajan.

Keski-Aasian yhteistyö on ilman muuta tervetullutta, kaikki yhteistyö on tervetullutta, mutta en osaa siihen sen syvemmin mennä. Niin kuin sanoin, en ole Pohjoismaiden neuvoston tiimoilta Keski-Aasian yhteistyöhön vielä millään tavalla perehtynyt enkä keskusteluissa ollut mukana. — Kiitos tästä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja vielä edustajat Kiljunen ja Kokko.

18.15 Kimmo Kiljunen sd: Aivan lyhyesti, kun tämä nyt meni tällaiseksi pohdiskeluksi, vähän utopioidenkin varaan — ei utopioiden mutta prosessien varaan — ja yllättävää voi tapahtua.

Kyllähän toistakymmentä vuotta sitten, kun Scottish National Party oli hyvin vahvoilla ja Skotlannissa oli vahva liike, jopa äänestyksiä, referendumeja, itsenäistymisestä, siellä oli se ehdotus, että ristiliput ovat kaikki yhdessä ja samassa järjestössä mukana, jolloin jos Skotlanti olisi itsenäistynyt, niin sieltä olisi hyvin mahdollisesti tullut jäsenanomus Pohjoismaiden neuvostoon. Ja sama on tietysti Shetlandissa, joka on sitten taas saarialue siellä Englannin pohjoisosissa, jolla onkin jo viikinkiajoilta pitkät tarinat olla potentiaalisesti osa Pohjolaa, ja sielläkin on ristilippu käytössä. Tässähän on näitäkin spekulatioita. Emme me voi tietää, miten tämä maailma tässä nyt menee. Jossakin kohdassa voi tulla yllättäviäkin siirtoja — me joudutaan sitten ehkä miettimään uudestaan tätä englannin kielienkin asemaa, mitä edustaja Skinnari tässä mietti, jos näin tulisi tapahtumaan.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Mutta isoin prosessi on kuitenkin Euroopan integraatio sinänsä. Se nyt poistaa näitä rajoja meidän väliltämme niin paljon, että oikeastaan nämä ovat enää Euroopan unionin sisällä olevaa suvereniteetin jakamista, jaettua suvereniteettia. Että se iso kuva ei tässä tosiasiassa kuitenkaan muutu.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kokko.

18.17 Jani Kokko sd: Arvoisa puhemies! Vielä lyhyesti: Kyllä varmasti ehkä Ahvenanmaan itsekin yllättyi, mihin heidät vedettiin tässä mukaan. Useammassakin tapaamisessa tuntui olevan niin, että he olivat suorastaan hämmentyneitä, että heitä yritettiin niputtaa tähän Grönlannin ja Färsaarten muodostamaan rintamaan yhdessä.

Varmasti tämä taloudellinen pidäke on se merkittävin, joka estää näitten alueiden täydellisen irtaantumisen Tanskasta. En tiedä, kun heidän kanssaan keskustelee Pohjoismaiden neuvostossa siitä, kuinka pitkälle tätä itsenäistymistä edes oikeasti harkitaan. Kyllä hän sen näkee erityisesti Grönlannin kohdalla, kuinka vahva se taloudellinen sidos on Tanskan kanssa, kuinka vahvasti Tanska tulevaisuudessa olisi edes halukas Grönlantia rahoittamaan, varsinkin kun he tuntuvat korostavan upeata arktista, puhdasta luontoaan muun muassa yhtenä tämmöisenä matkailuvalttina, joka toisi tuloja itsenäiseen Grönlantiin, mutta myös luonnonvarojen hyödyntämistä. En ole ihan varma, onko se arktinen öljynporaus kiinalaisella rahalla toteutettuna Grönlannissa sitä kaikista parhaita ympäristön eteen tehtävää politiikkaa tai edes ilmastonmuutoksen torjuntaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Skinnari.

18.18 Ville Skinnari sd: Arvoisa puhemies! Itse Pohjoismaiden neuvostossa ja ehkä muutenkin olisin ehkä vähän diplomaattisen varovaisen hienotunteinen, kun keskustelen itsehallinnosta, ja koin keskustelun aika haastavaksikin pohjoismaisissa pääkaupungeissa. Mutta jos puhemies sallii, niin ehkä nyt aktiivisille neuvoston jäsenille ja etenkin valtuuskunnan puheenjohtajalle sellainen kaino, vieno toive, että nyt, kun maailma on mitä on, niin kuitenkin siitä nämä pääkaupungit ovat kuitenkin yhtä mieltä, että me kasattaisiin sellaiset kymmenen pohjoismaista ratkaisua aika moneen asiaan, ja tämä vihreä siirtymä on ollut aivan siellä yläpäässä ja monta muutakin.

Mutta nyt jos koskaan, niin kuin tässä on todettu, Pohjoismaita arvostetaan äärettömän paljon, meiltä odotetaan ratkaisuja, ja ne ulottuvat kyllä sinne kaikkein vaikeimpiin eli ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan. Myös ydinaseista meillä on ollut selkeä mielipide jo 70-luvulla. Monessa asiassa Pohjoismaat voivat näyttää tietä koko maailmalle.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 1/2024 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

6. Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus 2023

Kertomus K 12/2024 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 7/2024 vp

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 7/2024 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta. — Meille esittelee tämän edustaja Kimmo Kiljunen, valiokunnan puheenjohtaja. Olkaapa hyvä.

Keskustelu

18.20 Kimmo Kiljunen sd (esittelypuheenvuoro): No niin, tämä järjestökentän läpikäynti tässä nyt tapahtuu. Kuten tuossa jo todettiin aikaisemmin, niin vähän tylsäähän tämä on, että tässä on meitä muutama edustaja tätä pohtimassa, koska olen hyvin tietoinen, että valtuuskunnat tekevät isoa työtä kokouksissaan kansainvälisesti ja siellä on merkittäviäkin puheenvuoroja, joten harmi, etteivät valtuuskunnat ole tässä kokonaisuudessaan mukana.

Euroopan neuvoston raportti, tai se mietintö, mitä tässä nyt valiokunta on ollut tekemässä kertomuksesta teille, on minun itseni kannalta sikäli vähän kaksijakoinen esitellä täysistuntosalille, että olen ollut myöskin asiantuntijana ulkoasiainvaliokunnassa, kun tämä mietintö tehtiin, sen vuoksi, että olen ollut vuonna 2023 Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan puheenjohtaja, jolloin minä jouduin asiantuntijana esittelemään omalle valiokunnalleni — jossa olin silloin myöskin puheenjohtajana — tämän asiakohdan. Nyt sitten joudun summaamaan tässä teille, mitä esitin siellä jo aikaisemmassa vaiheessa, vähän leikkisästi sanottuna, mutta näinhän nämä protokollarisesti tavallaan menevät.

Tuo viides vuosi, 2023, Euroopassa noin laajemminkin, Euroopan neuvoston puitteissa, oli kyllä erittäin fundamentaalinen Euroopan neuvoston työssä. Fundamentti tulee siitä, että Euroopan neuvosto on johtavin maailmanlaajuinen, jopa maailmanlaajuinen mutta tässä tapauksessa Euroopan laajuinen, ihmisoikeusjärjestö. Se on itse asiassa se järjestö, joka normittaa meille sen rakenteen, mistä me puhumme, kun puhumme ihmisoikeusperustaisesta ulko- ja turvallisuuspolitiikasta. Se normittaa sen ihmisoikeusperustaisuuden ja itse asiassa sen normirakenteen.

Eli järjestössä on kolme keskeisintä perusarvoa, jotka ovat myöskin Euroopan perusarvoja: ihmisoikeudet, demokratia ja oikeusvaltio. Tuon järjestön puitteissa toimii myöskin Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, joka on ainutlaatuinen myöskin maailmassa siinä mielessä, että kaikkien niiden Euroopan maiden, jotka ovat jäseniä Euroopan neuvostossa, kansalaisilla on oikeus tehdä kanteluita, vedota Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen silloin, jos omassa maassa viranomaistaholla toimitaan heidän mielestään laittomasti ihmisoikeuksia loukaten. Erittäin keskeinen, yhteinen eurooppalainen instituutio, ja tämä ihmisoikeustuomioistuimen työ, niin kuin me tiedämme täällä Suomessakin, on monella tapaa hyvin merkittävä. Seurantaa tapahtuu koko ajan, muun muassa vankeinhoitolaitokseemme liittyen, erityyppisiin järjestelyihin liittyen, siinä on keskustelua ollut myöskin tästä rajavalvonnasta, myöskin rajalaista ja Geneven sopimuksen tulkinnoista ja niin edelleen. Erittäin laaja perspektiivi. Keskeisin ihmisoikeusjärjestö Euroopassa ja maailmassa, ja siinä mielessä tämä parlamentaarinen elin, joka on siinä taustalla, nojautuu näihin kolmeen arvoon.

Kiintoisaa on myöskin se, että Euroopan neuvostoon kuuluvat jäseninä kaikki Euroopan valtiot, 46 valtiota — paitsi, niin, Valko-Venäjä ei siihen kuulu sen takia, että siellä on voimassa se perusihmisoikeuksien loukkaukseen liittyvä lainsäädäntö eli kuolemanrangaistus.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

tus. Keskeisin perus- ja ihmisoikeus on oikeus elämään, ja Euroopan neuvoston jäsenenä ei voi olla, jos on kuolemanrangaistuslainsäädäntö voimassa. Siinä mielessä, erikoista kyllä, me puhumme usein, että me olemme vaikkapa Natossa arvoyhteisössä ja jaamme yhteiset arvot, mutta itse asiassa Yhdysvallat ei pääsisi Euroopan neuvoston jäseneksi. Sitä kautta myöskin tulee jatko: Euroopan unionin jäseneksi ei pääse yksikään maa, ellei se ole ensin Euroopan neuvoston jäsen. Eli sen täytyy täyttää nämä perusihmisoikeuksiin, demokratiin ja oikeusvaltioon liittyvät kriteerit, olla osa Euroopan ihmisoikeustuomioistuinjärjestelmää, voidakseen tulla jäsenkelvolliseksi Euroopan unionissa. Se on niin keskeinen järjestö, jopa niin, että Euroopan unionin lippu on kopioitu Euroopan neuvoston lipusta aikaan. Nyt menee jo lippusymboliikkaan, veksillologiaan, mutta haluan vain kertoa sen tähän, että näkee näitä historiallisia juuria, missä ollaan mukana.

Eli tämä on iso, iso järjestö, merkittävä järjestö, ja siinä roolissa se on ollut enemmän, niin kuin sanottu, arvoperusteinen. Se on nyt se arvoyhteisön ydin koko Euroopassa. Silloin kun puhumme arvoista, yhteisistä järjestöistä, joihin me nojaudumme, silloin Euroopan neuvosto on se ykkösjuttu, ja tässä suhteessa on tapahtunut iso muutos.

Nyt katson tuota kelloa. Onko minulle viisi minuuttia vai seitsemän minuuttia aikaa? — [Täysistunnon notaari: Viisi minuuttia.] — Viisi minuuttia. No, sitten se rupeaa loppumaan. — Glurps, minä en ole edes päässyt tässä eteenpäin. Halusin nyt perusteet teille jakaa ja itsellenikin, että te ymmärrätte, mistä puhumme. Sanon vain tämän perusteetin ja otan jatkopuheenvuoron hetken kuluttua, jotta tulen ihan raportin ydinosiin.

Euroopan neuvostosta on tullut nyt, johtuen tästä hyökkäyssodasta, jonka Venäjä käynnisti Ukrainaan, järjestö, joka ei nojaudu ainoastaan ihmisoikeuksiin, arvopohjaan, vaan siinä on turvallisuuspoliittinen ulottuvuus johtuen siitä, että Etyj, jota seuraava raportti käsittelee, ei ole enää samassa toimintakunnossa kuin Euroopan neuvosto on, johtuen siitä, että 48 maata Euroopassa on... Venäjä ei enää kuulu tähän järjestöön, Venäjä erotettiin juuri tuona vuonna, eli Venäjä on poissa siitä. Reykjavikin huippukokous, joka pidettiin, oli huippukokous, joka nimenomaan kirjasi turvallisuuspoliittisia ulottuvuuksia Ukrainan sotaan liittyen, ennen kaikkea vahingonkorvausrekisteri ja myöskin hyökkäysrikokseen liittyvä selvitystyö, sen normalisointi, ja myöskin nämä siihen liittyvät erikoistuomioistuintaateet, mitä on ollut, ja sitä puolta Euroopan neuvosto on tekemässä.

Otan toisen puheenvuoron, jossa käsitelen näitä monitorointitehtäviä tässä asiassa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kokko.

18.26 Jani Kokko sd: Kiitos, arvoisa puheenjohtaja! Kyllä toimintakertomus on luettu, niin että siinä mielessä kyllä varmaan kaikki paikallaolijat tietävät, mistä keskustellaan, vaikka tietysti on arvokasta, että valiokunnan puheenjohtaja aina välillä niin sanotusti sivistää meitä.

Arvoisa puhemies! On hyvä erityisesti, että Euroopan neuvosto on näissä muuttuneissa olosuhteissa, Venäjän erottamisen myötä, onnistunut uudistumaan ja entisestään vahvistamaan nimenomaan ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion puolustamista. Siihen sillä on hyvät resurssit. Mutta tietysti ehkä tässä yhteydessä haluaisin nostaa esille, että Euroopan neuvostossa toimii parlamentaarisen yleiskokouksen ohella myös kunta- ja aluehallintokongressi, joka tänä vuonna itse asiassa viettää 30-vuotisjuhlavuottaan. Olen itse siinä ollut Suomen valtuuskunnan varapuheenjohtajana vuodesta 2017 lähtien ja nähnyt, että

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

siellä erityisesti paikallis- ja aluetason demokratian, ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen vahvistaminen on usein ihan jo lähtökohta kansalliselle demokratiatoimivuudelle, erityisesti nyt ehkä pandemian aikana ja varsinkin Ukrainan sodan syttyessä.

Olin itse asiassa Tšekeissä suorittamassa maaraportointia kaksi viikkoa laajennetun hyökkäyksen alkamisen jälkeen. Siellä näki hyvin vahvasti, että siinä vaiheessa, kun kansalliset hallitukset vasta pohtivat, miten tähän reagoidaan, miten vaikka sotapakolaisia autetaan, siellä olivat jo Tšekin aluehallinnot hyvin vahvasti järjestämässä kuljetuksia Länsi-Ukrainan kaupungeista Tšekkeihin nimenomaan sotapakolaisia varten. Siinä on vahva näkökulma erityisesti tähän paikallishallinnon toimivuuden merkitykseen.

Tietysti toivoisin, että ennen kaikkea Suomen parlamentaarisen valtuuskunnan ja kongressivaltuuskunnan yhteistyötä vahvennettaisiin, saataisiin entistä vahvemmin sitä yhteistä suomalaista näkökulmaa näissä kaikissa toimielimissä vietyä eteenpäin. Toivoisin myös, että itse neuvostossa huomattaisiin myös tämän kunta- ja aluehallintokongressin rooli. Meidän budjettimme on alle kolme prosenttia koko neuvoston budjetista, ja välillä tuntuu, kun näitä maaraportointeja ja vaalitarkkailuoperaatioita suoritetaan, että se rahoitus ei tunnu riittävän.

Olemme itse asiassa ainoa organisaatio, joka muun muassa alue- ja paikallisvaalien vaalitarkkailua suorittaa. Viimeksi itse olen ollut Moldovassa, jossa hyvin vahvasti myös siellä paikallistasolla Venäjän vaikutusyritykset, erityisesti Kaukasiassa, tulivat esille. Siinä mielessä toivoisin, että ehkä täällä parlamentaarisen yleiskokouksen Suomenkin valtuuskunnassa nostettaisiin myös tätä kongressin näkökulmaa esille, erityisesti silloin, kun neuvoston rahoitusta ja näitä prosenttiosuuksia pohditaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen.

18.29 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Jotta ei mene nyt valistuksen puolelle — edustaja Kokko, kiitokset huomiosta [Jani Kokko: Sivistyksen!] — sivistyksen puolelle, kuinka tahansa — niin en nyt enää luennoi tässä. Turha luennoida tässä kohdassa, vaan otan nyt itse ne perusargumentit, mitä tässä pitää vielä tuoda esille.

Se rakenne, miten Euroopan neuvosto toimii: Siinähan on olemassa tuomioistuin, jonka luonnetta kuvasin teille jo tässä, ja sitten on myös tämä aluekongressi — kiitos edustaja Kokolle, joka toi tämänkin esille. Se on pienimpimuotoista toimintaa, mutta on erittäin keskeistä Euroopan alueiden osalta, että ne pystyvät olemaan läsnä näissä prosesseissa. Sen jälkeen sitten tämä varsinainen ydinorganisaatio koostuu kolmesta komponentista. Siellä on iso sihteeristö, jota pääsihteerä vetää. Sitten siellä on ministerikomitea, jossa on ulkoministerit kaikista jäsenmaista, ja se on se päätöksentekoeelin varsinaisesti, ja sitten on parlamentin yleiskokous, jossa me parlamentaarikot toimimme. Yleiskokouksen rooli on vahvistunut koko ajan, koska periaatteessa ministerikomitea tekee päätöksensä, kun ne tulevat parlamentaarisen yleiskokouksen esityksinä ministerikomiteaan — kyllä ne tekevät itsenäisestikin niitä ratkaisuja.

Siellä on yleiskokouksissa parlamentaarikoilla iso rooli. Viittasitte tähän vaalitarkkailuun: Kyllä, Euroopan neuvosto seuraa vaaleja, mutta vielä enemmän sitä demokratiaseurantaa tapahtuu niin sanotuissa monitorointityöryhmissä. Siellä on monitorointikomitea erikseen, ja 14 Euroopan neuvoston jäsenmaata on tällaisen monitoroinnin piirissä, joka on Tarja Halosen tekemä aloite aikoinaan 90-luvulta, että tehdään monitorointijärjestelmä, kun tulee uusia demokratioita mukaan, jolloin haluttiin seurata sitä demokratian aitoa ke-

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

hittymistä. Siihen on välillä otettu maita, välillä poistettu. Turkki on otettu pois, Puola on otettu, ja on tullut myöskin maita, jotka ovat olleet monitoroinnin piirissä ja lähteneet siitä irti, ja sitten on tullut dilemmoja ja uudemman kerran pannaan monitoroinnin piiriin. Seurataan huolella ihmisoikeuksia ja demokratian toteutumista, myöskin oikeusvaltioita näissä valtioissa. Näissä lohkoissa itse kullakin on ollut roolinsa.

Minä olen muun muassa ollut monitoroija Armenian suhteen, jolloin tunnen erinomaisen hyvin sen Armenian tilanteen, Etelä-Kaukasuksen tilanteen. Me säännöllisesti käymme Armeniassa, me olemme säännöllisesti seuranneet sitä, ja meillä on täysi yhteys Armenian koko poliittiseen johtoon, samanaikaisesti naapurimaihin myöskin. Tässähän agendalla 2023 oli nimenomaan tämä sota, joka johti sitten Nagorno-Karabahin tyhjenemiseen, Azerbaidžanin ja Armenian välinen iso konflikti, jossa Euroopan neuvostollakin on oma roolinsa ja oma työnsä ottaa kantaa siihen. Valitettavasti ihmisoikeustilanne nimenomaan Azerbaidžanissa on mennyt siihen kulmaan, että valitettavasti valtakirjat on hylätty Azerbaidžanin valtuuskunnalta Euroopan neuvoston puitteissa tällä hetkellä, ja nyt se on niin kuin ”pending”, se tilanne on ikään kuin ilmassa, miten Azerbaidžan tulee toimimaan. Riskinä on, että Azerbaidžan tulee — presidentti Alijev on ilmaissut sen näin — jättämään tämän järjestön, jos näitä valtakirjoja ei hyväksytä. Meidän ehtomme taas Euroopan neuvoston puolelta on se, että silloin meillä täytyy olla oikeus tarkistaa vankilaoloja, poliittisten vankien tilannetta, ja käydä läpi myöskin niitä sensitiivisiä ihmisoikeusloukkauksia Azerbaidžanin sisällä. Sitä ei ole mahdollistettu, sen takia nämä valtakirjat on pidätetty, ja nyt me ollaan siinä tilanteessa, että pahimmillaan meillä on kohta vain enää 45 jäsenmaata, ja tämä on kyllä huolestuttava kehitys.

Me tuimme myöskin Venäjän jäsenyyttä Euroopan neuvostossa 2019. Venäjälle tehtiin sama tempu silloin aikaisemmin Krimin miehityksen jälkeen, että poistettiin nämä valtakirjat. Tuimme Suomestakin aktiivisesti, että Venäjä tulisi takaisin, koska Euroopan neuvostokin on dialogijärjestö joka tapauksessa. Enemmän kuin valtiollisen aseman tunnistamisesta Venäjälle siinä läsnäolossa, tai valtakirjoissa sinänsä, oli kysymys siitä, että oli myöskin Venäjän kansalaisille annettu oikeus tehdä valituksia ihmisoikeustuomioistuinteen. Venäjä onkin ollut Turkin ja Ukrainan ohella suurimpia maita, joista on tullut kaikkein eniten näitä kanteluita. Ne ovat tietysti isoja maita, myöskin väkiluku on suuri, että määrällisesti sieltä tulee paljon. Eli tämä on ollut semmoinen iso kulma.

Ulko- ja turvallisuuspoliittinen kulma on myöskin tärkeää huomioida. On Kosovon jäsenyys. Kosovohan ei ole mukana missään näissä kansainvälisissä järjestöissä sen vuoksi, että vielä unioninkin sisällä on joukko maita, jotka eivät tunnusta Kosovon itsenäistymistä, jolloin Euroopan unioninkin perspektiivi Kosovolta on ikään kuin suljettu. Sama koskee tietysti YK:ta, sama koskee myöskin Etyj-järjestöä, mutta Euroopan neuvoston puitteissa me olemme lähteneet ajamaan sitä, että Kosovo voisi tulla jäseneksi. Siinäkin on se iso kysymys: Ei välttämättä valtiollinen asema ole tärkein vaan se, että kosovolaiset tulisivat tämän eurooppalaisen ihmisoikeusjärjestelmän piiriin. Tässäkin sille on tullut turvallisuuspoliittista roolia, joka on keskeinen Kosovon ja Länsi-Balkanin osalta, ja sekin tässä on huomionarvoista.

Sen lisäksi tässä on itselläni ollut iso rooli, mikä tuossa raportissakin näkyy, Valko-Venäjän erityisedustajana toimimisessa. Olemme myöskin järjestäneet isoja kansainvälisiä kokouksia koko Valko-Venäjän opposition kanssa. Jossain vaiheessa myöskin hallinnon kanssa eli Lukašenkan hallinnon kanssa pyrittiin dialogia rakentamaan ja saatiinkin aika pitkälle. Sitten vuonna 2022 oltiin jo hyvinkin pitkällä neuvottelutilanteissa, kulisseyssä

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

osittain, ja sitten alkoi tämä sota, jolloin yhteistyö on loppunut hallinnon suuntaan. Mutta Valko-Venäjän oppositiohan kävi täällä tänä vuonna tammikuussa eduskunnassakin Svjatlana Tsih'anouskajan johdolla, ja meillä oli hyvin merkittävä tämä tilanne.

Siihen liittyy se kolmas ja viimeinen ulottuvuus, joka myöskin — itselläni on siinä ollut myöskin rooli, ja edelleenkin on roolia siinä — liittyy Venäjän oppositioon. Täällä Julija Navalnaja ja Vladimir Kara-Murza noin kuukausi sitten vierailivat Suomessa. Se liittyy siihen prosessiin, mitä me olemme Euroopan neuvoston suunnalla olleet tekemässä, missä rakennetaan keskustelutilaa Venäjän oppositiolle laidasta laitaan Hodorkovskista Kasparoviin ja Jekaterina Šulmanista Maksim Katziin ja sitten koko tälle muulle tiimille. Eli siinä on pyritty rakentamaan heille yhteistä tilaa, ja tässä on Euroopan neuvostolla myöskin ollut keskeinen rooli niin pitkään, että Valko-Venäjällä on nyt jo demokraattisilla voimilla omat toimistot, läsnäolo Euroopan neuvoston puitteissa, ja venäläiset haluavat sitä samaa. Kyllä, me suhtaudumme siihen perussuojeasti oppositio puolelta — siis nyt on kysymys Venäjän oppositiosta. Suhtaudutaan siihen suojeasti ja tutkitaan niitä mahdollisuuksia, kuinka tätä yhteistyötä voitaisiin tiivistää, koska me näemme myöskin Ukrainan sodan tilanteen kautta sen, että se varsinainen muutos Euroopassa voi tapahtua vasta sinä päivänä, kun Venäjällä tapahtuvat muutokset siihen suuntaan, että se tulee osaksi Eurooppaa, takaisin Eurooppaan lähtökohtaisesti. Eli Gorbatšovin suunnitelma yhteisestä eurooppalaista kodista toteutuisi eikä tämä Putinin epätoivoinen tilanne pyrkiä palauttamaan sitä Neuvostoliittoa, joka on jo mennyt. Se on tämän sodan ehdoton lopputulos tässä vaiheessa.

Tällaisia asioita me tuolla Euroopan neuvostossa käsitellään.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 12/2024 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

7. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön Suomen valtuuskunnan kertomus 2023

Kertomus K 17/2024 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 8/2024 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 8/2024 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta. — Keskustelua, ja tämän esittelee meille valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Kiljunen.

Keskustelu

18.36 **Kimmo Kiljunen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansainvälisesti sanottaisiin, että tämä on one-man show — tämä on vähän huolestuttava tilanne, että yksin näitä puheenvuoroja pitää nyt pitää. Mielellään olisin tosiaan suonut, että olisi ollut näistä valtuuskunnista nyt porukkaa enemmän paikalla. Valitettavasti näin ei ole, kiireensä kulakin. Nyt meillä on viimeisenä tämä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö, ja tässä oli esillä kollegoita, joilla on ollut rooli täällä Etyjissä myöskin aikaisemmin. Harmi, että

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

edustaja Kauma ei ole täällä paikalla, kun edustaja Kauma on erittäin keskeisessä roolissa tällä hetkellä Euroopan Etyj-järjestössä ollessaan sen presidentti eli puheenjohtaja tässä parlamentaarisisessa yleiskokouksessa. Hänellä on omat kiireensä, olen tietoinen siitä, mutta hänellä olisi ollut paljon sanottavaa tähän tematiikkaan — erittäin keskeinen tehtävä.

Tämä Etyj-järjestö on kriisissä. Etyj on se Etykin seuraaja, joka oli siis Helsingin hengen synnyttäjä. Helsinki Accords on ollut siellä, ja Helsingin perussopimus on ollut se pohja, mille eurooppalainen turva-arkkitehtuuri luotiin silloin 1975. Täällä ensin oli Finlandia-talossa suuret kokoukset ja sittemmin, kun tämä Itä-Euroopan muutos tapahtui, 91 Paris Charter -peruskirja määritteli tämän eurooppalaisen turvallisuusyhteistyön perusrungon. Siinä se runko on tietenkin se, että turvallisuus on yhteistä, sitä ei tehdä kenenkään kustannuksella. Turvallisuus on enemmän kuin sotilaallista turvallisuutta, eli siinä on laaja turvallisuuskäsite takana, jolloin se nähdään myöskin ympäristöongelmien, terrorismin, pandemioiden ja muiden kautta laajalla turvallisuusperspektiivillä. Turvallisuus ei myöskään ole vain valtioiden turvallisuutta vaan ihmisten turvallisuutta, kansalaisten turvallisuutta, eli ihmisoikeudet ovat osa sitä turvallisuusagendaa. Tämä on sen laajan turvallisuuskäsitteen, yhteisen turvallisuuden ydin, millä Helsingin henkeä on ylläpidetty ja Helsingissä luotu, Pariisissa luotu turva-arkkitehtuuri Euroopassa toimi 24. helmikuuta 2022 asti — silloinhan kaikki rojahti.

YK:n turvallisuusneuvoston pysyvä jäsen Venäjä, keskeinen toimija Etyj-järjestössä, hyökkäsi brutaalisti naapuri Ukrainaan. Kaikki meni. Meillä ei ole enää yhteistä turvallisuutta, koska Venäjä lähti rakentamaan omaa turvallisuuttaan pommittamalla Ukrainaa, eli rakentamaan toisen kustannuksella etupiirijattelua, vanhaa ajattelua. Se on juuri ytimeltään sitä, että naapurien kustannuksella tehdään omaa turvallisuutta, naapurien rajoitetulla suvereniteetilla rakennetaan omaa turvallisuutta. Se on se etupiirijatteluongelma, millä suurvallat ovat pilkkoneet maailmaa jo aikaisemminkin. Tämä vanha sapluuna on nyt Venäjällä vielä käytössä, ja se rikkoi koko tämän järjestelmän, mikä meillä on luotu.

Helsingin henki on tässä suhteessa kuollut. Se ei ole kuitenkaan kuollut Suomen agendalta, koska meillä ensi vuonna 2025 on 50-vuotisjuhlakokous Etyjiin liittyen, ja meillä on Suomella puheenjohtajuus. Tässä järjestö oli niin pahassa kriisissä, ja se on edelleenkin kriisissä siltä osin, että se on pelkästään tullut riidan organisaatioksi. Siellä pysyvä komitea ei tee muuta kuin riitelee. Valko-Venäjä ja Venäjä ovat kaikkia muita vastaan, ja kaikki muut ovat niitä vastaan luonnollisesti, koska perussääntöjä on rikottu. Ei ole yhteistä kieltä — ei ole yhteistä kieltä. Se on johtanut siihen, että järjestö on ikään kuin kaput toiminnaltaan. Meillä on nyt iso tehtävä Suomessakin miettiä, miten me voitaisiin rakentaa sille dialogille tilaa, mitkä olisivat ne muodot, joilla me voitaisiin vielä tavoittaa edes niitä suuria yhteisiä ongelmia, on sitten joukkotuhuoseista kysymys, tämän voimapolitiikan jonkinlaisesta hallinnasta. Siinä tulee terrorismit ja kaikki muutkin vastaan ja tämä laaja turvallisuuskäsite, joka on sitä Etyjin ydintä, ja ihmisoikeudet. Tämä on nyt se vaikeus, että tässä ei nyt Etyj pysty oikein toimimaan.

Mutta nyt tehdään suuri virhe sitten: Etyjillä on kuitenkin roolinsa. Se keskeisin rooli on siellä Keski-Aasiassa, johon viitattiin. Se on se ainoa iso viitekehys, jossa Keski-Aasiassa on oma selkeä roolinsa. Ne ovat tietysti YK:n jäsenvaltioita myöskin, mutta siellä heillä on roolinsa. Etelä-Kaukasus — täällä on viitattu Armeniaan, Azerbaidžaniin, Georgiaan — sillä on keskeinen rooli, Moldovalla myöskin, Länsi-Balkanilla, Balkanilla kokonaisuudessaan. Näillä Etyjin maatoimistoilla on keskeinen roolinsa tukemassa ristiriitojen ratkaisuja alueiden maiden välillä, ja se on se iso kulma, missä Ety-järjestö vielä toimii.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Ja vielä keskeinen toimintamuoto, ODIHR, eli tämä vaalien tarkkailuorganisaatio, maailman huippuluokan vaalitarkkailuorganisaatio, on tämä Etyjin käsivarsi tässä kohdassa, ja se toimii vielä tehokkaasti. Se seuraa vaaleja vielä niissä jäsenmaissa, joissa se pystyy siellä järkevästi seuraamaan — tai pystyykin seuraamaan. Siinä on keskeinen rooli. Tässä suhteessa Etyj on siemenenä, ei ainoastaan enää siemenenä vaan toimintamuodossa olemassa. Täytyyhän niiden aikojen tulla, että me pystymme tästä voimapolitiittisesti täydellisesti polarisoituneesta turvallisuuspoliittisesta asetelmasta siirtymään takaisin siihen asetelmaan, joka perustuu vuoropuheluun, kanssakäymiseen ja yhteisiin sääntöihin, joita myöskin yhdessä kunnioitetaan. Se on tietysti se Helsingin hengen ydin, ja sitä kohti tässä joutuu menemään, vaikka tämä raportti nyt vuodelta 23 tällä hetkellä ei ole paras mahdollinen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen.

18.42 Juha Hänninen kok: Arvoisa rouva puhemies! Kiitokset edustaja Kiljuselle erinomaisesta asian alustuksesta.

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön toiminnasta annettu kertomus nostaa esiin vakavan huolen eurooppalaisen turvallisuusjärjestyksen kriisistä. Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa on osoitus raa’asta väkivallasta, joka vaarantaa paitsi Ukrainan itsenäisyyden myös koko eurooppalaisen vakauden. Tämä sota on hyökkäys rauhaa, demokratiaa ja vapaata maailmaa vastaan. Suomi on Etyjin jäsenvaltioiden joukossa vahvasti tukenut Ukrainan oikeutta puolustautua.

Kertomuksessa korostetaan, että Ukraina taistelee koko Euroopan vapauden ja turvallisuuden puolesta. Tämä muistuttaa meitä siitä, että Suomenkin turvallisuus riippuu demokraattisten periaatteiden ja oikeusvaltion arvojen säilymisestä. Etyj on osaltaan pyrkinyt vastaamaan turvallisuustilanteen muutokseen. Ukrainalle suunnattu tukiryhmä, rauhanneuvottelujen edistäminen Etelä-Kaukasiassa sekä sanktioiden vaatiminen Venäjää kohtaan ovat askelia oikeaan suuntaan, mutta emme voi tyytyä tähän. Tarvitsemme järjestöltä enemmän toimintakykyä ja johdonmukaisuutta. Etyjin uskottavuuskriisi, puuttuva budjetti ja päätöksentekokyvyn lamautuminen on ratkaistava, jos aiomme säilyttää sen merkityksen tulevaisuudessa.

Suomi on Etyjin puheenjohtajamaa vuonna 2025 eli ensi vuonna. Tämä tarjoaa meille ainutlaatuisen tilaisuuden uudistaa järjestöä ja tehdä siitä vahvemman välineen konfliktien ehkäisyssä ja rauhan rakentamisessa. Järjestön tehtävä on rakentaa siltoja ja palauttaa luottamus, mutta ei koskaan, koskaan, oikeuden kustannuksella.

Venäjän rikokset on saatava tuomiolle. Sen on maksettava teoistaan, ja Ukrainan on voitettava, ei vain itsensä vaan koko vapaan maailman puolesta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kokko.

18.45 Jani Kokko sd: Arvoisa puhemies! Etyjin Suomen valtuuskunnan viime vuoden toimintakertomus on tietysti ehkä suomalaisten aktiivisuuden kannalta hyvää luettavaa. Erityisesti presidenttinä toimivan Pia Kauman saama asema on osoitus Suomen nauttimasta arvostuksesta, ja toisaalta monet parlamentaarikot ovat osallistuneet vaalitarkkailuoperaatioihin.

Mutta ehkä sitten on se kokonaiskuva, mihin valiokunnan puheenjohtajakin viittasi, nimenomaan se Etyjin toimintakyky tilanteessa, jossa Venäjä edelleen on kiinteä osa orga-

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

nisaatiota: se, kuinka paljon se on pystynyt hankaloittamaan sen toimintaa kiertävän puheenjohtajuuden näkökulmasta, budjetin näkökulmasta, ylipäättänsä sen toimintakyvyn näkökulmasta rauhan ja vakauden turvaamisessa Euroopassa, on tietysti todellinen haaste koko järjestön olemassaololle ja sen toiminnan uskottavuudelle.

Ehkä se merkityksellisin työ, mitä Etyj on perustamisestaan lähtien tehnyt, liittyy nimenomaan tähän demokratian ja poliittisen toimintakulttuurin vahvistamiseen erityisesti Itä-Euroopan maissa mutta myös erityisesti näihin vaalitarkkailuoperaatioihin, joista ehkä viimeisimpänä saatiin hyvä esimerkki Yhdysvalloista, missä Etyjillä oli laaja joukko jäsenmaiden edustajia suorittamassa vaalitarkkailuoperaatiota. Toivon todella, että tulevaisuudessa, myös seuraavina vuosina, kaikki tarmo keskitetään siihen, että mikäli järjestön toimintakyky halvaantuu, niin sitä ainakin pystyttäisiin nimenomaan näitten vaalitarkkailuoperaatioiden kautta turvaamaan. Kuten nyt on nähty lähialueilla, erityisesti ehkä Kaukasuksella, siellä nimenomaan näitä demokraattisia voimia tulee koko Euroopan yhdessä tukea, kun maat kamppailevat sisäisesti sen suhteen, annetaanko kansalaisille vapaa tahto, vapaa oikeus valita itse suuntansa, vai pysyvätkö he edelleen niin sanotusti Moskovan etupiirissä.

Toinen kysymys on sitten tietysti, jos ajatellaan Kaukasuksen aluetta, nimenomaan nyt Azerbaidžanin ja Armenian suhde sekä tietysti Georgian sisäinen tilanne, jossa Etyjillä on ollut heikkouksia nimenomaan väkivaltaisuuksien lopettamisessa ja vakauden ylläpitämisessä. Tämä tietysti on yksi osoitus siitä, kuinka vahvasti Venäjä on kyennyt kokonaisuudessaan hankaloittamaan järjestön toimintaa.

Mutta ehkä yhteenvetona, arvoisa puhemies, on hyvä todellakin todeta se, että Suomen rooli Etyjissä on edelleen säilynyt vahvana. Varmasti se kulttuuri, mitä Suomi edustaa näissä kansainvälisissä organisaatioissa — niin kuin ollaan hyvin kuultu Pohjoismaiden neuvoston ja Euroopan neuvoston taholta — on se keskeinen elementti, jolla tätäkin järjestöä pystytään uudistamaan entistä kestävämmälle pohjalle tulevaisuudessa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Skinnari.

18.48 Ville Skinnari sd: Arvoisa puhemies! Tosiaan tässä ovat kollegat jo hyvin käyneet läpi Etyjin merkitystä ja taustaa Suomelle ja maailmalle. Valitettavasti taidan olla nyt ainoa salissa oleva Etyjin valtuuskunnan jäsen, joten halusin käyttää puheenvuoroni, oikeastaan aloittaa näistä ihan ajankohtaisista: Meitä oli suomalaisia ja itse asiassa 40 maasta vaalitarkkailijoita juuri Yhdysvalloissa — muistaakseni noin 150 parlamentaarikkoa — valvomassa Yhdysvaltain vaaleja. Se kertoo siitä, miten erilaisissa toimintaympäristöissä mekin sitä työtä teemme ja miten tärkeää on, että me Yhdysvalloissakin jalkauduimme sinne osavaltiotasolle ja näimme sitten äänestyspaikoilla sen, mitä se todellisuus on, ja raportoimme siitä. Tämän jälkeen tehdään suosituksia ja mahdollisia korjausehdotuksia. Eli hyvä, että tällainen organisaatio on olemassa.

Edustaja Kiljunen ja muutama muukin täällä kertoi Etyjin ansiokkaasta historiasta ja Helsingin hengen ja Helsingin merkityksestä. Itse kun tässä nyt Etyjissä olen ollut tällä eduskuntakaudella, niin tietysti mieli tekisi puhua Helsingin hengestä, mutta ehkä aika ja tilannekuva maailmassa ei ole sellainen.

Mutta kun me katsotaan sitten tulevaisuutta, ja tietysti aina yrittää ja haluaa pysyä optimistina, niin kuitenkin Etyjin rooli tälläkin hetkellä on se, että jos Etyjiä ei olisi olemassa, niin se varmasti tulisi vielä perustaa, jos ja kun maailmaan halutaan vakautta ja rauhaa. Ja

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

senhän Etyjin historia osoittaa, että se on onnistunut liimaamaan, kehittämään, luomaan, rakentamaan siltoja idän ja lännen välillä.

On tietysti totta, että Etyjin kokouksista — olimme viimeksi Irlannissa, Dublinissa — puuttuu maita, mutta siellä käydään myös hyvin moninaista ja monipuolista ja vaikeaa keskustelua, koska pöydällä on Ukrainan lisäksi myös Lähi-itä, siellä on Kaukasus, siellä on oikeastaan kaikki mahdollinen. Ja se on aika mielenkiintoista seurattavaa, kun huomaa, miten sitä keskustelua käydään aika kovillakin sanakänteillä mutta silti pystytään samassa tilassa keskustelemaan. Ja sehän on kaikkein olennaisinta, että meillä on se kuuntelemisen taito, vaikka me olemme eri mieltä asioista, ja me voidaan käydä dialogia myös erimielisten maiden kanssa. Siinä Etyj on nyt tälläkin hetkellä ainutlaatuinen.

Mutta kun Etyjin pääkaupungista eli Itävallan Wienistä katsoo tätä tilannetta, niin tietysti on olennaista, että muu monenkeskinen maailma toimisi, arvoisa puhemies: YK, muut toimijat ja tietysti Euroopan unioni, jolla on resursseja tehdä asioita, kumppanuuksia, jos nyt vaikka mainitaan tämä tänään paljon puhuttu Keski-Aasia mutta miksei Kaukasus ja muutkin ilmansuunnat, Lähi-itä, ja tässäkin viime kokouksessa puhuimme siitä, pitäisikö Etyjillä olla roolia, pitäisikö sen olla selkeämpi näiden muiden kokonaisuuksien lisäksi.

Miten sitten Suomen Etyj-puheenjohtajuus 2025? On helppo sanoa, että tilanne on tosi vaikea ellei mahdoton, on helppo sanoa, että olemme kriisissä, mutta kyllä muistan viime hallituskaudella, kun ajat olivat vielä erilaiset, miten, voi sanoa, jopa innolla suhtauduimme siihen, että saisimme tämän Helsingin hengen ja Etyjin Suomen puheenjohtajuuskaudella 25 seuraavalle sivulle.

Nostan muutamia esimerkkejä, mitä minä olisin toivonut, että me olisimme tänään voineet käydä läpi, miten me näkisimme ehkä sen Suomen puheenjohtajuuskauden, kun ulko- ja turvallisuuspolitiikan kova ydin on vakavassa kriisissä. Silloin tietysti pitää muistaa, että me tunnustamme sen tosiasian, että kehityspolitiikka on kiinteä osa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, ajatellaan vaikka ilmastotyötä, vesidiplomatiaa, oikeusvaltiokehitystä. Ne ovat asioita, missä Etyj voi olla synnyttämässä niitä positiivisia tekoja, narratiiveja, jotka luovat tasapainoa, kehitystä ja vakautta eri puolille maailmaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen.

18.53 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Minusta tässä edustaja Skinnarin puheenvuorossa oli muutama sen verran arvokas seikka, että mielellään vielä hieman täydennän. Pelkästään on hyvä saada, vaikka meitä on nyt vähän tässä salissa, kirjattua vaikkapa pöytäkirjoihin tai ylös ne lähestymistavat, jotka liittyvät tuohon muotoiluun, kun hän sanoi, että jos Etyj-järjestöä, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestöä, ei olisi olemassa, se pitäisi keksiä. Ehkä vielä nasevammin haluaisin sanoa sen näinpäin, että jos Helsingin henkeä ei olisi Helsingissä synnytetty silloin 1975 ja jatkettu Pariisin kautta sitten tähän Etyj-järjestöön, niin se pitäisi keksiä — siitä huolimatta, että edustaja Skinnari on oikeassa, että se ei ole meille nyt sitä luontevinta sanastoa, kun me puhumme ulko- ja turvallisuuspolitiikasta Euroopassa. Meillä on raju muutos tapahtunut, voimapolitiikka täällä hallitsee, aseellisella voimalla yritetään saada rajoja muutettua ja ikään kuin asetelmaa toiseksi kuin mitä se on. Eli se, että ei luoteta siihen yhteistyöjärjestelmään, yhteisiin sääntöihin, siihen, että me rakennamme yhteistä turvallisuutta, tietenkin on tappanut sen ajatustavan, mitä tällä Helsingin hengellä tehdään.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Sitä suuremmalla syyllä on arvokasta se, mikä tässä oli se puheenvuoron tärkein pihvi tuossa lopussa: mitä Suomi tekee Etyjin puheenjohtajuudella. Totta, kyllä me muistamme, kun pari vuotta sitten presidentti Niinistön johdolla pohdittiin näitä kysymyksiä, pitäisikö Suomen ottaa aktiivinen rooli, ja hänen kantansa oli, että pitää ottaa, Helsingin henki pitää synnyttää uudelleen ja rakentaa se vielä laajemmaksi kuin vain eurooppalaiseksi hengeksi, maailmanlaajuiseksi yhteistyön maailman pyrkimykseksi, joka nostaa esiin ne ihmiskunnan yhteiset kysymykset eloonjäämisestä, jotka ovat jääneet laiminlyödyiksi, on sitten kysymys ilmastonmuutoksesta, luontokadosta, joukkotuhoaseista, ydinaseista, kansainvälisestä terrorismista, kaikista niistä asioista, jotka me kaikki yhdessä voimme jakaa riippumatta blokkirajoista, riippumatta valtaintresseistä suurvaltojen ja muiden välillä. Nämä asiat voitaisiin nostaa keskusteluun, yhdessä ihmiskunta voisi ottaa niistä kiinni ja luoda sitä kautta uutta liikkumatilaa tässä blokkiutuvassa maailmassa.

Valitettavasti tilanne on toinen. Se kunnianhimoinen ajatus, mikä meillä silloin oli, että Helsinki olisi jälleen kerran tällaisena vuorovaikutuksen keskuksena, ei pääse toteutumaan aidosti. Silti annetaan tuki hallitukselle, niille pyrkimyksille, että yritetään kuitenkin se puheenjohtajuuskin viedä sillä tavalla maaliin, että Etyjin perusperiaatteet olisivat kuitenkin elinvoimaisia periaatteiden tasolla, vähän niin kuin YK:ssakin on pakko luottaa siihen yhteiseen turvallisuusjärjestelmään, joka on luotu, vaikka se on nyt rikki, että se tulevaisuus on toisen tyyppinen. Me saamme kuitenkin nämä dialogijärjestöt toimimaan sillä tavalla, että on aitoja dialogijärjestöjä eikä vastakkainasettelujärjestöjä. Tämä on se iso tehtävä, ja sen takia halusin käyttää tämän täydentävän puheenvuoron edustaja Skinnarille, kun te käytitte painavan puheenvuoron siitä, mitä tämä Helsingin henki Etyj-järjestelmässä tarkoittaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Skinnari.

18.56 Ville Skinnari sd: Arvoisa rouva puhemies! Vaikka ulkoministeri ei ole nyt paikalla, niin tietysti tämä on tilaisuus käydä just sitä keskustelua, millä painopisteillä, millä teemoilla Suomi lähtee johtamaan puhetta. On ihan selvää, että joudumme katsomaan budjettiteknisii asioita. Rahasta on aina tiukkaa, etenkin nyt, kun osa jäsenistä ei ole maksanut jäsenmaksujaan. Mutta minun mielestäni on ollut hienoa todeta, ainakin ulkoasiainvaliokunnassa, että kyllä ulkoministeriössä on vahva tahtotila rakentaa tätä puheenjohtajuutta. Kyllä ne signaalit muistakin jäsenmaista ovat ihan selkeät: Suomeen luotetaan, Suomi tunnetaan. Ja se meidän Helsingin henki, Helsingin historia tietysti samalla myös velvoittaa meitä.

Mutta jos annan muutaman esimerkin nyt näistä edellisistä kokouksista, niin kyllä teemaattisiksi kokonaisuuksiksi, joita äsken vähän mainitsin — kuitenkin maantieteellisesti kun ajatellaan: Kaukasus, Keski-Aasia, miksei laajemminkin — nousee vesi, siellä nousee energia, siellä nousee logistiikkayhteydet, sellaiset, mitkä liimaavat yhteen meitä: Eurooppaa, Keski-Aasiaa, Kaukasusta, ja Turkki on ollut erittäin aktiivinen. Siinäkin mielessä on ollut hyvä nähdä sitä keskustelua, että siellä haetaan positiivisia ratkaisuja, asioita, millä me liimaamme ja tuomme itseämme lähemmäksi, emme kauemmaksi.

Siinäkin mielessä toivon, että meillä on täällä eduskunnassa mahdollisuus katsoa vielä tätä puheenjohtajuuskauden sisältöä. Se on niin keskeinen asia nyt, etenkin jos maailmanpolitiikassa tapahtuu asioita, jotka sitten vievät asioita johonkin suuntaan. Siihenkin meidän pitää olla valmiita.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Mutta haluan nyt kiittää ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajaa tänään tästä aktiivisuudesta. En tiedä, montako asiakohdtaa olemme jo käyneet läpi ja montako on jäljellä, mutta kiitos teille.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen.

18.59 Kimmo Kiljunen sd: Minä nyt käytän viimeisen puheenvuoron omalta puoleltani tähän kohtaan, eli kiitoksiin vastaan kiitoksilla myöskin. Ja oikeastaan otan vain yhden syötin sieltä vielä vastaan, kun otitte tämän Keski-Aasian, josta me käytiin jo tuossa aikaisemmin keskustelua. Hieno muotoilu, edustaja Skinnari, teiltä myöskin pohtia sitä reaalielämän puolelta — puhua vedestä, puhua energiasta, puhua näistä ihmisistä konkreettisesti koskevista asioista — mutta on siellä tämä geopolittinenkin puoli.

Keski-Aasia on vähän hankalassa raossa. Siinä on kaksi suurvaltaa molemmilla puolilla, jotka nyt ikään kuin ovat tämmöisessä marriage of convenience, sopimusavioliitossa, mutta eivät ole syvässä rakkaussuhteessa kuitenkaan. Siinä kahden elefantin välissä helposti tallaantuu sitten, jos tulee vähän vastakkainasetteluja. He ovat erityisesti hakemassa ilmansuuntia, joista löytyisi yhteisymmärrystä sille perustekonseptille, jonka me kaikki jaamme Euroopassa, jossa on nämä arvot, joita on tässä jo tänään moneen kertaan lueteltu, mutta myöskin YK:n peruskirjan kautta tapahtuva suvereniteetin tunnustaminen ilman mitään etupiirejä, mitään muuta kuin se, että autenttisesti jokaisella valtiolla on omat turvallisuusratkaisunsa, omat mahdollisuutensa tehdä ne päätökset.

Tässä suhteessa me viitattiin jo aikaisemmin Pohjoismaihin. He hakevat selvästi yhteistyötä tänne suuntaan, mutta he hakevat myöskin yhteistyötä Euroopan unionin suuntaan ja Euroopan maiden suuntaan. Se on tavallaan se luontevin ja helpoin ilmansuunta heille. He joutuvat tietyn mantereen yli menemään. Yksi maa on siinä välissä, suhteellisen suuri maa, mutta silti tämä yhteistyön mahdollisuus siinä on olemassa. Ja nämä ovat juuri niitä arvokkaita suhteita, mitä me voimme Etyjin kaltaisen järjestön puitteissa ja laajemminkin pyrkiä hyväksikäyttämään, niin että tuemme toinen toisiamme näissä hankalissa geopolittisissa tilanteissa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia, keskustelu on päättynyt. — Jaha, Skinnari vielä sieltä aina viime metreillä painelee.

19.00 Ville Skinnari sd: Puhemies! Oikeastaan vielä jatkona tähän koko keskusteluun: Me puhumme Etyjistä ja varmasti puheenjohtajakauteen valmistautuessa me joudumme puhumaan myös taloudesta eli rahasta, mutta tässä minä toivon, että kun me katsomme vaikka Euroopan unionia ja vaikka nyt suuren valiokunnan roolia, niin me ottaisimme näitä asioita esille, koska nyt kyllä me vakavasti käymme EU:n suuntaan sitä keskustelua, että jos ja kun näitä kumppanuuksia tehdään — täällä on mainittu näitä alueita, ja käytetään nyt jälleen kerran sitä Keski-Aasiaa esimerkkinä, mutta miksei muitakin — niin kyllä EU:n rooli on erittäin keskeinen. Siellä on resursseja, siellä on henkilöitä, siellä on läsnäoloa, ja täytyy sanoa, että kyllä näissä maissa on ollut vähän pettymys se, miten Eurooppa globaalisti näkyy, miten se näkyy kumppanuuksissa, kun me usein vertaamme sitten EU:ta tai itseämme siihen, mitä vaikka Kiina tekee ja Venäjä tekee tai joku muu. Jos me emme ole siellä, niin sitten siellä on joku muu, ja siinäkin mielessä me tässäkin palaamme taas tähän Etyj-yhtälöön, että me voidaan aktiivisesti kannustaa näihin kumppanuuksiin.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Toivon, että uusi komissio ottaa tämän nyt vakavasti, ja toivon, että meidän nykyinen Suomen hallitus pääministerin ja ulkoministerin johdolla sitten kannustaa myös Euroopan unionia ihan huippukokoustasolla ottamaan nämä kumppanuudet vakavasti.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 17/2024 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

8. Vaalirahoituksen valvonta vuoden 2024 presidentinvaalissa – Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus

Kertomus K 21/2024 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 8/2024 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on tarkastusvaliokunnan mietintö TrVM 8/2024 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta. — Keskustelua. Edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.03 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Eduskunnan tarkastusvaliokunta on saanut valmiiksi mietintönsä Valtiontalouden tarkastusviraston kertomuksesta koskien vaalirahoituksen valvontaa vuoden 2024 presidentinvaaleissa. Tämän illan teema kyselytunnin jälkeen on tainnut olla tämä hieman vähemmän keskustelua herättävien asioiden joukko. Kuten nuo edelliset kansainväliset kertomukset, myöskään tämä vaalirahoituksen valvonta ei aivan valtavaa puheenvuoropyyntölistaa ole saanut osakseen. Mutta tästäkin aiheesta on todella tärkeää puhua.

Sekä Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus että tarkastusvaliokunnan mietintö vahvistavat käsitystä siitä, että meillä on Suomessa hyvin toimiva ja tehokas vaalirahoituksen valvonta. Sehän on hyvin tärkeä osa toimivaa ja avointa demokratiaa, mikä on myöskin syytä ääneen lausua. Meidänkään järjestelmämme vaalirahoituksen valvonnasta ei kuitenkaan ole aivan täydellinen. Tämä tarkastusvaliokunnan mietintö nosti jälleen mieleeni ne kaksi keskeistä kehityskohtaa, jotka näen vaalirahoituksen valvonnassa meillä Suomessa vielä tehtäväksi ja joita vielä ei kansalliseen lainsäädäntöön ole meillä otettu, vaikka syytä mielestäni olisi.

Ensimmäinen vaalirahoituksen valvonnan kehittämiskohde koskee ehdokkaiden vapaaehtoisia vaalirahoituksen ennakkoilmoituksia. Ne ovat varmasti myös kaikille meistä tässä salissa hyvin tuttuja, kun olemme niitä vaaleista toiseen päässeet tekemään. Nämä ennakkoilmoituksethan ovat tärkeitä ehdokkaiden vaalirahoituksen avoimuuden lisäämiseksi mutta myös äänestäjän kuluttajansuojan takaamiseksi. Ennakkoilmoitusten ansiosta jokaisella äänestäjällä on mahdollisuus ennen vaaliurnille suuntaamista käydä läpi se, mistä ja miltä tahoilta kukin ehdokas on oman vaalirahoituksensa kerännyt. Nyt vaali vaalilta on kuitenkin huomattu, että kovin moni ehdokas jättää ennakkoilmoituksen tekemättä. Tämä

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

johtuu siitä, että ennakkoilmoituksen tekeminen on vapaaehtoista. Siksi ajattelen, että ilmoituksen tekeminen pitäisi säätää pakolliseksi kaikille ehdokkaille. Tämä pakollisuus tehostaisi sitä, että ehdokkaat ennen vaaleja myös tekisivät vaalirahoituksen ennakkoilmoituksen, ja siten äänestäjienkin kuluttajansuoja tässä suhteessa vahvistuisi.

Toinen kehittämiskohde vaalirahoituksen valvonnassa koskee ulkomaista vaalirahoitusta. Sitähän ei ole kokonaisuudessaan kielletty meillä lainsäädännössämme. Suomessa ehdokas tai puolue voi samaa aatesuuntaa edustavalta taholta tai yhteisöltä vastaanottaa ulkomaista vaalirahoitusta. Tämähän ei ole mahdollista läheskään kaikissa maailman maissa, esimerkiksi Yhdysvalloissa — joka ei kovin monilta muilta osin kelpaa malliksi vaalirahoituksen tai sen valvonnan järjestämisen osalta. Eli esimerkiksi Yhdysvalloissa on kokonaan kielletty tällainen ulkomailta käsin annettava vaalirahoitus ja sen vastaanottaminen. Ajattelen, että myöskin tämä epäkohta on todellinen ja meillä Suomessakin pitäisi ulkomainen vaalirahoitus, sen vastaanottaminen, kieltää kokonaan. Mielestäni kyse on porsaanreiästä, joka jättää ilmeisen haavoittuvuuden esimerkiksi hybridivaikuttamiselle, jos ulkomaista vaalirahaa Suomeen kanavoimalla pyritään vaikuttamaan kansalliseen vaalitapahtumaan ja vaalitulokseen. Hybridivaikuttaminenhan ottaa, kuten valitettavasti olemme joutuneet toteamaan, yhä erikoisempia, yhä monipuolisempia muotoja, enkä lainkaan sulkisi pois pyrkimyksiä vaikuttaa vieraan vallan toimesta vaalirahan avulla kansallisiin vaaleihin. Tämä voisi tapahtua esimerkiksi rahoittamalla vaaleihin sekoittamaan perustettuja uusia kulissipuolueita, joiden tarkoitus ei ole kansan tahdon edustaminen vaan vaaleihin vieraan vallan intresseissä vaikuttaminen. Mikäli tämä ulkomainen vaalirahoitus kiellettäisiin, se tietenkin johtaisi siihen, että tämäkin porsaanreikä olisi tukittu.

Arvoisa puhemies! Kansallinen vaalirahoitusjärjestelmä ja vaalirahoituksen valvonta ei siis ole mitenkään valmis ja täydellinen Suomenkaan osalta, vaikka kansainvälisesti vertailtuna järjestelmämme onkin hyvin toimiva. Kun näitä kehittämiskohteita on tuotu esiin niin tässä kuin aiempienkin Valtiontalouden tarkastusviraston vaaleja koskevien kertomusten yhteydessä, niin toivoisin, että eduskunnan tarkastusvaliokunta voisi ottaa vaalirahoituksen valvonnan kehittämisen käsittelyyn vaikka omana asiana tällä vaalikaudella. Mehän tiedämme, että eduskuntapuolueiden puoluesihteerit ovat tätä asiaa eri yhteyksissä käsitelleet, mutta oman painonsa sille toisi myöskin se, jos eduskunnan tarkastusvaliokunta asiaa perinpohjaisesti selvittäisi. Meidän järjestelmämme kriittinenkin arviointi on kuitenkin hyvä tehdä säännöllisin väliajoin ja katsoa, mitkä olisivat niitä parhaita suosituksia tässä ajassa eduskunnalle vaalirahoituksen ja sen valvonnan kehittämiseksi.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Heinonen.

19.08 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Olemme keskustelleet tästä presidentinvaalien vaalirahoituksesta täällä salissa aiemminkin ja itse asiassa muidenkin vaalien vaalirahoituksesta, ja olen niissä keskusteluissa itse tuonut esille omia ajatuksiani, miten haluaisin tämän läpinäkyvyyden tehdä täydelliseksi. Minusta se toteutuisi ainoastaan kirjanpitosoisella vaalirahoitusilmoituksella, mikä olisi normaali, aivan samalla lailla kuin yrityksillä tai yhdistyksillä tehtävä kirjanpito.

Oikeastaan kun tässä sosiaalidemokraattien edustaja Peltonen nosti esille nämä ennakkoilmoitukset ja puhui kuluttajansuojasta ja sitten siitä, että niistä tehtäisiin pakollisia, niin minä haluaisin kysyä edustaja Peltoselta: kun te sanoitte, että tämä lisäisi kuluttajansuojaa — olen katsonut esimerkiksi teidän puolueen muutamien vaalirahoitusten ennakkoilmoi-

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

tuksia ja verrannut niitä sitten myöhemmin tehtyyn vaalirahailmoitukseen, ja niissä on isoja eroja — niin mikä kuluttajansuoja siinä toteutuu, että ehdokas kertoo täysin erilaisen vaalirahoituksen kuin mikä on sitten se todellisuus, kun hän ilmoittaa vaalirahailmoituksen? Mikä olisi, edustaja Peltonen, rangaistus siitä, että ennakkoilmoitus ei pitäisikään paikkaansa eli ehdokas kertoisi, että teen 10 000 euron kampanjan, ja sitten hän kertoisi, että se olikin tuplaten suurempi? Näinkin isoja eroja näistä löytyy. En tässä ehtinyt nyt etsiä näitä esimerkkejä, mutta niitä voi jokainen etsiä ja katsoa, verrata ennakkoilmoituksia ja toteutuneita.

No, sitten tässä ulkomaalaisessa rahoituksessa on omat haasteensa. Sitä tapahtuu myös mahdollisesti erilaisten yritystenkin kautta. Yritys voi olla suomalainen. Suomalainen yritys voi saada rahoitusta, jonka alkuperä on vaikkapa venäläisessä oligarkissa tai Saudi-Arabiassa tai jossain muualla. Eli ei ole aivan ongelmatonta se, miten sen rahan alkuperä selvitetäisiin, mistä esimerkiksi yritykselle tai järjestölle tai yhdistykselle tuleva raha tulee, mihin nämä valvonnat eivät sitten ulottuisi. Itse olen pitänyt aika toimivana tätä meidän järjestelmää tältä osin ja kaiken kaikkiaan sanon, että meidän vaalirahoitus on mennyt surullisten tapahtumien vauhdittamana erittäin hyvään ja avoimeen suuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen.

19.11 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Heinonen on oikeassa. Se on epäkohta ja ongelma, jos ennakkoilmoitus ja sitten se varsinainen vaalirahoituksen ilmoitus, joka tehdään vaalien jälkeen, ovat ristiriidassa keskenään merkittävällä tavalla. Sen varmasti kaikki tässä salissa hyväksyvät ja ymmärtävät, että jos siellä on pieni poikkeama, joka aiheutuu vaikkapa niistä vaalikilvan loppusuoran ilmoitusmenoista, joita sitten voi tulla jonkin verran enemmän kuin ehkä on suunnitellut — jos vaikka alkaa näyttää siltä, että ehdokkaalla voi olla putoamisen vaara käsillään, ja hän haluaa siinä loppumetreillä sitten vielä hieman volyymia kasvattaa tässä ilmoittelussa — niin tällainen pieni heittely tietysti on ymmärrettävää. Mutta ymmärrän sen, että jos tällainen epäsuhta on, että puhutaan merkittävistä summista ja ollaan ikään kuin tietoisesti, tarkoituksellisesti, alibudjetoitu se ennakkoilmoitus, niin pidän sitä tietysti ongelmana, siis mikäli tällaisia tapauksia on. Voin itse mennä vastuuseen vain omista vaalirahailmoituksistani, ennakkoon ja jälkeensä tehdyistä, ja niissä olen pyrkinyt tietysti parhaalla tiedolla, joka silloin on ollut käytettävissä, nämä summat ilmoittamaan. Tietenkään mikään järjestelmä tai mikään muutos ei ole aukoton. Näitä ennakkoilmoituksia, olivat ne vapaaehtoisia tai pakollisia, täytyy tietysti ehdokkaiden rehellisesti täyttää, mutta mielestäni on kyllä todella kestävä ongelma, jos vaikka kaikki ehdokkaat jättäisivät tekemättä tämän ennakkoilmoituksen. Silloin meillä ei olisi mitään tietoa ennen vaaleja siitä, minkätyyppisillä summilla ehdokkaat ovat tätä vaalirahoitustaan järjestäneet, mistä ovat tätä rahoitusta saaneet. Uskoisin, että tämä ennakkoilmoitusten tekeminen pakolliseksi lisäisi varmasti ainakin jossain määrin sitä määrää, joka ennakkoilmoituksia tehdään, ja sillä tavalla päästäisiin ehkä paremmalle tielle siinä tilanteessa, jossa nyt olemme, että vaaleista toiseen isolla osalla ehdokkaista jää se ennakkoilmoituksen tekeminen kokonaan. Totta kai varsinaisen vaalirahailmoituksen jokin valituksi tullut ja varasijalle jäänyt henkilö joutuu sitten tekemään ilman muuta.

Mitä tulee näihin sanktioihin, ajattelen niin, että kun puheenvuorossani ehdotin, että tarkastusvaliokunta voisi omana asianaan ryhtyä tutkimaan jälleen tätä vaalirahoituksen valvontaa, vaalirahoitusjärjestelmän kehittämistä, tehdä näitä suosituksia lainsäädäntömuu-

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

toksiksi, niin myöskin tämä sanktiopuoli voisi tässä tarkastelussa tulla esiin ja katsotuksi, mitä siellä olisi tehtävissä, että järjestelmä olisi tältäkin osin mahdollisimman uskottava ja toimiva.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Heinonen.

19.14 Timo Heinonen kok: Arvoisa puhemies! Kiitoksia edustaja Peltoselle hyvästä pohdinnasta ja hyvästä jatkosta ja siitä, että yhdyitte siihen, kun problematisoin ennakoilmoituksen pakollisuutta. Tietysti isoin kysymyshän siinä on, että eihän oikeastaan mikään sanktio sitten enää korjaa sitä siinä vaiheessa, kun äänestäjä on tehnyt oman ratkaisunsa ja lopputulos olisikin sitten täysin toisenlainen. Näissä ennakoilmoituksissa on tietysti ollut erittäin merkittäviä ylityksiä verrattuna lopulliseen vaalirahailmoitukseen. Tämä on hyvää keskustelua, hyvää pohdintaa, ja toivotaan, että tämä myös jatkuu ja uusia keinoja otetaan jatkossa käyttöön.

Itse haluan tämän keskustelun loppuun alleviivata ajatusta kirjanpitosoisesta vaalirahoituksesta. Se olisi täysin avoin, täysin läpinäkyvä. Meiltä kansanedustajilta jo tällä hetkellä on pyydetty kuitteja. Niitä on tarkastettu, mikä on ollut erittäin hyvä. Se ei kauheasti enää aiheuttaisi... Aika monella on myös tukiyhdistyksiä, jotka tekevät tämän kirjanpidon aivan normaalisti, ja silloin saataisiin tietysti se läpinäkyvyys vielä paremmin tähän kokonaisuuteen mukaan.

Mutta niin kuin totesin tuossa aiemmin, meillä tämä toimii varsin hyvin. Meillä on mahdollisuus osallistua demokratiaan erilaisilla keinoilla, olla ehdokkaana, tehdä talkootyötä, joka muuten näissä pitäisi kertoa myös. Sitäkään kaikki eivät vaalirahailmoituksissaan ole kertoneet tai edes arvottaneet, mikä sen arvo on. Ja sitten ihmisillä on oikeus osallistua vaaleihin myös vaalirahoittajana, kun se tehdään avoimesti, läpinäkyvästi ja yhteisten pelisääntöjen mukaan.

Media tässä hyvällä tavalla on valvojana toiminut jo silloin, kun vaalirahakohut tulivat, mutta sen jälkeenkin. Itse ajattelen niin, että me olemme varmaan aika lailla edelläkävijöitä maailmassa tässä avoimuudessa ja läpinäkyvyydessä, mutta parannettavaa, kehitettävää on, ja niin on hyvä tämänkin jälkeen lisää tehdä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen.

19.16 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Huoneestani kuuntelin tätä keskustelua, ja edustaja Heinonen avasi pohdiskelua pakollisuudesta, eli pakollisuudesta tähän ennakoilmoitukseen liittyen, ja viittasi siihen epäsuhtaan, että hän on havainnut sosiaalidemokraattien joukossa — viittasitte näillä sanoin [Timo Heinonen: Muun muassa!] — muun muassa sosiaalidemokraattien joukossa suurta epäsuhtaa niillä, jotka tekevät ennakoilmoituksen, sen ennakoilmoituksen ja sitten sen lopullisen ilmoituksen välillä. Siihen halusin tulla reagoimaan.

Mutta siihen johdantona: Meillä oli tässä keskustelussa äsken Etyj-järjestö ja ODIHR eli tämä keskeisin vaalitarkkailuorganisaatio. Niin yllättävää kuin se on, ODIHR ei ainoastaan seuraa niitä maita, joissa on potentiaalisesti ongelmia, vaan se seuraa kaikkia. ODIHRin delegaatio on käynyt myös täällä Suomessa, olen itsekin ollut niissä mukana — en tietenkään siellä ODIHRin puolella, vaan vastaamassa kysymyksiin, jolloin tiedän sen, mihin he kiinnittivät huomiota tehdessään raporttia Suomen vaaleista. Nyt mennään pikkui-

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

sen taaksepäin, kymmenkunta vuotta vai melkeinpä parikymmentä vuotta. Todettiin, että ne vaalit on suoritettu Suomessa läpinäkyvästi, erinomaisesti, ja siihen ei ole sinänsä huomautettavaa, eikä tänne tule mitään laajoja valtuuskuntia seuraamaan näitä vaaleja vaalipäivinä, vaan se tehdään asiantuntijoiden voimin.

Kolme seikkaa, joihin kiinnitettiin silloin huomiota:

Yksi on vaalipiirijako. Siinä toteutuu epäsuhtaa tässä äänikynnyskuviossa, en mene yksityiskohtiin siinä.

Toinen on median rooli. Meillä on henkilövaalipohjainen vaalitapa, ja silloin median rooli tulee suuremmaksi kuin listavaaleissa, jotka ovat kiinteillä listoilla. Meillä on avoin lista.

Kolmantena on ollut vaalirahoitus, ja siitä halusin sanoa. Tämä vaalirahoituskohta on ollut se, johon kiinnitettiin silloin huomiota. Meillä oli isot kohut, mihin tässä edustajat viittasivat aikaisemmin. Siihen haluttiin läpinäkyvyyttä, ja tällä lainsäädännöllä siihen on tullut.

Nyt minä teen itselleni omantunnon kysymyksen ja esitän sen samalla edustaja Heinoselle, kun hän pohti sitä, miten demarit tässä toimivat. Ilmoittaudun sellaiseksi sosiaalidemokraatiksi, jolla ei ole epäsuhtaa siinä, mitä hän on ilmoittanut ennakkoon ja mitä hän on ilmoittanut sitten jälkikäteen. Tiedän sen 100-prosenttisesti, että siinä ei ole mitään epäsuhtaa, koska en ole koskaan tehnyt yhtään ennakoilmoitusta. Yritän välttää tätä onnetonta byrokratiaa kaikilla tavoilla. Minun professorini Lontoon yliopistosta oli aikoinaan neuvonut, että ”teasing bureaucrats is his basic hobby”, minulle myöskin. Kaikki tämä byrokratian hirvittävä taakka, joka tänne tulee, on kammottavaa. Yritetään löytää siitä ne, jotka luontevalla tavalla palvelisivat tositarkeitä, mikä tässä on, vaalirahoituksen avoimuus, läpinäkyvyys — kyllä, siihen täytyy tehdä, mutta kaikkea sitä, mikä menee tuon ylitse, yritän välttää.

Siinä mielessä edustaja Heinosen ajatus siitä, että tämä tulisi kirjanpitojärjestelmänä avoimeksi, on oikeastaan hyvä, koska meillä useimmilla on tukiyhdistys, jolla on kirjanpitoa, myöskin minulla on ollut. Minä luovutan koko vaalirahoituskuvion kirjanpitäjille, jotka ovat asiantuntijoita taloushallinnon puolella. Minä en ole siinä asiantuntija enkä halua uhrata aikaa siihen. He voivat sen tehdä. Mutta keskeneräisessä vaalitulanteessa on onneton taakka panna siihen voimavaroja, kun meidän pitää olla aidosti kansalaisten keskuudessa, tehdä sitä vaalityötä, eikä miettiä, miten byrokratian kynnyksiä täytetään. Tehdään ne vaalirahoitusilmoitukset [Puhemies koputtaa] sitten jämäptisti kirjanpitopohjaisesti tai muuten vaalien jälkeen, [Puhemies koputtaa] ja yksi kerta riittääköön.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitos. — Edustaja Heinonen.

19.20 Timo Heinonen kok: Arvoisa puhemies! Ei ole tarkoitus pitkittää tätä keskustelua. Oikeastaan yksi huomio jäi tuossa aiemmin toteamatta, ja se oli se ajatus, joka nousi itse asiassa tässä keskustelussa, kun tätä edellisen kerran käytiin, eli se, että tämä olisi ehkä hyvä kohdistaa myös kaikkiin ehdokkaisiin, että kaikki ehdokkaat olisivat velvollisia tekemään vaalirahoituksen. Se myös lisäisi sitä avoimuutta, kertoisi puolueiden kokonaisrahoituksen tasosta ja muusta, mitä siellä on. Nyt saattaa jäädä isojakini vaalirahoituksia sen takia pimentoon, kun ehdokas ei rahastaan huolimatta ole saanut kansansuosiota niin paljoa, että olisi tullut tämän piiriin.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Ihan tuossa nyt nopeasti katselin — jokainen voi itse ottaa, tämä ei ollut sosiaalidemokraatti, kenen vaalirahailmoitusta katsoin: ennakkoilmoitus reilu 40 000, lopputulos yli 60 000, lähes 65 000. Ja näitä löytyy paljon. Silloin voi hyvin kysyä, onko tämä edustaja Kiljusen ja edustaja Heinosen toimintatapa parempi, että me emme kerro sen takia, ettemme antaisi väärää tietoa, vaan kerromme sitten, mistä se raha on tullut, ja kerromme sen avoimesti, sen sijaan että edellä kerrottaisiin jotain ja sitten se menee esimerkiksi kolmanneksella yli. Tämä, minkä tuossa nopeasti katsoin, ei ole edes ääriesimerkki näistä, miten suuria eroja niissä on. Sen takia ennakkoilmoitus ei lisää minun mielestäni kuluttajansuojaa, jota edustaja Peltonen esillä piti, vaan voi jopa vääristää kuluttajansuojaa. [Kimmo Kiljunen: Me ollaan edustaja Heinosen kanssa samaa mieltä, herranjestas!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen.

19.22 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Ilmoittaudun edustaja Heinosen ensimmäisen ehdotuksen kannattajaksi eli sen, että me laajentaisimme tätä ilmoitusvelvollisuutta, vaikkakin sitten jälkikäteen, myös niihin henkilöihin, jotka eivät ole tulleet valituiksi tai varasijalle valituiksi kunnallisiin luottamustoimiin, alueellisiin luottamustoimiin tai näihin valtiollisiin luottamustoimiin, kuten tänne eduskuntaan. Se on tosiasia, että vaalirahoituksen koko kuva ei tule julki, mikäli vaalirahailmoituksen ovat velvollisia tekemään vain ne henkilöt, jotka saavat kunnian tulla valituksi vaikkapa eduskuntaan tai sitten jäävät varasijalle odottamaan sitä, että jos vaikka vaalikauden aikana vaikka sieltä eduskunnasta sitten tavalla tai toisella avautuu.

Siinähan on kyse kuitenkin merkittävästä myöskin demokratian, voisiko sanoa, ulkoisesta valvonnasta, että esimerkiksi media pääsisi katsomaan avoimesti sen, mitkä tahot ovat vaaleissa rahoittaneet ehdokkaita ja puolueita, millä tavalla ovat sen tehneet, millaisilla summilla, ja vasta sitten syntyisi ikään kuin se koko kuva, ei vain tämä vaalirahoituksen jäävuoren huippu, joka tällä hetkellä vain esiin tulee.

Muutoin olen tästä ennakkoilmoituksen tekemisestä edelleen eri mieltä, ja vaikka tämä on ollut korkeatasoinen keskustelu vaalirahoituksen valvonnasta, niin en tässä näkemystäni asiassa muuta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Savio.

19.23 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Ilmoitan olevani samaa mieltä kuin edustajat Kiljunen ja Heinonen ainakin osittain tässä kysymyksessä.

Ensinnäkin tästä ennakkoilmoituksesta: Kuten edustaja Kiljunen tässä totesi, niin onhan se tietyllä tavalla aika byrokraattinen. Se on myös epätarkka ainakin sellaiselle henkilölle, joka haluaa, että summat on esitetty täsmälleen oikein. Jää sitten ehkä vaivaamaan, jos tosiaan loppumetreillä sinne tulee vaikka sellaisesta pienestä vaali-innostuksen lisääntymisestä johtuen sitten suurempia menoja. Voihan olla, jos pienellä budjetilla ollaan liikkeellä, hyvinkin suuri se suhteellinen ylitys. Ja kun kaikki eivät näitä ennakkoilmoituksia kuitenkaan tee, niin mielestäni olisi ehkä järkevintä, että niistä sitten luovuttaisiin kokonaan ja varmistettaisiin, että nämä varsinaiset vaalirahailmoitukset on tehty huolellisesti ja oikein ja myös ajoissa.

Ja sitten tämä toinen ehdotus oli se, minkä edustaja Heinonen totesi, että voisi olla hyvä, että myös kaikki nämä ehdokkaat, joita ei ole valittu eduskuntaan tai valtuustoon eikä

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

myöskään varasijalle, tekisivät ilmoituksen. Sekin voisi olla erittäin hyvä — saattaahan olla, että hyvinkin suuresta budjetista huolimatta ehdokas jää rannalle ja myös varasijojen ulkopuolelle. Ja varsinkin niissä tapauksissa, kun sitten joskus myös eduskuntaan voi nousta kesken vaalikauden varsinkin suuresta vaalipiiristä, isosta puolueesta sellainen henkilö, joka ei ole ollut edes varakansanedustaja, hänen ei ole tarvinnut sitä ilmoitusta tehdä, ja myös valtuustoissa on hyvin usein käynyt niin, että muun muassa muuton tai muun syyn takia valtuutettu muuttaa toiselle paikkakunnalle tai on jokin muu syy luopua siitä valtuustopaikasta ja ainakin varavaltuutetuksi nousee sitten henkilöitä, jotka eivät tätä vaalirahoitusilmoitusta ole tehneet, ja he voivat joskus päästä valtuuston kokouksiin tai sitten ainakin osallistua sen oman valtuustoryhmän kautta näihin päätöksentekoihin.

Eli katsoisin kyllä, että tämä varsinainen vaalirahailmoitus olisi mahdollisesti hyvä ulottaa jatkossa koskemaan myös kaikkia niitä henkilöitä, jotka ovat vaaleihin ottaneet osaa. Se olisi varmasti omiaan lisäämään avoimuutta. Tärkeää toki olisi, ettei liiallista byrokratiaa sen myötä kasvatettaisi, mutta ideana tämä on ihan harkinnan arvoinen.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 21/2024 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

9. Tietosuoja-valtuutetun toimiston toimintakertomus 2023

Kertomus K 13/2024 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 21/2024 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 21/2024 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta. — Keskustelua. Edustaja Hänninen, olkaapa hyvä.

Keskustelu

19.26 Juha Hänninen kok: Arvoisa rouva puhemies! Tietosuoja-valtuutetun toimiston toimintakertomus 2023 muistuttaa meitä siitä, että turvallisuus ei ole itsestäänselvyys edes digitaalisessa ympäristössä. Tietoturvaloukkauksia ilmoitettiin viime vuonna yli 1 400 enemmän kuin edellisenä vuonna — yhteensä lähes 7 000. Tämä kasvu osoittaa, että digitalisaatio tuo mukanaan jatkuvasti uusia uhkia yksilöiden oikeuksille ja yhteiskunnan vaudelle.

Tietoturvaloukkauksiin liittyvät uhkat ovat moninaisia. Yksittäisille kansalaisille ne voivat tarkoittaa henkilötietojen joutumista rikollisten käsiin, identiteettivarkauksia ja taloudellisia menetyksiä. Yrityksille loukkaukset voivat aiheuttaa suuria taloudellisia vahinkoja, liiketoiminnan keskeytymistä ja mainehaittoja. Jokaisen sektorin tietoturvatilat voivat horjuttaa kansalaisten luottamusta viranomaisiin ja pahimmillaan vaarantaa yhteiskunnan kriittiset toiminnot, kuten terveydenhuollon ja infrastruktuurin.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

Arvoisa rouva puhemies! Suomen turvallisuus on kokonaisuus, joka ulottuu kyberavaruuteen ja digitaalisille alustoille. Työmäärä on lisääntynyt valtavasti mutta henkilöstöressurit eivät. Tietosuojavaltuutetun kertomus nostaa esiin välttämättömän tarpeen lisätä resursseja valvontaan ja ohjaukseen. Jotta pystymme vastaamaan tämän päivän ja huomisen uhkiin, tarvitaan kansallista tahtoa ja kansainvälistä yhteistyötä, sillä kyberturvallisuudessa yksi heikko lenkki on uhka ja riski kaikille. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen.

19.28 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta on saanut valmiiksi mietintönsä tietosuojavaltuutetun toimiston toimintakertomuksesta vuodelta 2023. Kiitän valiokuntakollegoita, kuten edustaja Hännistä, tämän kertomuksen sujuvasta ja asiallisesta ja, uskallan sanoa, jopa antoisasta käsittelystä hallintovaliokunnassa. Käsittely herätti paljon ajatuksia siitä, mikä on tällä hetkellä tietosuojavaltuutetun työmäärä, minkälainen on meidän tämän hetken tietosuojaan liittyvä lainsäädäntö niin täällä kansallisella tasolla kuin eurooppalaisellakin tasolla ja millaisia kehittämiskohteita siihenkin liittyy.

Kertomuksessa huoli herääkin juuri tietosuojavaltuutetun toimiston työmäärästä — siihen myöskin edustaja Hänninen erinomaisessa puheenvuorossaan hetki sitten viittasi. Hoidettavia asioita ja tehtäviä on toimistolla vuosi vuodelta enemmän, ja tämä kuormittaa myöskin tietosuojavaltuutetun toimiston henkilökuntaa, jonka hyvinvoinnista on totta kai kannettava myöskin suurta huolta, kun työmäärä toimistossa kasvaa.

Nykyisellä vaalikaudella, kun olen hallintovaliokunnassa saanut tutustua tähän tietosuojaan liittyvään problematiikkaan, käsitykseni on kirkastunut siitä, että meillä olisi kehitettävää tässä tietosuojaan liittyvässä sääntelyssä. Sitä tulisi mielestäni yhdenmukaistaa, ja sitä tulisi myöskin yksinkertaistaa niissä puitteissa, joita EU-tasoinen sääntely direktiiveineen ja asetuksineen meille täällä kansallisesti antaa. Tämän nykyisen lainsäädännön ja tulevan lainsäädännön soveltaminen nimittäin tuottaa yksityishenkilöille ja yhteisöille jo tälläkin hetkellä paljon päänvaivaa, jolloin sitten tulee ajankohtaiseksi kääntyä tietosuojavaltuutetun toimiston puoleen neuvon kysymiseksi. Tällaista neuvoahan voivat tulla kysymään ihan yksittäiset kansalaiset tai vaikkapa urheiluseuran edustajat tai vaikka kunnan edustajat, jotka omassa arjessaan ovat soveltamassa tietosuojaan liittyvää sääntelyä.

Ajattelenkin niin, että ehkä yksi ratkaisu tähän tietosuojavaltuutetun toimiston työmäärään olisi se, että mikäli tämä sovellettava lainsäädäntö ja siitä nousevat suositukset ja velvoitteet olisivat edes hieman yksinkertaisempia toteuttaa tavallisille ihmisille, yksityishenkilöille, yhteisöille ja yrityksillekin, niin ehkäpä se voisi osaltaan olla vähentämässä työmäärää, kun näitä erilaisia neuvontapyyntöjä, tukipyyntöjä ja avunpyyntöjä ei sitten tietosuojavaltuutetun toimistoon ihan yhtä lailla kohdistuisi kuin tällä hetkellä. Tietenkin on niin, että mikäli lainsäädäntöämme tältä osin lähdetäisiin yksinkertaistamaan tai selkeyttämään, niin sen pitäisi tapahtua niin, että me emme kuitenkaan tietosuojasta tinkisi, koska tietuoja on totta kai myöskin perusoikeus.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 13/2024 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleisradioverosta annetun lain 2 §:n, arvonlisäverolain ja Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain 22 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 186/2024 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan. Keskustelu ja asian käsittely keskeytettiin 13.11.2024 pidetyssä täysistunnossa. — Ja nyt keskustelu jatkuu. Edustaja Savio, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.32 **Sami Savio ps:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on siis hallituksen esitys Yle-veron alentamiseksi parlamentaarisen Yle-työryhmän tekemän ehdotuksen mukaisesti. Tämän ehdotuksen ja todennäköisesti kohta myös päätöksen myötä Yle-vero laskee merkittävästi varsinkin monella pienituloisella. Noin 15 000—20 000 euroa vuodessa ansaitsevilla henkilöillä se laskee lähes 30 euroa vuodessa, ja se on aivan erinomaista.

Arvoisa puhemies! Tässä julkisen talouden vaikeassa tilanteessa on välttämätöntä, että säästöt kohdistuvat myös Yleen. Kun tämän parlamentaarisen työryhmän työ oli kesken, niin tuli selvästi ilmi, että osa puolueista olisi halunnut leikata Yleltä enemmän ja osa vähemmän. Ja nyt kun sopu on saavutettu, niin Ylen rahoitus säilyy parlamentaarisen sovun myötä noin 600 miljoonassa eurossa, mutta Ylen rahoitusta säätelevä indeksi jäädytetään tuleviksi kolmeksi vuodeksi, ja näin ollen vuonna 2027 Yleä koskeva säästö on noin 47 miljoonaa euroa. Tämä on merkittävä leikkaus, mutta Ylellä on edelleen senkin jälkeen tosiaan mainittu lähes 600 miljoonaa euroa vuodessa käytettävissään, mikä ei ole aivan pieni summa edes valtion budjettiin suhteutettuna.

Arvoisa puhemies! Parlamentaarisesti on lisäksi sovittu, että Ylen tulee jatkossa ostaa nykyistä enemmän kotimaista ohjelmatuotantoa, ja se on hyvä päätös. Tärkeää on myös se, että Ylen avoimuutta toiminnastaan ja taloudestaan kasvatetaan tulevaisuudessa. Tämä syntynyt parlamentaarinen sopu on kompromissi, eikä se tyydytä kaikkia, mutta on kuitenkin hyvä, että asiassa päästään viimein konkreettisesti eteenpäin ja lainsäädäntöön asti toteuttamaan nämä päätökset. Olen kuitenkin varma siitä, että Ylen rahoitus puhuttaa puolueita ja edustajia paljon myös jatkossa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

11. Vahvistamatta jääneenä palautunut laki tupakkalain muuttamisesta (HE 38/2024 vp)

Vahvistamatta jäänyt laki VJL 1/2024 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Pöytäkirja PTK 116/2024 vp

12. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on perjantaina 15.11.2024 klo 13.00. Täysistunto lopetettiin klo 19.35.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen